СОВЕТ ВЕРХНЕУСЛОНСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ | КАРАР

21.08.2023 | с. Верхний Услон | № 36-497

Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлеге
Генераль планын раслау турында

Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең тотрыклы үсеше өчен шартлар тудыру максатларында, «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына, Югары Ослан муниципаль районы Уставына, иҗтимагый фикер алышулар бәяләмәсен, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан килештерелгән генераль план проекты буенча бәяләмәне исәпкә алып,

Югары Ослан муниципаль районы Советы
Карар итте:

1. Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең генераль планын кушымталар нигезендә расларга.
2. Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге Советы карары белән расланган Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең 2017 елның 08 июлендәге 27-118 номерлы генераль планы үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында һәм Югары Ослан муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Югары Ослан муниципаль районы Советының икътисадый үсеш, экология, табигый ресурслар һәм җир мәсьәләләре буенча даими комиссиясенә йөкләргә.

Совет рәисе,
Югары Ослан муниципаль районы Башлыгы М.Г. Зыятдинов

Югары Ослан муниципаль районы Советының 2023 елның 21 августындагы 36-497 номерлы карарына

1нче кушымта

ГЕНЕРАЛЬ ПЛАН

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге

ТЕРРИТОРИАЛЬ ПЛАНЛАШТЫРУ ТУРЫНДА НИГЕЗЛӘМӘ

1 ТОМ

Казан 2023

№ п/п	Исеме	Искәрмә
1	Том 1. Раслана торган өлеш: Аңлату язуы. Территориаль планлаштыру турында нигезләмә.	
2	Том 2. Раслана торган өлеш: График материаллар	
2.1	Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын планлаштырып урнаштыру картасы	М 1:10000
2.2	Җирлек составына керүче торак пунктларның (шул исәптән төзелә торган торак пунктларның чикләре) картасы	М 1:10000
2.3	Җирлекнең функциональ зоналары картасы	М 1:10000
3	Том 3. Нигезләү материаллары: Аңлату язуы	
4	Том 4. Нигезләү материаллары: График материаллар	
4.1	Эре форматтагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары хәзерге торышы	М 1:10000
4.2	Растр форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары гамәлдәге нигезләмә	М 1:10000
4.3	ЗОУИТ растр форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары	М 1:10000
4.4	ГО һәм ЧС растр форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары	М 1:10000

№ п/п	Исеме	Искәрмә
1	Том 1. Раслана торган өлеш: Аңлату язуы. Территориаль планлаштыру турында нигезләмә.	
2	Том 2. Раслана торган өлеш: График материаллар	
2.1	Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын планлаштырып урнаштыру картасы	М 1:10000
2.2	Җирлек составына керүче торак пунктларның (шул исәптән төзелә торган торак пунктларның чикләре) картасы	М 1:10000
2.3	Җирлекнең функциональ зоналары картасы	М 1:10000

Эчтәлек

КЕРЕШ..56

1. Шеланга авыл җирлегенең генераль планы проекты өстендә эшләү этаплары8...8

2. Җирлекнең урнаштыру өчен планлаштырыла торган җирле әһәмияттәге объектлары 99

3. Функциональ зоналарның параметрлары, шулай ук аларда урнаштыру өчен планлаштырыла торган федераль әһәмияттәге объектлар, региональ әһәмияттәге объектлар турында, линия объектларыннан тыш, белешмәләр 99

КЕРЕШ

Әлеге проект Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге Советының № 27-118.карары белән расланган Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең Генераль планына алмашка эшләнә.

Проект заказчысы - Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге Башкарма комитеты.

Проектны эшләүче - «Земля» республика кадастр үзәге» АҖ.

Эш максатлары булып тора:

1. Җирлекнең социаль-икътисадый, табигый-климатик, экологик торышын, аның ресурс потенциалын комплекслы бәяләү нигезендә җирлек территориясен үстерүне шәһәр төзелешен планлаштыруның озак сроклы стратегиясен һәм этапларын билгеләү;

2. Авыл җирлеге территориясен һәм аның торак пунктларын архитектур-планлаштыру оешмасын оптималь хәл итүне сайлау;

3. Федераль, региональ һәм җирле әһәмияттәге объектлар территорияләре бүлеп бирелеп, социаль-мәдәни һәм коммуналь-көнкүреш билгеләнешендәге объектларны, капиталь төзелешнең башка объектларын планлаштырып урнаштыру зоналары чикләрен билгеләү;

4. Актуаль кадастр картасы нигезендә торак пунктларның чикләрен билгеләү.

Генераль план җирлекнең бөтен территориясенә карата үтәлде.

Генераль планны әзерләгәндә шәһәр төзелешен проектлауның билгеләнгән тәртиптә расланган җирле нормативлары юк.

Проект аны гамәлгә ашыруның түбәндәге вакытлыча срокларына эшләнде:

Генераль планга проектны гамәлгә ашыру буенча беренче чираттагы чаралар билгеләнгән беренче чират - 2033 елга кадәр.

Генераль планның барлык төп проект карарлары планлаштырылган исәп-хисап срогы - 2043 елга кадәр.

Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлегенең генераль планы проектын эшләгәндә материаллар кулланылды: Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 15.03.2022 ел, №235 карары белән расланган Татарстан Республикасы территориаль планлаштыру схемасы, Югары Ослан муниципаль районы Советының 08.08.2022 ел, №25-341карары белән расланган Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр белән), шулай ук Татарстан Республикасы профильле министрлыклары, Югары Ослан муниципаль районы һәм аның составына керүче Шеланга авыл җирлеге администрациясе тарафыннан бирелгән рәсми мәгълүматлар.

Генераль план проекты 1998 елда “Җир” республика кадастр үзәге” АҖ әзерләгән 1:10000 масштабындагы картографик материал нигезендә башкарылды. Әлеге картографик материал генераль план проектын эшләү датасына (2023 ел) актуальләштерелгән.

Проект Югары Ослан муниципаль районы хакимияте, Шеланга авыл җирлеге башлыгы катнашында эшләнгән.

Рөхсәт ителгән документация:

2017 елның 27 апрелендәге 0073.05-2010-1659042075-И-026 номерлы капиталь төзелеш объектларының иминлегенә йогынты ясый торган билгеле бер төргә яисә эш төрләренә кертү турында таныклык «ВолгаКамИзыскания» инженерлык эзләнүләре өлкәсендә үзрегуляцияле оешмалар ассоциациясе тарафыннан бирелде (дәүләт серен тәшкил иткән мәгълүматлардан файдаланып эшләр башкаруга), Үз-үзен җайга сала торган оешманың реестрыннан 12.07.2017 ел 36 нчы өземтә; «Татарстан Республикасы буенча УФСБ Лицензиясе № 0126428» ДТ 2022 елның 29 июнендәге Рег. № 2965 (дәүләт серен тәшкил иткән мәгълүматлардан файдаланып эшләр башкаруга), 28.06.2027 елга кадәр озайтылды.

Генераль планда җирлек үсешенең төп параметрлары билгеләнгән: халыкның перспектив саны, торак төзелешенең территорияне торак-граждан төзелеше өчен кирәкле күләме, транспорт комплексы һәм инженерлык инфраструктурасы үсешенең төп юнәлешләре. Торак, җитештерү, иҗтимагый-эшлекле, рекреацион, авыл хуҗалыгы һәм башка зоналар бүлеп бирелгән территорияләрдә функциональ зоналар булдырылды.

Генераль план проектын планлаштырып хәл итү аннан соңгы дәрәҗәдәге проект документациясен, шулай ук җирлекнең уңышлы эшләве өчен кирәкле программаларны эшләү өчен нигез булып тора.

1. Шеланга авыл җирлегенең генераль планы проекты өстендә эшләү этаплары

I этап - аналитик этап

- территориядән заманча файдалануга анализ;
- табигать шартларына (инженерлык-геология процессына, климатка, табигать ресурсларына) анализ;
- әйләнә-тирә мохитнең торышын анализлау;
- халыкның саны динамикасына, аның демографик структурасына анализ;
- социаль-икътисадый хәлне (җитештерү комплексын, инженерлык-транспорт инфраструктурасын, социаль инфраструктураны) анализлау

II этап - операция этабы

- территорияләрне төзү өчен планлаштырылган һәм шәһәр яны чикләүләрен ачыклау;
- халык санын һәм аның структурасын фаразлау;
- җитештерү, халыкны эш белән тәэмин итү, инфраструктураны үстерү динамикасы фаразлары;
- авыл җирлегенең һәм торак пунктларның пространстволы үсешен фаразлау;
- үзәк, табигый комплексларның системалы функцияләре, элемтәләре, структурасы фаразлары.

III этап - проект этабы

- үсешнең территориаль-планлаштыру һәм структур схемасын эшләү - авыл җирлегенең һәм торак пунктларның транспорт һәм планлаштыру каркасы моделе;
- территорияләрнең функциональ структурасы.

2. Җирлекнең урнаштыру өчен планлаштырыла торган җирле әһәмияттәге объектлары

Вид	Картадагы №	Билгеләү һәм исем	Урнашу урыны	Функциональ зона	Мәйданы (кв.м)	ЗОУИТ характеристикалары (м)	Төп характеристикалар
Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаж гражданнарның торак хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше объектлары	-	Шәхси торак төзелеше	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	Индивидуаль торак йортлар салу зонасы	929154.36	-	-
Элемтә объектлары, сәүдә объектлары, базар комплекслары, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы җәмәгать туклануы, көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре урнашкан объектлар (территорияләрдә) урнашкан объектлар	-	Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү предприятиеләре (яңа төзелеш)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	15/4 кол. урын	-	-
Элемтә объектлары, сәүдә объектлары, базар комплекслары, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы җәмәгать туклануы, көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре урнашкан объектлар (территорияләрдә) урнашкан объектлар	-	Сәүдә предприятиеләре (яңа төзелеш)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	273,5/186,9кв.м.сәүдә. пл	-	-

Элемтә объектлары, сәүдә объектлары, базар комплекслары, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы җәмәгать туклануы, көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре урнашкан объектлар (территорияләрдә) урнашкан объектлар	-	Җәмәгать туклануы предприятиеләре (яңа төзелеш)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	85/25 урын	-	-
Җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы мәдәни-ял итү билгеләнешендәге объектлар, шул исәптән мәдәният йортлары, китапханәләр, кинотеатрлар, халыкка ял итү үзәкләре, концерт заллары, күргәзмә заллары, музейлар урнашкан объектлар.	-	Китапханә (можность арту)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	1,16 мең нөсхә китап	-	-
Җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы мәдәни-ял итү билгеләнешендәге объектлар, шул исәптән мәдәният йортлары, китапханәләр, кинотеатрлар, халыкка ял итү үзәкләре, концерт заллары, күргәзмә заллары, музейлар урнашкан объектлар.	-	Авыл мәдәният йорты (яңа төзелеш)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	389 урын	-	-

Җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы мәдәни-ял итү билгеләнешендәге объектлар, шул исәптән мәдәният йортлары, китапханәләр, кинотеатрлар, халыкка ял итү үзәкләре, концерт заллары, күргәзмә заллары, музейлар урнашкан объектлар.	5.3	Авыл клубы (капиталь ремонт)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Кызыл Байрак бистәсе	-	20 урын	-	-
Җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы спорт объектлары, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы физкультура-спорт оешмалары урнашкан объектлар	-	Спорт залы (яңа төзелешкә)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	332 кв.м.	-	-
Җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы спорт объектлары, җирлекнең җирле үзидарә органнары карамагындагы физкультура-спорт оешмалары урнашкан объектлар	-	Яссы корылмалар (яңа төзелеш)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы	-	3933 кв.м.	-	-
Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар	-	Су белән тәэмин итү объектлары (су белән тәэмин итү чыганагын табу буенча ПИР)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы.	-	-	-	-

белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар							
Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Су белән тәэмин итү объектлары (суны чистарту станциясен төзү)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы.	-	-	-	-
Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Су белән тәэмин итү объектлары (су белән тәэмин итү челтәрләрен яңа төзү)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы.	-	-	-	-

Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Су бүлеп бирү объектлары (канализациян ең автоном системаларын төзү)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, торак пунктлар	-	-	-	-
Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Су чыгару объектлары (су үткәрми торган төпсез һәм стенкалы һәм септиклы җирдә җирдә җирдә инженерлык тибындагы калдыклар төзү)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, торак пунктлар	-	-	-	-
19 статьяның 2 өлешенең 1 - 3 пунктларында күрсәтелмәгән объектлар.	-	Территорияне инженер ягыннан төзекләндерү (өске агымны оештыру)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, торак пунктлар	-	-	-	-

19 статьяның 2 өлешенең 1 - 3 пунктларында күрсәтелмәгән объектлар.	-	Территорияне инженер ягыннан төзекләндерү (ККК контейнерларын урнаштыру)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, торак пунктлар	-	-	-	20 м
Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Газ белән тәэмин итү челтәре (газ белән тәэмин итү челтәрләрен, РГП, ШРП)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге	-	-	2 м; 10 м	-
Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Электр белән тәэмин итү челтәре (трансформатор подстанциясенең яңа төзелеше)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы.	-	-	10 м	-

Халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары: җирлек чикләрендә халыкны электр, җылылык, газ һәм су белән тәэмин итүне оештыру, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне законнар белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру өчен кирәкле объектлар	-	Электр белән тәэмин итү челтәре (ЛЭПның яңа төзелеше 10 һәм 0,4 кВ)	Татарстан Республикасы, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авыл җирлеге, Шеланга авылы.	-	-	10 м; 2 м	-

* Урнашу урыны, артезиан скважиналары саны, су башняларының күләмен һәм биеклеген исәпләү алдагы стадияләрдә ачыклана.

3. Функциональ зоналарның параметрлары, шулай ук аларда урнаштыру өчен планлаштырыла торган федераль әһәмияттәге объектлар, региональ әһәмияттәге объектлар, җирле әһәмияттәге объектлар турында, линия объектларыннан тыш, белешмәләр

Билгеләнеш һәм исем	Төзелеш коэффициенты максималь рөхсәт ителә торган	Төзелешнең максималь һәм уртача катлылыгы	Зонаның гомуми мәйданы	функциональ зонаның сан һәм сыйфат үзенчәлекләрен характерлаучы башка параметрлар
Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектлары				
Шәхси торак йортлар, торак зоналары				
Торак төзелеше объектлары	0,3	Җир өстендәге өч каттан югары түгел	929154.36	-
Муниципаль районның җирле әһәмияттәге объектлары				
Рекреация билгеләнешендәге зоналар				

Рекреация билгеләнешендәге зоналар	-	-	119651.40	-
Региональ әһәмияттәге объектлар				
Рекреация билгеләнешендәге зоналар				
"Нариман" туристлык-рекреацион комплексы	-	-	4726.85	-
Федераль әһәмияттәге объектлар				
-	-	-	-	-

Югары Ослан муниципаль районы Советының

2023 елның 21 августындагы 36-497 номерлы карарына

2 нче кушымта

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлегенең генераль планы

ГЕНЕРАЛЬ ПЛАННЫ НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР
3 нче ТОМ

Казан 2023

№ п/п	Исеме	Искәрмә
1	Том 1. Раслана торган өлеш: Аңлату язуы. Территориаль планлаштыру турында нигезләмә.	
2	ТомШул 2. Раслана торган өлеш: График материаллар	
2.1	Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын планлаштырып урнаштыру картасы	М 1:10000
2.2	Җирлек составына керүче торак пунктларның (шул исәптән төзелә торган торак пунктларның чикләре) картасы	М 1:10000
2.3	Җирлекнең функциональ зоналары картасы	М 1:10000
3	Том 3. Нигезләү материаллары: Аңлату язуы	
4	ТомШул 4. Нигезләү материаллары: График материаллар	
4.1	Эре форматтагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары хәзерге торыш	М 1:10000
4.2	Растр форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары гамәлдәге нигезләмә	М 1:10000
4.3	ЗОУИТ растр форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары	М 1:10000
4.4	ГО һәм ЧС растровой форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары	М 1:10000

Изм	Кол	Лис	№Д	Имза	Да	Генераль план Шеланга авыл җирлеге Татарстан Республикасы Югары	СТАД	ЛИ	ЛИС
					20		ГП		

Проект составы

№ п/п	Исеме	Искәрмә
1	Том 3. Нигезләү материаллары: Аңлату язуы	
2	Том 4. Нигезләү материаллары: График материаллар	
2.1	Эре форматтагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары хәзерге торыш	М 1:10000
2.2	Растр форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары гамәлдәге нигезләмә	М 1:10000
2.3	ЗОУИТ растровой форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары	М 1:10000
2.4	ГО һәм ЧС растровой форматындагы карталар рәвешендә нигезләү материаллары	М 1:10000

ВЗАМ. ПОДПИСЬ И

Изм	Кол	Лис	№Д	Имза	Да	Генераль план Шеланга авыл җирлеге Татарстан Республикасы Югары	СТАД		
							ГП		
					20				

						Эчтәлек	

Эчтәлек

КЕРЕШ 2322

1. Шеланга авыл җирлегенең гомуми социаль-икътисадый сәясәте 2927

1.1. Икътисадый-географик урыны. Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлегенең урнашу системасында........... **Ошибка! Закладка не определена.**27

1.2. Территориаль планлаштыруның расланган документларыннан белешмәләр 3028

1.3. Планнар һәм программалар турында белешмәләр гамәлгә ашыру өчен җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын төзү гамәлгә ашырыла торган муниципаль берәмлекнең комплексы социаль-икътисадый үсеше 3332

1.4. Федераль әһәмияттәге тарихи җирлекләр һәм региональ әһәмияттәге тарихи җирлекләр территорияләренең расланган саклау предметлары һәм чикләре турында белешмәләр 3433

1.5 Территориянең социаль-икътисадый потенциалы 3433

1.6 Шеланга авыл җирлегенең социаль-икътисадый үсешенә анализ 6864

2. Әйләнә-тирә мохитне саклау 7065

2.1. Табигый шартлар һәм ресурслар 7167

2.2. Санитар-яклау зоналары 7875

2.3. Автомобиль юлларының юл буе полосалары 9086

2.4. Электр челтәре хуҗалыгы объектларының сак зоналары 9288

2.5. линияләрнең һәм элемтә корылмаларының сак зоналары 9390

2.6.Сак зоналары һәм магистраль торбаүткәргечләрдән минималь ераклыктагы зоналар 9692

2.7. Газ бүлү челтәрләренең минималь ераклыгы һәм саклау зоналары 9893

2.7. Су саклау зоналары 10095

2.8 Эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары 10498

2.9. Урманнар 108102

2.10.Хайваннар дөньясы объектларын саклау 111105

2.11. Файдалы казылмаларны чыгару зонасы 117108

2.12. Махсус сакланылучы табигать территорияләре 118109

2.13. мәдәни мирас объектларының саклау зоналары 120111

2.14. Аэродромяны территорияләре 121112

2.15. Табигать-экология каркасы системасы 121113

2.17. Зират 123114

3. Инженерлык-техник инфраструктура 128119

3.1. Су белән тәэмин итү 128119

3.2. Канализация 137126

3.3.Территорияне санитар чистарту 145133

3.4. Җылылык белән тәэмин итү 149136
3.5. Газ белән тәэмин итү.. 154141
3.6. Электр белән тәэмин итү 156143
3.7. Йомгаклау челтәрләре 162150
4. Территорияне инженер әзерләү 164152
5. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары, гражданнар оборонасы чаралары исемлеге 175165
5.1. Гражданнар оборонасы буенча чаралар исемлеге 175166
5.2. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге 179169
5.3. Табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары исемлеге............. 180171
5.4. Биологик-социаль характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары исемлеге 184176
5.5. Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары исемлеге............ 184176
5.6 Гадәттән тыш хәл турында хәбәр итү.. 197190
5.7. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәл 199192
5.8. Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары исемлеге.............................. 199192
5.9. Гомуми тәкъдимнәр (НӘТИҖӘЛӘР)... 203196
6. Җирлек, шәһәр округы составына керә торган торак пунктлар чикләренә кертелә торган яисә аларның чикләреннән төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре исемлеге 204197
7. ТЕХНИК-ЭКОНОМИК КҮРСӘТКЕЧЛӘР 209201
Файдаланган әдәбият һәм норматив документлар исемлеге**Ошибка! Закладка не определена.**
1 нче кушымта..**Ошибка! Закладка не определена.**212
2 нче кушымта..**Ошибка! Закладка не определена.**214
3 нче кушымта..**Ошибка! Закладка не определена.**251
4 нче кушымта..**Ошибка! Закладка не определена.**257

КЕРЕШ

Әлеге проект Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге Советының № 27-118 карары белән расланган Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең Генераль планына алмашка эшләнә.

Проектның заказчысы - Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлеге Башкарма комитеты

Проектны эшләүче - «Земля» республика кадастр үзәге» АҖ.

Эш максатлары булып тора:

1. Җирлекнең социаль-икътисадый, табигый-климатик, экологик торышын, аның ресурс потенциалын комплекслы бәяләү нигезендә җирлек территориясен үстерүне шәһәр төзелешен планлаштыруның озак сроклы стратегиясен һәм этапларын билгеләү;

2. Авыл җирлеге территориясен һәм аның торак пунктларын архитектур-планлаштыру оешмасын оптималь хәл итүне сайлау;

3. Федераль, региональ һәм җирле әһәмияттәге объектлар территорияләре бүлеп бирелеп, социаль-мәдәни һәм коммуналь-көнкүреш билгеләнешендәге объектларны, капиталь төзелешнең башка объектларын планлаштырып урнаштыру зоналары чикләрен билгеләү;

4. Актуаль кадастр картасы нигезендә торак пунктларның чикләрен билгеләү.

Генераль план җирлекнең бөтен территориясенә карата үтәлде.

Генераль планны әзерләгәндә шәһәр төзелешен проектлауның билгеләнгән тәртиптә расланган җирле нормативлары юк.

Проект аны гамәлгә ашыруның түбәндәге вакытлыча срокларына эшләнде:

Генераль планга проектны гамәлгә ашыру буенча беренче чираттагы чаралар билгеләнгән беренче чират - 2033 елга кадәр.

Генераль планның барлык төп проект карарлары планлаштырылган исәп-хисап срогы - 2043 елга кадәр.

Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлегенең генераль планы проектын эшләгәндә материаллар кулланылды: Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 15.03.2022 ел, №235 карары белән расланган Татарстан Республикасы территориаль планлаштыру схемасы, Югары Ослан муниципаль районы Советының 08.08.2022 ел, №25-341карары белән расланган Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр белән), шулай ук Татарстан Республикасы профильле министрлыклары, Югары Ослан муниципаль районы һәм аның составына керүче Шеланга авыл җирлеге администрациясе тарафыннан бирелгән рәсми мәгълүматлар.

Генераль план проекты 1998 елда “Җир” республика кадастр үзәге” АҖ әзерләгән 1:10000 масштабындагы картографик материал нигезендә башкарылды. Әлеге картографик материал генераль план проектын эшләү датасына (2023 ел) актуальләштерелгән.

1 нче таблица

Җир төзелеше эшләрен уздыру өчен кулланыла торган күчемсез мөлкәтнең дәүләт кадастры белешмәләре исемлеге

№ п/п	ГКН белешмәләре	Кадастр номеры	ГКН-нан өземтә номеры	ГКН-нан өземтә датасы	Кадастр исәбен алу органы исеме
1	2	3	4	5	6
1	Территориянең кадастр планы	16:15:000000	КУВИ-001/2022-228136880	22.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
2	Территориянең кадастр планы	16:24:000000	КУВИ-001/2022-225965524	20.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
3	Территориянең кадастр планы	16:15:180102	КУВИ-001/2022-224475565	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
4	Территориянең кадастр планы	16:15:180103	КУВИ-001/2022-224476819	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
5	Территориянең кадастр планы	16:15:180104	КУВИ-001/2022-224479048	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
6	Территориянең кадастр планы	16:15:180106	КУВИ-001/2022-224482928	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
7	Территориянең кадастр планы	16:15:180107	КУВИ-001/2022-224484767	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
8	Территориянең кадастр планы	16:15:180201	КУВИ-001/2022-224486649	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
9	Территориянең кадастр планы	16:15:180301	КУВИ-001/2022-224487270	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы

10	Территориянең кадастр планы	16:15:180401	КУВИ-001/2022-224497895	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
11	Территориянең кадастр планы	16:15:180402	КУВИ-001/2022-224501643	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
12	Территориянең кадастр планы	16:15:180501	КУВИ-001/2022-224500015	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
13	Территориянең кадастр планы	16:15:180601	КУВИ-001/2022-224504087	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
14	Территориянең кадастр планы	16:15:180701	КУВИ-001/2022-224502466	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
15	Территориянең кадастр планы	16:15:180801	КУВИ-001/2022-224506144	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
16	Территориянең кадастр планы	16:15:180901	КУВИ-001/2022-224506357	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
17	Территориянең кадастр планы	16:15:181001	КУВИ-001/2022-224509276	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
18	Территориянең кадастр планы	16:15:181101	КУВИ-001/2022-224507726	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы

19	Территориянең кадастр планы	16:15:181201	КУВИ-001/2022-224510743	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
20	Территориянең кадастр планы	16:15:190201	КУВИ-001/2022-224512542	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
21	Территориянең кадастр планы	16:15:190501	КУВИ-001/2022-2245142	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
22	Территориянең кадастр планы	16:22:090801	КУВИ-001/2022-224512934	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
23	Территориянең кадастр планы	16:22:091601	КУВИ-001/2022-224513450	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
24	Территориянең кадастр планы	16:22:091603	КУВИ-001/2022-224514982	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
25	Территориянең кадастр планы	16:22:140309	КУВИ-001/2022-224515488	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
26	Территориянең кадастр планы	16:22:190201	КУВИ-001/2022-224515979	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы

27	Территориянең кадастр планы	16:24:090603	КУВИ-001/2022-224521117	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
28	Территориянең кадастр планы	16:15:030701	КУВИ-001/2022-224349055	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
29	Территориянең кадастр планы	16:15:100301	КУВИ-001/2022-224349693	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
30	Территориянең кадастр планы	16:15:140401	КУВИ-001/2022-224351651	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
31	Территориянең кадастр планы	16:15:140601	КУВИ-001/2022-224352747	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
32	Территориянең кадастр планы	16:15:180101	КУВИ-001/2022-224474846	16.12.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
33	Территориянең кадастр планы	16:15:180105	КУВИ-001/2022-208839278	24.11.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы
34	Территориянең кадастр планы	16:22:000000	КУВИ-001/2022-93717417	14.06.2022	Татарстан Республикасы буенча "ФКП Росреестр" ФДБУнең филиалы

Проект Югары Ослан муниципаль районы хакимияте, Шеланга авыл җирлеге башлыгы катнашында эшләнде.

Рөхсәт документациясе:

2017 елның 27 апрелендәге 0073.05-2010-1659042075-И-026 номерлы капиталь төзелеш объектларының иминлегенә йогынты ясый торган билгеле бер төргә яисә эш төрләренә кертү турында таныклык «ВолгаКамИзыскания» инженерлык эзләнүләре өлкәсендә үзрегуляцияле оешмалар ассоциациясе тарафыннан бирелде (дәүләт серен тәшкил иткән мәгълүматлардан файдаланып эшләр башкаруга), Үз-үзен җайга сала торган оешманың реестрыннан 12.07.2017 ел 36 нчы өземтә; «Татарстан Республикасы буенча УФСБ Лицензиясе № 0126428» ДТ 2022 елның 29 июнендәге Рег. № 2965 (дәүләт серен тәшкил иткән мәгълүматлардан файдаланып эшләр башкаруга), 28.06.2027 елга кадәр озайтылды.

Генераль планда җирлек үсешенең төп параметрлары билгеләнгән: халыкның перспектив саны, торак төзелешенең территорияне торак-граждан төзелеше өчен кирәкле күләме, транспорт комплексы һәм инженерлык инфраструктурасы үсешенең төп юнәлешләре. Торак, җитештерү, иҗтимагый-эшлекле, рекреацион, авыл хуҗалыгы һәм башка зоналар бүлеп бирелгән территорияләрдә функциональ зоналар булдырылды.

Генераль план проектын планлаштырып хәл итү аннан соңгы дәрәҗәдәге проект документациясен, шулай ук җирлекнең уңышлы эшләве өчен кирәкле программаларны эшләү өчен нигез булып тора.

1. Шеланга авыл җирлегенең гомуми социаль-икътисади сәясәте

1.1. Икътисади-географик урнашуы. Югары Ослан муниципаль районы торак системасында Шеланга авыл җирлеге урыны

Шеланга авыл җирлеге чиге «Югары Ослан муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 19-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законына (ред.13.10.2018) ярашлы кабул ителде.Хәзерге вакытта Шеланга авыл җирлеге территориясендә биш торак пункт: Шеланга авылы (җирлекнең административ үзәге), Берек, Нариман авыллары, Кызыл Байрак, Яңа-Юл бистәләре урнашкан.

Шеланга авыл җирлеге Югары Ослан муниципаль районының Вахитов, Яңа Рус Мәмәтхуҗасы, Ямбулат, Мәйдан авыл җирлекләре, Лаеш һәм Кама Тамагы муниципаль районнары белән чиктәш.

Авыл җирлегенең гомуми мәйданы 9449,27га тәшкил итә, шул исәптән 681,93 га торак пунктлар мәйданы, шулардан: Теләче ав., Шеланга - 469,53 га, Берек - 41,33 га, Нариман - 67,92 га, Кызыл Байрак - 71,01 га, Яңа-Юл - 32,14 га.

Шеланга авыл җирлеге Идел ярында урнашкан, бу аңа бик файдалы рекреация урыны бирә.

Шеланга авыл җирлегендә балалар бакчасы, гомуми белем бирү мәктәбе, табиблык амбулаториясе һәм ике фельдшер-акушерлык пункты, ике китапханә, авыл мәдәният йорты һәм ике авыл клубы бар.

Бүгенге көндә Шеланга авыл җирлегенең башка җирлекләр белән транспорт элемтәсе «Казан-Ульяновск-Кама Тамагы» төбәк автомобиль юлы аша гамәлгә ашырыла.

Халыкның таралу системасы

Шеланга авыл җирлегенең территориаль оешмасы Югары Ослан муниципаль районының урнашу системасының бер өлеше булып тора, ул Татарстан Республикасының Казан төркем системасына керә.

Күчерү системасында төп система барлыкка китерүче фактор булып автомобиль юлы тора, аның буенча торак пунктларның бер-берсе белән элемтәсе гамәлгә ашырыла, Югары Ослан районы үзәге һәм Татарстан Республикасы башкаласы Казан шәһәре белән.

Шеланга авыл җирлегеннән эре шәһәрләргә һәм бистәләргә кадәр ара

1.1.1 нче таблица

№ п/п	Исеме	Ара, км.
1	Лаеш шәһәре	155
2	Казан	64
3	Чистай	215
4	Ижевск	460
5	Яр Чаллы	310
6	Түбән Кама	312
7	Арча	129
8	Малмыж	202

Елга челтәре икенче система барлыкка китерүче фактор булып тора, аның буенча тарихи үсеш нәтиҗәсендә җирлек, район һәм Татарстан Республикасының бөтен территориясен күчереп утырту системасы формалаша башлады.

Шеланга авыл җирлегендә халыкның уртача тыгызлыгы 1 кв. км. 16,7 кеше тәшкил итә.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә 1511 кеше 5 торак пункт территориясендә яши. Шеланга - җирлек үзәге, Брек авылы, Нариман авылы, Кызыл Байрак бистәсе, Янга-Юл бистәсе - гади торак пунктлар.

Шеланга авыл җирлегенең урнашу системасы ике рангтан тора.

Беренче рангны җирлекнең гомуми саны 1157 кеше булган үзәге алып тора, анда административ функцияләр, мәгариф, мәдәният, спорт, сәламәтлек саклау учреждениеләре, сәүдә предприятиеләре урнашкан.

Икенче рангны Берек авылы, Нариман авылы, Кызыл Байрак бистәсе һәм Яңа-Юл алып тора.

1.2. Территориаль планлаштыруның расланган документларыннан белешмәләр

1.2.1. Россия Федерациясен территориаль планлаштыру документларыннан, Россия Федерациясенең ике һәм аннан күбрәк субъектын территориаль планлаштыру документларыннан, Россия Федерациясе субъектын территориаль планлаштыру документларыннан белешмәләр

– Россия Федерациясенең территориаль планлаштыру схемасы буенча Шеланга авыл җирлеге территориясендә чаралар юк.

–2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планы нигезендә Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге территориясендә түбәндәгеләр тәкъдим ителә:

– «Халыкны күчереп утырту реновациясе» проекты;

–«Казан агломерациясенең инженерлык инфраструктурасын үстерү һәм модернизацияләү» проекты;

– «Сәнәгать зоналары редевелопменты» проекты;

– «Идел-Кама агымы» экозонасы» флагман проекты;

– «Чиста юл» флагман проекты;

– Казан һәм Әлмәт икътисадый зоналарында проектны тиражлау (каты коммуналь калдыкларны үзәкләштерелгән җыю системасы 100 процент колачлау. Тотрыклана торган (эшкәртелә торган) һәм зарарсызландырыла торган каты коммуналь калдыклар өлешен 50 процентка кадәр җиткерү.

–Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге территориясендә Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы нигезендә түбәндәгеләр планлаштырыла:

– «Пять ветров» проекты

– «Татарстанның энҗе муенсасы» Туристик маршрутын оештыру (Кече Божра);

– «Зур Югары Ослан боҗрасы» экологик танып белү маршруты оешмасы;

– “Татарстан - шәһәрләр иле” маршрутын оештыру (Идел алды шәһәрләре буенча).

– Татарстан Республикасы торак пунктларында газ бүлү челтәрләрен, төтен чыгару системаларын, вентиляцияләр һәм җир казу системаларын төзү һәм комплектлау.

1.2.2. Муниципаль районны территориаль планлаштыру документыннан белешмәләр

–Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге территориясендә территориаль планлаштыру схемасы буенча түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:

– «Керамика-Синтез» ҖЧҖенең балчык карьерасы территориясен рекультивацияләү (гамәлдә түгел);

– Шеланга авылы МТПның яңадан эшләве;

–-Шеланга авылындагы яңа МТП төзү;

–Шеланга авылының эре мөгезле терлекләр фермасын яңадан эшләтү;

– Шеланга авылындагы эре мөгезле терлекләр фермасын яңа төзү;

– Кызыл Байрак бистәсендә эре мөгезле терлекләр фермасын рекультивацияләү;

– Яңа-Юл бистәсендә эре мөгезле терлек фермасы яңадан эшләтеп җибәрү;

–Яңа-Юл бистәсендә эре мөгезле терлекләр фермасын яңадан төзү;

– Шеланга авылы янындагы янкорманы төзү «Шеланга балалар бакчасы» МББМУ реконструкцияләү;

– Кызыл Байрак бистәсендә Кызыл Байрак ФАПын яңадан эшләтү;

– Кызыл Байрак бистәсендә модульле ФАП төзү;

–Яңа-Юл бистәсендә модульле ФАП яңа төзү;

– Хәзерге бина базасында С. Сәйдәшев исемендәге музейны капиталь ремонтлау белән иҗтимагый үзәк оештыру;

–Шеланга туристлык-рекреация зонасы проектын эшләү;

– «Шеланга» ял йортын реконструкцияләү;

– «Связист» балаларны савыктыру лагеренең куәтен арттырган реконструкция;

– ындыр табагына илтә торган юлга капиталь ремонт (асфальт-бетон өслек ясау);

–җәйге лагерьга һәм МТПга капиталь ремонт (асфальт-бетон өслек ясау);

– Шеланга авылындагы МТФ капиталь ремонт (асфальт-бетон өслек ясау);

– авыл хуҗалыгы объектларына керә торган яңа подъезд төзү;

– Берек авылына илтүче подъезд төзү (асфальт-бетон өслек ясау);

–торак төзелешенә йогынты ясауга бәйле рәвештә МТПның яңадан эшләтү;

– эре мөгезле терлекләр фермасының яңадан эшләтү. Янга-Юл торак төзелешенә йогынты ясауга бәйле рәвештә;

- эре мөгезле терлекләр фермасын оптимизацияләү. Санитар-яклау зонасын торак төзелеше чикләренә кадәр киметү максатында;

- ябык типтагы авылара тирес саклагычын төзү;

- халыкка тискәре йогынтыны бетерү максатыннан, санитар-яклау зонасын кыскарту (хайван үләксәсен күчерү) чараларын үткәрү. Шеланга, АПК объектлары;

– халыкка тискәре йогынтыны бетерү максатыннан, санитар-яклау зонасын кыскарту (күчерү) чараларын үткәрү. Яңа Юл, АПК объектлары;

– урман-болын поясын оештыру;

– авыл территориясендә махсус шартлары булган зоналар оештыру. Терлек базларының тискәре йогынтысын локальләштерү чараларын үткәрү таләп ителә торган Шеланга;

– бистә территориясендә махсус шартлары булган зоналар оештыру. Терлек базларының тискәре йогынтысын локальләштерү чараларын үткәрү таләп ителгән Яңа-Юл;

– юл буендагы яшелләндерүне оештыру;

– Шеланга авылы, Брек авылы, Кызыл Байрак бистәсе, Нариман авылы, Яңа-Юл бистәсендә су белән тәэмин итү челтәрләре төзү;

– Шеланга авылында су белән тәэмин итү чыганагын оештыру;

–Шеланга авылында, Кызыл Байрак бистәсендә су чыгару челтәрен төзү;

–Брек авылында, Нариман авылында, Яңга-Юл бистәсендә инженерлык тибында септиклар төзү;

– Кызыл Байрак бистәсендә биологик чистарту корылмалары төзү;

– канализация насос станциясен (КНС) төзү;

– Кызыл Байрак бистәсендә модульле ФАП төзү;

– Яңа Юл бистәсендә модульле ФАП өчен БМК төзү;

- Шеланга авылында газ белән тәэмин итү челтәрен төзү;

- Шеланга авылында ГРПШ төзү;

- Шеланга авылында трансформатор подстанциясе (ТП) төзү;

- Шеланга авылында ВЛ 10 кВ электр үткәргеч линиясен төзү.

–Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге территориясендә территориаль планлаштыру схемасы нигезендә түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:

– Шеланга авылында яңа балалар бакчасы төзү;

– Шеланга авылында гомуми белем бирү мәктәбенең яңа төзелеше;

– Шеланга авылында гомуми белем бирү мәктәбенең куәтен арттыру;

– Шеланга авылындагы гомуми белем бирү мәктәбе базасында балалар иҗаты түгәрәкләрен оештыру;

– Шеланга авылында авыл мәдәният йортының яңа төзелеше;

– Шеланга авылында китапханә куәтен арттырып реконструкцияләү;

– Шеланга авылында спорт-савыктыру комплексы спорт залын яңа төзү;

– Шеланга авылында көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрен яңа төзү;

– «Шеланга» ял йорты реконструкцияләнде;

– «Связист» балаларны савыктыру лагерен реконструкцияләү. Кызыл Байрак;

–Ипподром төзү, Шеланга авылы;

–Берек авылына керү юлын төзү;

– Шеланга минераль ашламалар складына керү юлын капиталь ремонтлау.

– 1.3. Җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларын төзү гамәлгә ашырыла торган муниципаль берәмлекнең комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнары һәм программалары турында белешмәләр

2018 - 2028 елга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасын үстерү программасы (Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге башкарма комитеты карары №118, 07.08.2018 ел)

Региональ программа кысаларында юлларның асфальт түшәмәсен төзү зарур:

- Шеланга авылы, Төзүчеләр һәм Куйбышев урамнарның бер өлеше, озынлыгы 1,5 км. ;

- Шеланга авылы, Октябрь ур.- 0,4 км.

Юлларның өслеген ясау:

Яңа-Юл п., Яшел ур. - 0,25 км. ;

Яңа-Юл п., Үзәк ур. -0,5 км. ;

Берек авылы, Үзәк ур.- 4,3 км. ;

- Нариман авылы, Эшче - 1,3 км. ;

- Нариман авылы, Лагерная һәм Үзәк - 4,3 км. ;

- Шеланга авылы, Яр буе - 1 км. ;

- Шеланга авылы, М.Горький урамы - 1,15 км. ;

- Шеланга авылы, Октябрь - 2,3 км. ;

- Шеланга авылы, Советская - 0,55 км. ;

- Шеланга авылы, Кооператив - 0,55 км. ;

- Шеланга авылы, Мәктәп - 1,4 км. ;

- Шеланга авылы, Бакча - 0,7 км. ;

- Шеланга авылы, Кызыл - 0,56 км. ;

- Шеланга авылы, Ст. Разин - 0,23 км. ;

- Шеланга авылы, Кыр - 0,95 км. ;

- Шеланга авылы, Заводская - 0,7 км. ;

- Шеланга авылы, Куйбышев - 1,5 км. ;

- Шеланга авылы, Төзүчеләр - 1,2 км. ;

- Шеланга авылы, Уртача - 1,75 км. ;

- Шеланга авылы, Энергетиклар - 0,9 км. ;

- Шеланга авылы, Яшьләр - 0,9 км. ;

Кызыл Байрак п., Наратлы - 2,8 км. ;

Кызыл Байрак п., Өске - 0,3 км. ;

Кызыл Байрак п., Үзәк - 6,4 км. ;

Кызыл Байрак п., Яр буе - 0,2 км. ;

Кызыл Байрак п., Чия - 1,05 км. ;

Кызыл Байрак п., Лагерная - 0,5 км.

2015-2035 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең коммуналь инфраструктура системаларын үстерү программасы (Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге башкарма комитеты № 142, 07.11.2017 ел карары)

Программаның төп чаралары:

- Шеланга авыл җирлегенең Көньяк юнәлешендә 2,5 км озынлыктагы Шеланга авылының Яшьләр урамында күп балалы гаиләләргә бирелгән ишегалларын тәэмин итү өчен су күтәрү манарасы белән үзәкләштерелгән суүткәргеч төзү кирәклеге бар;
- Берек һәм Нариман авылларында су башнясы булган суүткәргеч төзү;
- Шеланга авылы янында су белән тәэмин итү челтәрләре төзү - 2,5 км. ;
- Берек авылын су белән тәэмин итү челтәрләре төзү - 1,5 км. ;
- Нариман авылын су белән тәэмин итү челтәрен төзү - 5,0 км. ;

Шеланга авылының Совет урамында, Яңа-Юл бистәсенең Үзәк урамында электр тапшыру линияләрен реконструкцияләү;

- Шеланга авылының көньягында Яшьләр урамы, Энергетиклар урамы буенча газүткәргеч төзүне күздә тотарга.

1.4. Федераль әһәмияттәге тарихи җирлекләр һәм региональ әһәмияттәге тарихи җирлекләр территорияләренең расланган саклау предметлары һәм чикләре турында белешмәләр

Россия Мәдәният министрлыгы һәм Россия Төбәк министрлыгының 2010 елның 29 июлендәге № 418/339 Боерыгы нигезендә Шеланга авыл җирлеге территориясендә федераль әһәмияттәге тарихи җирлекләр юк.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2015 елның 26 мартындагы № 188 карары нигезендә Шеланга авыл җирлеге территориясендә Татарстан Республикасының региональ (республика) әһәмиятендәге тарихи җирлекләр юк.

1.5 Территориянең социаль-икътисадый потенциалы

1.5.1. Демографик потенциал

Демографик фактор территорияне хуҗалык ягыннан үзләштерү һәм җәмгыятьне икътисадый үстерү дәрәҗәсенә иң зур йогынты ясый.

Шеланга авыл җирлеге башкарма комитеты тарафыннан бирелгән мәгълүматларга караганда, 2023 ел башына. халык саны 1511 кеше тәшкил иткән.

Шеланга авыл җирлегенең демографик структурасы торак пунктлар киселешендә 1.5.1.1 нче таблицада күрсәтелгән

Таблица 1.5.1.1

Демографик структура һәм халыкның хәрәкәте Шеланговский авыл җирлеге 2023 ел башына

Торак пункт исеме	Шеланга авылы	Нариман авылы	Кызыл Байрак п	Берек авылы	Яңа-Юл п.	АҖ буенча
Халык саны, барлыгы	1157	108	91	41	114	1511
Балалар яше:	166	2	5	3	14	190
1 елга кадәр	5	-	-	-	-	5

Торак пункт исеме	Шеланга авылы	Нариман авылы	Кызыл Байрак п	Берек авылы	Яңа-Юл п.	АЖ буенча
1-6 яшь	34	2	2	1	7	46
7-15 яшь	127	-	3	2	7	139
Эшкә яраклы яшь:	560	58	17	14	38	687
16-17 яшь	21	1	-	1	1	24
18 яшьтән алып - хатын-кызлар өчен пенсия яшенә	221	26	8	7	21	283
18 яшьтән алып - ир-атлар өчен пенсия яшенә кадәр	318	31	9	6	16	380
Пенсия яше:	431	48	69	24	62	634
Пенсия яшендәге хатын-	160	31	33	15	30	269
Пенсия яшендәге ирләр	271	17	36	7	32	365
Халыкның гомуми үсеше	5	0	1	-	-1	4
Табигый	-1	-1	-2	-	-1	-6
Туды	4	-	-	-	-	4
Үлде	5	1	2	-	1	10
Механик	6	1	3	-	-	10
Килде	16	7	10	-	-	33
Китте	10	6	7	-	-	23

Таблицадан күренгәнчә, җирлекнең иң зур торак пункты - Шеланга авылы, анда халыкның күпчелек өлеше яши - 76,6%.

Игътибар итәргә кирәк, Шеланга авыл җирлегендә хезмәткә сәләтле яшьтәге халык саны (687 кеше) хезмәткә яраксыз яшьтәге (634 кеше) кешедән югарырак, бу - уңай тенденция.

Шулай итеп, гамәлдәге торак пунктларның яшь структурасы хезмәткә сәләтле яшьтәге халыкның шактый өлеше, хезмәткә сәләтле яшьтән өлкәнрәк төркемнең шактый аз өлеше һәм хезмәткә сәләтле яшьтән кечерәк төркемнең дәрәҗәсе белән характерлана.

Югарыда китерелгән мәгълүматлардан күренгәнчә, 2023 ел башына җирлектә туучылар саны күбрәк. Шуның нәтиҗәсе буларак, халыкның табигый артуы тискәре мәгънәгә ия.

Халыкның миграция үсеше уңай әһәмияткә ия, килүчеләр саны халыкның Шеланга авыл җирлегенә китүе белән чагыштырганда күбрәк, нәтиҗәдә халыкның гомуми үсеше уңай әһәмияткә ия.

Халык саны фаразы

Демографик сәясәтне, шул исәптән республика муниципаль районнарына һәм республика әһәмиятендәге шәһәрләргә карата халык санын фаразлауны Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы билгели.

Составында һәр торак пунктның саны һәм төп яшь төркемнәре фаразы Шеланговский авыл җирлеге генераль план кысаларында түбәндәге нигездә үтәлгән:

- халыкның саны һәм яшь структурасы турында белешмәләр;

- туучылар, үлүчеләр, килгәннәр һәм бер ел эчендә 2023 ел башына китүчеләр саны турында;

- узган еллар (2008-2023 еллар) халкының саны һәм яшь структурасы турында белешмәләр. Башкарма комитет тарафыннан бирелгән Шеланга авыл җирлек.

Демографик прогноз буенча кулдагы халык саны Шеланговский авыл җирлеге генераль планны гамәлгә ашыруның беренче чиратына (2033 ел). 2134 кеше тәшкил итәчәк, сәггенераль планны гамәлгә ашыруның исәп-хисап срогына Шеланга авыл җирлеге халкының исәпләнгән булуы (2043 ел). 2757 кеше тәшкил итәчәк.

Таблица 1.5.1.1

Шеланга авыл җирлегенең халык саны фаразы, кеше

Исеме	2023	2033	2043
Шеланга АҖ, шул исәптән:	1511	2134	2757
Шеланга авылы	1157	1768	2379
Берек авылы	41	43	45
Кызыл Байрак п.	91	97	102
Нариман авылы	108	109	111
Яңа-Юл п.	114	117	120

1.5.2 Торак фонды

01.01.2023 елга Шеланга авыл җирлегенең торак фонды күләме торакның гомуми мәйданы 44,73 мең кв.м. тәшкил итә.

Хәзерге вакытта Шеланга авыл җирлегенең торак фонды шәхси һәм күпфатирлы төзелешләрдән гыйбарәт.

1 нче таблица.5.2.1

Шеланга авыл җирлегенең гамәлдәге торак фондының характеристикасы

Исеме	Җитешлек,, кв.м/кеше.	Торак фонды, мең кв.м
Шеланга АҖ, шул исәптән:	29,60	44,73
Шеланга авылы	26,39	30,53
Берек авылы	39,02	1,60
Кызыл Байрак п.	39,56	3,60
Нариман авылы	41,67	4,50
Яңа-Юл п.	39,5	4,50

Күп фатирлы торак төзелеш 2 катлы торак йортлардан тора, аларның гомуми мәйданы Шеланга авылында 3330 кв.м һәм гомуми мәйданы Нариман авылында 300 кв. м. Шеланга авылында, Куйбышев урамындагы 34нче йортта авария хәлендәге йортны сүтү таләп ителә.

Таблица 1.5.2.2

2023 ел башына Шеланга авыл җирлегенең күпфатирлы торак төзелешенә характеристика

№ п/	Исеме һәм адресы	Этажлык	Фатирлар саны	Фатирларның гомуми	Төзелеш елы

п				мәйданы, кв.м.	
Шеланга авылы					
1	Куйбышев ур., 34	2	11	528	1978
2	Төзүчеләр,20	2	14	610	1957
3	Төзүчеләр,18	2	16	406	1964
4	Төзүчеләр,16	2	22	893	1964
5	Төзүчеләр,14	2	22	893	1977
Нариман авылы					
1	Үзәк ур., 22	2	10	300	1956
Барлыгы		-	95	3630	-

Халыкның торак белән тәэмин ителеш күрсәткече (бер кешегә гомуми мәйданның квадрат метры) тормыш дәрәҗәсен һәм сыйфатын характерлаучы күрсәткечләрнең берсе булып тора. Шеланга авыл җирлеге буенча 2023 ел башына бер кешегә гомуми торак мәйданының 29,60 кв.м туры килә, бу халыкның авыл җирлеге буенча торак белән тәэмин ителешенең уртача республика күрсәткеченнән югарырак - бер кешегә гомуми торак мәйданының 29,1 кв.м.

Берек авылында, Кызыл Байрак бистәсендә, Нариман бистәсендә, Яңа-Юл торак белән тәэмин ителешнең берничә арттырылган күрсәткече РГУП БТИ балансында бөтен торак фонды булуы белән бәйле, шул исәптән даими яшәүче халыктан башка, шул ук вакытта әлеге җирлектә торак йортларның бер өлеше икенче торак өчен кулланыла (язылмаган кешеләр өчен, вакытлыча яшәү өчен торак).

Соңгы 5 елда Шеланга авыл җирлегендә 39 индивидуаль торак йорт файдалануга тапшырылган, йортның уртача күләме 117 кв метр тәшкил итә.

Торак инфраструктурасын үстерү

Торак зоналарын оештыру, гамәлдәге торак фондын реконструкцияләү һәм яңа торак төзелеше мәйданчыкларын урнаштыру буенча тәкъдимнәр эшләү - генераль планның өстенлекле бурычларының берсе. Проект тәкъдимнәре шәһәр төзелеше анализы нәтиҗәләренә таяна: торак фондының техник халәте һәм төзелеш характеристикалары, торак төзелеше динамикасы һәм структурасы, территориянең экологик торышы.

При торак фондын үстерү буенча генераль план чараларын эшләү индивидуаль торак төзелешендә торак белән тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре нормалаштырылмаган. Яңа торак төзелеше күләмнәре соңгы елларда җирлектә индивидуаль торак йортлар төзүнең барлыкка килгән тенденциясе нигезендә исәпләнә.

Яңа торак төзелеше мәйданчыклары Шеланга авылында каралган. (торак пунктның гамәлдәге чиге чикләрендә).

Генераль планда бер җир кишәрлегенең исәп-хисап мәйданы индивидуаль торак төзелеше өчен 0,15 га кабул ителә; бер йортның уртача мәйданы - 120 кв.м.

Шеланга авылында шәхси торак төзелеше өчен бүлеп бирелгән мәйдан картографик материалларында (кадастр номерлары 16:15:181001:239, 16:15:181001:240, 16:15:181001:241, кадастр номеры булган җир кишәрлекләренең

бер өлеше 16:15:181001:243, 16:15:181001:244, 16:15:181001:594, кадастр номеры булган җир кишәрлегенең бер өлеше 16:15:181001:617, 16:15:100215, 16:15:100215, 16:181:181:213, җир кишәрлегенең бер өлеше (авыл җирлегенең көньяк өлешендә) кадастр участогы 1801:15:92 номеры белән 1892: Әлеге территорияләрдә шулай ук социаль инфраструктура объектларын, юлларны һәм гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектларын (25%) урнаштыруны күздә тотарга кирәк булу сәбәпле, торак төзелеше өчен территория югарыда санап үтелгән объектларны тотып калып исәпләнелә. Нәтиҗәдә, индивидуаль торак төзелеше өчен территория якынча 69,70 гектар, якынча 464 участок (торакның гомуми мәйданы 55,68 мең кв.м гектар) тәшкил итәчәк.

Генераль планда исәпләүләр өчен бер шәхси йортның уртача мәйданы күрсәткече 120 кв. м, бер участокның мәйданы 0,15 га дип кабул ителгән..

Генераль планны гамәлгә ашыруның исәпләнгән срогына (2041 елга кадәр) Шеланга авылында шәхси торак төзелеше өчен 34,85 га каралган, әлеге территорияләрдә торак фондының гомуми мәйданы якынча 27,84 мең кв.м (232 участок) тәшкил итәчәк.

2043 елга авыл җирлегенең торак фондының гомуми күләме, торак территорияләрен үстерү буенча барлык тәкъдим ителгән чараларны гамәлгә ашыру шарты белән, 100,41 мең кв.метрга кадәр артырга тиеш, фаразланган чорда торак фондының үсеше 55,68 мең кв. метр тәшкил итәргә тиеш.

Яңа торак төзелеше һәм иске торакны алыштыру төзүчеләр көче белән башкарылачак, шул исәптән финанслауның төрле схемаларын кулланып (төзүчеләр акчалары, ипотека, шул исәптән социаль ипотека, төзүчеләрнең ташламалы категорияләренә субсидияләр, авылда яшь белгечләрне беркетү буенча программалар һ.б.).

Таблица 1.5.2.3

Шеланга авыл җирлегендә торак инфраструктурасын үстерү

Территория исеме	Гамәлдәге хәл	Беренче чират (2023 - 2033 еллар)		Исәп-хисап срогы (2033 - 2043 еллар)	
	Гомуми торак мәйданы (мең) кв.м.	Гомуми торак мәйданы (мең) кв.м.	Яңа торак төзелеше чорында, мең кв.м.	Гомуми торак мәйданы (мең) кв.м.	Яңа торак төзелеше чорында, мең кв.м.
Шеланга авыл җирлеге - барлыгы, шул исәптән:	44,73	72,57	27,84	100,41	27,84
Шеланга авылы	30,53	58,37	27,84	86,21	27,84
Берек авылы	1,60	1,60	-	1,60	-
Кызыл Байрак п.	3,60	3,60	-	3,60	-
Нариман авылы	4,50	4,50	-	4,50	-
Яңа-Юл п.	4,50	4,50	-	4,50	-

Таблица 1.5.2.4

Шеланга авыл җирлеге торак инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					1. Гамәлдәге	2. Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар).)	
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР(ТОРАК ПУНКТЛАР)									
1	Шеланга авылы	торак фонды	яңа төзелеш	га	-	34,38	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
				кв.м.	-	27,48			

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					1. Гамәлдәге	2. Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар).)	
2	Шеланга авылы	торак фонды	яңа төзелеш	га	-	34,38	-	+	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
				кв.м.	-	27,48			

1.5.3 Социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектлары

Мәгариф һәм фән объектлары

Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы

Хәзерге вакытта Шеланга авыл җирлегендә (Шеланга авылында) «Шеланга балалар бакчасы» МББУ бар, проект сыйдырышлылыгы 32 урын. Балалар бакчасына йөрүче балалар саны 25 кеше (мәктәпкәчә яшьтәге балаларның гомуми санының 64 % ы) тәшкил итә. Димәк, балалар бакчасы проект сыйдырышлылыгының 78%ына тулган. Балалар бакчасында урыннар белән халыкның тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 82%ын тәшкил итә.

Гомуми белем бирү оешмасы

Җирлектә 150 укучыга проект куәте булган Шеланга урта гомуми белем бирү мәктәбе эшли. Мәктәптә укучыларның гомуми саны 95 кеше тәшкил итә. Мәктәпнең гомуми тулуы проект сыйдырышлылыгының 65% ын тәшкил итә.

Нормативларга караганда, урта белем 7-17 яшьлек балаларның 100%ын үз эченә алырга тиеш. Шуннан чыгып, гомуми белем бирү мәктәпләренең куәтләренә авыл җирлегенең гамәлдәге норматив ихтыяҗы 163 укучы тәшкил итә. Гомуми белем бирү мәктәбендә урыннар белән тәэмин ителеш норматив ихтыяҗның 92 %ын тәшкил итә.

Шәһәр төзелеше проектлауның гамәлдәге төбәк нормативларына ярашлы (ТР МКның 27.12.2013 елгы 1071 номерлы карары (ред. 09.08.2017) "Татарстан Республикасы шәһәр төзелеше проектлаштыруның республика нормативларын раслау турында") авыл җирлегендә мәктәпкәчә учреждениеләр өчен җәяүлеләргә керү радиусы 500 метрдан артмаска тиеш, I дәрәҗә укучылар өчен гомуми белем бирү учреждениеләренең җәяүлеләргә керү радиусы 2 километрдан артмаска тиеш һәм 15 минуттан артмаска тиеш, II һәм III баскыч укучылары өчен җәяүлеләр өчен 4 километрдан артык түгел һәм транспорт белән 30 минуттан артык түгел (бер якка). II-III баскыч укучыларына хезмәт күрсәтүнең чик радиусы 15 километрдан артмаска тиеш.

Өстәмә белем бирү оешмалары

Хәзерге вакытта Шеланга авылы мәктәбендә балалар иҗаты түгәрәкләре юк.

Объектлар сәламәтлек саклау

Шеланга авыл җирлеге халкына медицина хезмәте күрсәтү проект куәте белән Шеланга табиб амбулаториясе сменага 48 килү һәм сменага ике фельдшер-акушерлык пункты гамәлгә ашыра: Янга-Юл пунктында сменага 5 килү проекты куәте булган проект амбулаториясе һәм Кызыл Байрак бистәсендә проект куәте сменага 6 бару. Дәвалау-профилактика медицина оешмалары белән халыкның тәэмин ителеше 219% тәшкил итә.

Мәдәният һәм сәнгать объектлары

Шеланга авыл җирлегендә, Шеланга авылында 200 урынлык проект урыны бар. Шулай ук җирлектә ике авыл клубы бар: Яңа юл бистәсендә проект куәте 25 урынга,

Кызыл Байрак бистәсендә проект куәте 20 урынга. Клуб учреждениеләре тарафыннан халыкның тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 70%ын тәшкил итә.

Шеланга авыл җирлеге китапханәләренә норматив ихтыяҗ китап фондының нөсхәләре 11,3 мең тәшкил итә. Хәзерге вакытта җирлектә ике китапханә эшли: Шеланга авылында китап фондының куәте 11,0 мең китап фондының нөсхәләре. Китап фондының куәте 9,9 мең. китап фондының нөсхәләре. Халыкны китапханәләр белән тәэмин итү норматив ихтыяҗның 185%ын тәшкил итә.

Физкультура һәм массакүләм спорт объектлары

Авыл җирлегендә яшәүчеләрнең гомуми файдаланудагы спорт залларына норматив ихтыяҗы 529 кв.м спорт җенесе тәшкил итә. Шеланга авылы урта гомуми белем бирү мәктәбе каршындагы Шеланга авыл җирлегендә 633 кв.м мәйданлы спорт залы бар. Җирлек өчен тәэмин ителеш 120% тәшкил итә.

Яссы спорт корылмаларында авыл җирлегенең халыкның норматив ихтыяҗы 2946 кв.м. тәшкил итә. Шәланга авылындагы «Шеланга урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет мәгариф учреждениесе каршындагы Шеланга авыл җирлегендә 1773 кв.м мәйданлы спорт мәйданчыгы бар. Халыкның тәэмин ителеше 60% тәшкил итә.

Хезмәт күрсәтүнең башка объектлары

Сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектлары

Шеланга авыл җирлегенең гамәлдәге кибетләренең гомуми сәүдә мәйданы 367 кв.м тәшкил итә (Шеланга авылында - 274 кв.м, Кызыл Байрак бистәсендә - 48 кв.м, Нариман авылында - 35 кв.м. мивп.Яңа-Юл - 10 кв.м. Бөтен авыл җирлеге кибетләренең сәүдә мәйданы 88% норматив ихтыяҗга туры килә.

Халыкка хокукый, финанс, консультатив һәм башка шундый хезмәтләр күрсәтү буенча төзелмәгән объектлар

Шеланга авылы җирлегендә элемтә бүлеге һәм банк бүлеге бар.

Коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең һәм шәхси хезмәтләр күрсәтүнең төзелмәгән объектлары

Бүгенге көндә Шеланга авыл җирлегендә көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре юк.

Шеланга авыл җирлегендә гомуми мәйданы 5,45 га булган гамәлдәге биш зират бар:

– Шеланга авылында 2,47 га мәйданлы зират, аның тулылыгы - 95%. Зиратның ирекле территорияләре 0,12 га тәшкил итә;

– Нариман авылында - 0,29 га мәйданлы зират, аның тулылыгы - 90%. Зиратның ирекле территорияләре 0,03 га тәшкил итә;

– 1,0 гектар мәйданлы зиратның Кызыл Байрак бистәсендә 83% ы зиратның Ирекле территорияләре 0,17 га тәшкил итә;

– Яңа-Юл авылы янында 0,67 га мәйданлы зират, аның тулылыгы - 70%. Зиратның ирекле территорияләре 0,20 га тәшкил итә;

– Берек авылы янында 1,02 га мәйданлы зират, аның тулылыгы - 75%. Зиратның ирекле территорияләре 0,26 га тәшкил итә.

Авыл җирлеген традицион күмү зиратлары 217% тәшкил итә.

Административ биналар

Шеланга ав. полиция участок пункты бар, анда 1 участок полициясе эшли. Әлеге полиция участок пункты нормативларны тулысынча канәгатьләндерә (авыл җирлегендә 1 участок хезмәткәре 3-3,5 меңгә).

Шеланга авыл җирлегенең гамәлдәге халкына хезмәт күрсәтү объектларында ихтыяҗ халыкның гамәлдәге демографик структурасы нигезендә исәпләнә, шулай ук Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык Министрлыгының 2016 елның 30 декабрендәге 1034/пр номерлы боерыгы белән тәкъдим ителгән нормативларга ярашлы рәвештә (СП 42.13330 «СНиП 2.07.01-89* «шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү.

Хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтләрен гамәлдәге нормативларга ярашлы исәпләү 1.5.3.1 таблицасында күрсәтелгән.

1.5.3.1 нче таблица.

Шеланга авыл җирлегенең социаль-мәдәни һәм коммуналь-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешен анализлау

Исеме	Үлчәү бердәмлеге	Норма	Норматив база	Барлыгы кирәк нормала	Башлангыч елга гамәлдәге	Җитешлек, %
Мәгариф һәм фән объектлары						
Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре	урын	1-6 яшьлек балаларның 85% ы	СП 42.13330	39	32	82
Гомуми белем бирү мәктәпләре	урын	7-17 яшьтәге 100% бала	пост. ТР МК № 1071	163	150	92
Мәктәптән тыш	урын	Мәктәп укучыларының	пост. ТР МК №	-	-	0
Сәламәтлек саклау объектлары						
Хастаханәләр	койка	1000 кешегә 13,47 ятак.	СП 42.13330	20	-	0
Амбулатор-поликлиника учреждениесе	ияр. /кара.	18,15 килү, 1000 кешегә.	пост. ТР МК № 1071	27	59	219
Физик культура һәм массакүләм спорт объектлары						
Гомуми файдаланудагы спорт заллары	Идән кв.м.	1000 кешегә 350 кв.м.	пост. ТР МК № 1071	529	633	120
Яссы корылмалар	кв.м.	1000 кешегә 1949,4 кв.м.	СП 42.13330	2946	1773	60
Бассейннар	кв.м.	1000 кешегә 75 кв.м.	пост. ТР МК №		-	
Мәдәният һәм сәнгать объектлары						
Клублар, Мәдәният	урын	1000 кешегә 230 урын.	СП 42.13330	348	245	70
Китапханәләр	мең том	7,5 мең 1000 кешелек	пост. ТР МК №	11,3	20,9	185
Хезмәт күрсәтүнең башка объектлары						
Кибетләр	кв.м.	1000 кешегә 300 кв.м.	СП 42.13330	453	367	81
Туклану предприятиеләре	урын	1000 кешегә 40 урын.	СП 42.13330	60	-	0
Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү предприятиеләре	урын	7 кол. урыннар 1000 кешегә.	СП 42.13330	11	-	0
Элемтә бүлекләре	объект	1 объект 0,5-6,0 мең Халык	пост. ТР МК №	1	1	100
Бүлекләр, банк филиалы	объект	0,5 объект 1000 торакка.	пост. ТР МК №	1	1	100
Полиция	кеше.	1 нче уч. 3-3,5 мең кеше.	СП 42.13330	1	1	100

Зират	га	1000 кешегә 0,24 га.	СП 42.13330	0,36	0,78	217

Халыкка хезмәт күрсәтү системасын үстерү

Шеланга авыл җирлеге генераль планының төп максатларының берсе, фаразлана торган характеристикаларны һәм социаль нормаларны исәпкә алып, халыкның хезмәт күрсәтү учреждениеләренә ихтыяҗларын канәгатьләндерү, шулай ук барлык халыкка хезмәт күрсәтү объектларыннан файдалану мөмкинлегенең тигез шартларын тәэмин итү.

Җирлек территориясендә урнашуга тәкъдим ителә торган социаль-мәдәни хезмәт күрсәтү объектлары әлеге объектларның даими яшәүчеләргә генә түгел, ә икенче торак төзүче халыкка да хезмәт күрсәтәчәген исәпкә алып каралган.
Хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтләрен гамәлдәге нормативларга ярашлы исәпләү 1.5.3.2 таблицасында күрсәтелгән.

Мәгариф объектлары

Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы, мәгариф оешмасы

Беренче чиратта, Шеланга авылында 100 урынлы гомумбелем бирү мәктәбе һәм 260 укучы проект куәте булган балалар бакчасы төзелеше планлаштырылган.

Шеланга авылы балалар бакчасына капиталь ремонт ясау күздә тотыла.

Өстәмә белем бирү оешмалары

Генераль план тәкъдим ителә Шеланга авылы яңа һәм гамәлдәге мәктәпләрдә беренче чиратта 348 урын проект куәте булган балалар иҗаты түгәрәген оештыру һәм исәп-хисап чорына 144 урын..

Мәдәният объектлары

Генераль план Кызыл Байрак бистәсендә авыл клубына капиталь ремонт, Шеланга авылында 364 урынга исәпләнгән яңа мәдәният йорты төзү һәм Шеланга авылында булган китапханәнең куәтләрен 270 данәгә арттыру тәкъдим ителә.

Физик культура һәм массакүләм спорт объектлары

Шеланга авылында 286 кв.м мәйданлы спорт залын проектлана торган гомуми белем бирү мәктәбе составында урнаштыру күздә тотыла.

Шеланга авылында беренче чиратта гомуми мәйданы 3385 кв.м. булган яссы спорт корылмалары төзү тәкъдим ителә.

Башка объектлар

Коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең һәм шәхси хезмәтләр күрсәтүнең төзелмәгән объектлары

Генераль планда Шеланга авылында 19 эш урыны проект куәте булган көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрен урнаштыру каралган.

Сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектлары

Генераль план буларак, беренче чиратта, Шеланга авылында сәүдә объектларын төзү тәкъдим ителә. гомуми сәүдә мәйданы 273,5 кв.м. һәм 85 утырту урынына җәмәгать туклануы объектлары төзү. Исәп-хисап срогына Шеланга

авылында 153,6 кв.м. сәүдә объектларын төзү һәм 21 утырту урынына җәмәгать туклануы объектларын төзү тәкъдим ителә.

Зират

Генераль план белән каралган Шеланга авылы янындагы зиратны Куйбышев сусаклагычының су саклау зонасында урнаштыру белән бәйле рәвештә ябу.

Таблица 1.5.3.2.

Шеланга авыл җирлегенең социаль-мәдәни һәм коммуналь-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтен исәплә

Исеме	Үлчәү бердәмлеге	Гамәлдәге хәл	Норма	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Булган саклана торган	Кулланучылар өчен яңа төзелеш		2043 елга кадәр тәэмин ителеш. (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә алып) %
				1 чират (2033 ел)	хисап. срогы (2043 ел.)		1 чират (2023 ел - 2033 ел)	Расч. срок (2033 ел -2043 ел.)	
Мәктәпкәчә мәгариф оешмалары	урын	32	Яшь балаларның 85% ы 1-6 яшь	82	132	32	50	50	100
Гомуми белем бирү оешмалары	урын	150	7-17 яшьтәге 100% бала	290	410	150	140	120	100
Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары	урын	-	Мәктәп укучыларының 120% ы	348	492	-	348	144	100
Хастаханәләр	койка	-	1000 кешегә 13.47 ятак.	29	37	-	29	8	0**
Аптеклар	объект	-	1 объект 6.2 мен кеше.	1	1	-	1	-	100
Дәвалау-профилактика медицина оешмалары	ияр. /кара.	59	18,15 килү, 1000 кешегә.	39	50	59	-	-	118*
Спорт заллары	Зал идәне	633	1000 кешегә 350 кв.м.	747	965	633	114	218	100
Яссы корылмалар	кв.м.	1773	1000 кешегә 1949,4 кв.м.	4160	5374	1773	2387	1214	100
Бассейннар	кв.м	-	1000 кешегә 75 кв.м.	160	207	-	160	47	0**
Клублар, Мәдәният йортлары	урын	245	1000 кешегә 230 урын.	491	634	245	246	143	100
Китапханәләр	мен экз.	20.9	8 мен экз. 1000 кешегә.	17.07	22.06	20.9	-	1.16	100
Кибетләр	кв.м. торг.	367	1000 кешегә 300 кв.м.	640.2	827.1	367	273.2	186.9	100

Исеме	Үлчәү бердәмлеге	Гамәлдәге хәл	Норма	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Булган саклана торган	Кулланучылар өчен яңа төзелеш		2043 елга кадәр тәэмин ителеш. (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә алып) %
				1 чират (2033 ел)	хисап. срогы (2043 ел.)		1 чират (2023 ел - 2033 ел)	Расч. срок (2033 ел -2043 ел.)	
Җәмәгать туклануы	урын	-	1000 кешегә 40 урын.	85	110	-	85	25	100
Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү предприятиеләре	кол. урын	-	7 кол. урыннар 1000 кешегә.	15	19	-	15	4	100
Элемтә бүлекләре	объект	1	1 объект 0,5-6,0 мең	1	1	1	-	-	100
Полиция	кеше.	1	1 участковый 3-3,5 мең.	1	1	1	-	-	100
Бүлекләр, банк	объект	1	0,5 объект 1000 торакка.	1	1	1	-	-	100
Зират	га	0,78	1000 кешегә 0,24 га.	0,51	0,66	0,66	-	-	100

*тәэмин ителеш күрсәткече 100%тан артык, объектларның гамәлдәге куәте кулланучы вакыттан артып китүе белән бәйле.

* * *хастаханәләр һәм бассейннарның район хезмәт күрсәтү дәрәҗәсе булганлыктан, аларны муниципаль районның район үзәгендә урнаштыру күздә тотыла. Больница учреждениеләре һәм бассейннар белән тәэмин ителеш район халкыннан тулаем алганда исәпләнелә

Таблица 1.5.3.3

Шеланга авыл җирлегендә хезмәт күрсәтү өлкәсен үстерү буенча чаралар исемлеге

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмле	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары	Чара чыганагы

				ге	Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (РАЙОН)									
Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы									
1	Шеланга авылы	Балалар бакчасы	Капиталь ремонт	урын	32	-	-	+	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
2	Шеланга авылы	Балалар бакчасы	Яңа төзелеш	урын	-	100	+	-	Шеланга авыл җирлеге
Гомуми белем бирү оешмасы									
3	Шеланга авылы	Гомуми белем бирү мәктәбе	Яңа төзелеш	урын	-	260	+	-	Шеланга авыл җирлеге
Өстәмә белем бирүне оештыру									
1	Шеланга авылы	Мәктәп каршындагы иҗтимагый үзәк каршында балалар иҗаты түгәрәкләре	Оештыру	урын	-	348/144	+	+	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
Физик культура һәм массакүләм спорт объектлары									
1	Шеланга авылы	Яңа мәктәп каршындагы спорт залы	Яңа төзелеш	кв.м	-	332	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
2	Шеланга авылы	Яссы корылмалар	Яңа төзелеш	кв.м	-	3933	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (РАЙОН)									
Мәдәният һәм сәнгать объектлары									
1	Кызыл Байрак п.	Авыл клубы	Капиталь ремонт	урын	20	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
2	Шеланга авылы	Авыл мәдәният йорты	Яңа төзелеш	урын	-	389	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
3	Шеланга авылы	Китапханә	Китапханә куәтен арттыру	мең экз. китаплар	11,0	1,16	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
Хезмәт күрсәтүнең башка объектлары									
Сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектлары									

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
1	Шеланга авылы	Сәүдә предприятиесе	Яңа төзелеш	Сәүдә мәйданының кв.м.	-	273,5/ 186,9	+	+	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
2	Шеланга авылы	Кафе	Яңа төзелеш	пос. урын	-	85/25	+	+	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
Коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең һәм шәхси хезмәтләр күрсәтүнең төзелмәгән объектлары									
1	Шеланга авылы	Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү предприятиеләре	Яңа төзелеш	кол. урын	-	15/4	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
Зират									
1	Шеланга авылы	Зират	Ябылу	га	2,47	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы

1.5.4. Тарихи-мәдәни мирас

Мәдәни мирас объектларын саклау буенча Татарстан Республикасы комитеты мәгълүматларына караганда Шеланга авыл җирлеге территориясендә түбәндәге мәдәни мирас объектлары урнашкан:

төбәк (республика) әһәмиятендәге мәдәни мирас объекты: 1786 елгы Раштуа чиркәве, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авылы, Мәктәп урамы, 26 йорт адресы буенча урнашкан.;

ачыкланган мәдәни мирас объекты: крестьян Я.И. Маркелов усадьбасы, 1872 ел, Югары Ослан муниципаль районы, Шеланга авылы адресы буенча урнашкан.

1.5.5 Җитештерү һәм коммуналь-склад территорияләре

Шеланга авылы җирлегендә кирпеч заводы урнашкан, җитештерү базасы, склад, кирпеч балчык саклау складлы урнашкан. Шулай ук Шеланга авылы янындагы җирлек территориясендә карьера урнашкан. Җирлекнең көньяк өлешендә нефть базасы урнашкан.

Сәнәгать җитештерүен үстерү

Шеланга авыл җирлегенең генераль планында түбәндәгеләр каралган:

- җитештерү базасын, Шеланга авылындагы складны җитештерүне оптимальләштерү;

- Кызыл Байрак бистәсеннән көньяктарак нефть базасын җитештерүне оптимальләштерү.

Таблица 1.5.5.1

Шеланга авыл җирлегендә сәнәгать җитештерүен үстерү буенча чаралар исемлеге

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара буенча чыганак
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап Вакыт (2033-2043 еллар.)	
ҖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР									
1	Шеланга авылы	Җитештерү базасы, склад	Җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
2	Кызыл Байрак бистәсеннән көньяктарак	Нефть базасы	Җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы

1.5.6 Агросәнәгать комплексы

Агросәнәгать комплексы азык-төлек продуктлары җитештерү һәм халыкны тәэмин итү, авыл хуҗалыгы өчен җитештерү чаралары җитештерү һәм авыл хуҗалыгына хезмәт күрсәтү белән шөгыльләнүче макроикътисад тармаклары җыелмасыннан гыйбарәт.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә түбәндәге агросәнәгать объектлары бар:

- Кызыл Байрак бистәсе янындагы V класслы хәвефлелектәге авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв территориясе;
- Шеланга авылындагы умарталык;
- Яңа-Юл ашлык склады.
- Яңа-Юл бистәсе янындагы ашлык склады;
- Яңа Юл бистәсе янындагы 300 башка исәпләнгән эре мөгезле терлекләр фермасы;
- Шеланга авылы янындагы терлекләр өчен җәйге лагерь;
- Шеланга авылы янында машина-трактор паркы (МТП);
- Шеланга авылы янындагы 200 башка исәпләнгән эре мөгезле терлекләр фермасы;
- Шеланга авылы янындагы ашлык.

Шеланга авылы янындагы Шеланга авыл җирлегендә гамәлдә булмаган сөт заводы бар.

Агросәнәгать комплексын үстерү

Генераль план беренче чиратта каралган:

- Яңа-Юл бистәсендә ашлык складын җитештерүне оптимальләштерү;
- Яңа-Юл бистәсе янындагы ашлык өчен склад җитештерүне оптимальләштерү;
- Яңа Юл бистәсе янындагы 300 башка исәпләнгән сөт фермасы җитештерүне оптимальләштерү;
- машина-трактор паркын (МТП) җитештерүне Шеланга авылыннан көнбатыштарак оптимальләштерү;
- Кызыл Байрак бистәсе янындагы V класслы хәвефлелектәге авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв территориясен җитештерүне оптимальләштерү.

Шеланга авыл җирлегендә агросәнәгать комплексын үстерү буенча чаралар исемлеге 1.5.6.1 таблицасында күрсәтелгән.

Таблица 1.5.6.1

Шеланга авыл җирлегендә агросәнәгать комплексын үстерү чаралары исемлеге

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара буенча чыганак
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
Җирле (район) әһәмияттәге чаралар									
1	Янга-Юл п.	Ашлык склады	җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
2	Янга-Юл бистәсе янында	Ашлык склады	җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
3	Янга-Юл бистәсе янында	300 башка исәпләнгән сөт фермасы	җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
4	Шеланга авылы, көнбатыш тарак	Машина-трактор паркы (МТП)	җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара буенча чыганак
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
5	Кызыл Байрак бистәсе янында	V класслы хәвефлелектәге авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв территориясе	җитештерүне оптимальләштерү	-	-	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы

1.5.7.Туристлык-рекреацион потенциал. Җирле халыкның ялын оештыру

Шеланга авыл җирлеге су объектларының югары рекреацион потенциалына ия. Җирле һәм читтән килгән халыкның төп ял итү урыны булып Куйбышев сусаклагычы (Идел елгасы) яр һәм акваториясе тора.

Ял итү ресурслары Шеланга авыл җирлегендә шулай ук җирле халык ялы өчен кулланыла торган саклагыч урманнар да бар (урман культуралары, җиләк-җимеш, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре җыю һәм әзерләү). Шулай ук агач-куаклык, болын һәм көтүлекләр белән капланган, шулай ук табигый-рекреацион үзлекләргә ия булган авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр мәйданнары да бар.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә (Шеланга авылында) "Органик Синтез" ял базасы, Казан дәүләт Энергетика университетының ял базасы, "Казаноргсинтез" ААҖ атлы-сәламәтләндерү үзәге урнашкан. В Кызыл Байрак п. гамәлдә булмаган балаларны савыктыру лагере бар "Элемтәче".

Шулай ук Шеланга авыл җирлеге территориясендә Архитектура һәм шәһәр төзелеше һәйкәлләре бар: җирле православие дини оешмасы " Рождества Христова " чиркәве, крестьян Я.И. Маркеловның Шеланга авылындагы утары.

Туристлык-рекреация системасын үстерү. Җирле халыкның ял итү урыннарын оештыру

Югары Ослан муниципаль районының һәм тулаем Татарстан Республикасының туристлык-рекреация системасын үстерү район чикләрендә дә, Татарстан Республикасының туристлык-рекреацион зоналары арасында да тыгыз, үзара бәйләнештә булган багланышларны булдырмыйча мөмкин түгел. Районда керү туризмын үстерүне тәэмин итү өчен регионара һәм республика маршрутларын үстерергә кирәк.

Чараларга ярашлы рәвештә, Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы Шеланга туристик-рекреацион зонасы проектын эшләү тәкъдим ителә.

Моннан тыш, Шеланга авыл җирлегендә беренче чиратта "Органик Синтез" ял базасын реконструкцияләү каралган. Шеланга авылында һәм Кызыл Байрак бистәсендәге "Связист" сәламәтләндерү лагеренда.

Шеланга авыл җирлегенең генераль планы чаралары Нариман авылында рекреация (ял) өчен - 7,11 (шул исәптән "Нариман" туристлык-рекреация комплексы - 0,47 гектар) территорияләр тәкъдим ителә. Шеланга авылында - 0,39 га, Кызыл Байрак - 4,94 га. авыл җирлегенең төньяк өлешендә дә мәйданы - 0,69 га.

1.5.7.1 нче таблица

Шеланга авыл җирлегендә рекреация территорияләрен үстерү чаралары исемлеге

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
ҖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР									
1	Шеланга авыл җирлеге	Шеланга туристик-рекреацион зонасы	Проектны эшләү (оештыру чарасы)	-	-	-	+	-	Югары Ослан муниципаль районының СТП, Шеланга авыл җирлегенең Генераль планы
2	Шеланга авылы	"Органик Синтез" ял базасы	Реконструкция	урын	210	-	+	-	Югары Ослан муниципаль районының СТП, Шеланга авыл җирлегенең Генераль планы

№ п/п	Торак пункт	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
3	Кызыл Байрак п.	"Связист" сәламәтләндерү лагере	Җитештерү куәтен арттырган реконструкция	урын	165	5	+	-	Югары Ослан муниципаль районының СТП, Шеланга авыл җирлегенең Генераль планы
4	Шеланга авылы, Кызыл Байрак бистәсе, Нариман авылы	Рекреация (ял) территориясе	Яңа төзелеш	га.	-	12.44	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
5	Авыл җирлегенең төньяк өлешендә	Рекреация (ял) территориясе	Яңа төзелеш	га.	-	0.69	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы

1.5.8.Автомобиль юллары һәм транспорт

Транспорт, башка инфраструктур тармаклар белән беррәттән, җәмгыятьнең тормыш эшчәнлегенең төп шартларын тәэмин итә, социаль һәм икътисадый максатларга ирешүдә мөһим инструмент булып тора.

Шеланга авыл җирлегенең транспорт структурасы Югары Ослан муниципаль районы транспорт структурасының бер өлеше булып тора, ул үз чиратында Татарстан Республикасы транспорт челтәренә интеграцияләнгән һәм автомобиль транспорты белән тәкъдим ителгән.

Әлеге бүлектә Шеланга җирлегенең милек формасы һәм функциональ билгеләнеше буенча гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының гамәлдәге челтәре карала.

Шеланга авыл җирлегенең гамәлдәге автомобиль юллары милек формасы буенча региональ һәм җирле әһәмияттәге юллар белән тәкъдим ителгән.

Региональ әһәмияттәге автомобиль юллары түбәндәгеләр:

–III категорияле автомобиль юлы «Казан - Ульяновск - Кама Тамагы»җирлекнең көнчыгыш өлеше буйлап, 16,2 км озынлыктагы асфальт-бетон өслекле меридиональ юнәлештә уза;

–«Шеланга авылына килү» III категорияле автомобиль юлы җирлекнең көнчыгыш өлешендә, 6,8 км озынлыктагы асфальт-бетон өслекле меридиональ юнәлештә уза;

–V категория автомобиль юлы Нариман авылына килү ". Нариман авылына меридиональ юнәлештәге, асфальт-бетон өслекле 2,1 км озынлыктагы юл;

–IV категорияле автомобиль юлы "Кызыл Байрак авылына килү" килә Кызыл Байрак Җирлекнең көньяк-көнчыгыш өлешендә меридиональ юнәлештә, озынлыгы 3,2 км, асфальт-бетон өслекле.

Җирле әһәмияттәге автомобиль юллары түбәндәгеләр:

–«Нефть базасына килү» автомобиль юлы;

–"Брек авылына килү" автомобиль юлы.

Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү

«Транспорт инфраструктурасын үстерү» бүлеген эшләүнең төп максаты Шеланговский авыл җирлеге» генераль планы составында Шеланговский Югары Ослан муниципаль районының авыл җирлеге - автомобиль юлларын халык ихтыяҗлары нигезендә үстерүгә, җирлек икътисадының нәтиҗәлелеген һәм конкуренциягә сәләтлелеген арттыруга, таләп ителгән техник халәтне, юл челтәренең үткәрүчәнлеген, куркынычсызлыгын һәм тыгызлыгын тәэмин итүгә юнәлтелгән чаралар эшләү.

Тышкы транспортны үстерү чаралары

Федераль әһәмияттәге автомобиль юлларын үстерү

Генераль план, чаралар нигезендә Шеланга авыл җирлегендә Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы чаралары нигезендә федераль әһәмияттәге «Мәскәү - Түбән Новгород - Казан тизйөрешле автомобиль юлы» автомобиль юлы төзү күздә тотыла.

Торак пунктларның урам-юл челтәрен үстерү чаралары

«2018-2028 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасын үстерү» программасы нигезендә " генераль план чаралары түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:

– Шеланга авылындагы гамәлдәге урам-юл челтәрен (капиталь ремонт) асфальт түшәү җайланмасы буенча (ул. Төзүчеләр урамы, аның бер өлеше. Куйбышев ур. Мәктәп урамы. Октябрь урамы) гомуми озынлыгы 2,9 км. ;

– Янга-Юл бистәсендә (ул) ЩПС юлларын каплау (капиталь ремонт). Яшел ул. Үзәк) урамнарның гомуми озынлыгы 0,75 км. ;

– Нариман авылындагы (ул) ЩПС юлларын (капиталь ремонт) каплау Рабочая, ул. Лагерная, ул. Үзәк) урамнарның гомуми озынлыгы 5,6 км. ;

– Брек авылындагы ЩПС юлларын (капиталь ремонт) каплау Үзәк) урамнарның гомуми озынлыгы 4,3 км. ;

– Шеланга авылындагы ЩПС юлларын (капиталь ремонт) каплау К.Цыпкин урамы, М.Горький урамы, Октябрь ур. Совет урамы. Кооператив ур., Мәктәп урамы. Бакча ур., Кызыл, Ст. Разин, ул. Кыр ур., Төзүчеләр ур., Заводская ур., Куйбышев ур. Прибрежная ул. Энергетиков ур. Яшьләр урамы 17,4 км. ;

– Кызыл Байрак бистәсе (Сосновая ур., Өске ур., Үзәк урам, Яр буе ур., Вишневая, Лагерная) урамнарның гомуми озынлыгы 11,25 км.

– Шеланга авылындагы «Шеланга балалар бакчасы» муниципаль бюджет мәгариф учреждениесе янындагы ясалма тигезсезлекне, юл билгеләрен урнаштыру;

– юл билгеләрен урнаштыру. Үзәк ур., Нариман ав..

Шеланга авыл җирлегенең генераль планы чаралары төзү тәкъдим ителә:

- "Казан-Ульяновск" җирле әһәмияттәге автомобиль юлы - Кама Тамагы - Мәскәү - Түбән Новгород - Казан 2.59 км озынлыктагы автомобиль юлы. авыл җирлегенең төньяк өлешендә урнашкан;
- Шеланга авылы янындагы причалга килү, озынлыгы - 0.11 км. .

Шеланга авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасын үстерү чаралары таблицада күрсәтелгән 1.5.8.2.

Таблица 1.5.8.2.

Транспорт инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берләмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
ФЕДЕРАЛЬ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР									
Автомобиль юллары									
2	Шеланга авыл җирлеге	«Мәскәү - Түбән Новгород - Казан тизйөрешле автомобиль юлы»	Яңа төзелеш	км	-	1,8	+	-	Татарстан Республикасы СТП, Шеланга АҖ Генераль планы
ҖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР									
Автомобиль юллары									
1	Шеланга авыл җирлеге	Авылга якынлашу. Брек	Төзелеш (асфальт-бетон өслек ясау)	км	2,3	-	+	-	Югары Ослан муниципаль районының СТП, Шеланга авыл җирлегенең Генераль планы
2	Шеланга авыл җирлеге	Карьерага килү	Капиталь ремонт (асфальт-бетон өслек ясау)	км	0,1	-	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
3	Шеланга авыл җирлеге (авыл җирлегенең төньяк өлешендә)	«Казан-Ульяновск» - Кама Тамагы - Мәскәү - Түбән Новгород - Казан	Яңа төзелеш	км	-	2.59	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
4	Шеланга авылы янында	причалга килү	Яңа төзелеш	км	-	0.11	+	-	Шеланга авыл җирлеге Генераль планы
ҖИР (ҖИР) ХАЛКЫНЫҢ ТӨЗЕЛЕШЕ									
Урам-юл челтәре									
1	Шеланга авылы	Төзүчеләр урамы, аның бер өлеше. Куйбышев (1,5 км. ур.). Мәктәп (1 км. ур.). Октябрь (0,4 км.)	юлларга асфальт түшәмә салу (капиталь ремонт)	км.	1,5 км. 1 км. 0.4 км.	-	+	-	«2018-2028 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасын үстерү» программасы " Шеланга авыл җирлегенең генераль планы

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
2	Шеланга авылы	К.Цыпкин урамы, М.Горький урамы, Октябрь ур. Совет урамы. Кооператив ур., Мәктәп урамы. Бакча ур., Кызыл, Ст. Разин,. Кыр ур.,. Төзүчеләр ур. Заводская ур., Куйбышев ур. Прибрежная, Энергетиков ур. Яшьләр	ЩПС юлларын каплау (капиталь ремонт)	км.	1 км. 0,7 км. 1,15 км. 2,3 км 0,55 км. 0,55 км. 1,4 км. 0,7 км. 0,56 км. 0,23 км. 0,95 км. 1,2 км. 0,7 км. 1,5 км. 1,75 км. 0,9 км. 0,9 км.	-	+	-	«2018-2028 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасын үстерү» программасы " Шеланга авыл җирлегенең генераль планы
3	Янга-Юл п.	Яшел . Үзәк	ЩПС юлларын каплау (капиталь ремонт)	км.	0,25 км. 0,5 км.	-	+	-	
4	Нариман авылы	Эшче, Лагерная, Үзәк	ЩПС юлларын каплау (капиталь ремонт)	км.	1,3 км. 4,3 км.	-	+	-	

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2023-2033 еллар.)	Исәп-хисап срогы (2033-2043 еллар.)	
5	Брек авылы	Үзәк	ЩПС юлларын каплау (капиталь ремонт)	км.	4,3 км.	-	+	-	
6	Кызыл Байрак п.	Нарат, Өске, Үзәк урам,. Яр буе ур., Вишневая, . Лагерная	ЩПС юлларын каплау (капиталь ремонт)	км.	2,8 км. 0,3 км. 6,4 км. 0,2 км. 1,05 км. 0,5 км.	-	+	-	
7	Шеланга авылы	МБДОУ «Шеланга балалар бакчасы»	«Шеланга балалар бакчасы» МБДОУ янындагы салма тигезсезлекне юл билгеләрен урнаштыру	-	-	-	+	-	«2018-2028 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасын үстерү» программасы " Шеланга авыл җирлегенең генераль планы
8	Нариман авылы	Үзәк	Юл билгеләре урнаштыру Үзәк	-	-	-	+	-	
9	Шеланга авылы	Яңа урам	Яңа төзелеш	-	-	0.05	+	-	Шеланга авыл җирлегенең генераль планы

1.6 Шеланга авыл җирлегенең социаль-икътисадый үсешенә анализ

1.6.1 нче таблица

Көчле яклар (S)	Мөмкинлекләр (O)
1. Яңа объектларны үстерү өчен буш булган территорияләрдә мәйданнар, шул исәптән торак төзелеше өчен дә; 2. Муниципаль берәмлек территориясендә эре экологик пычрак производстволар булмау.	1. Туризм үсеше (ял көне туризмы, экотуризм, тематик походлар); 2. Туучылар санын стимуллаштыру һәм үлүчеләр санын киметү; 3. Миграция агымының артуы һәм демографик хәлнең яхшыруы стимуллаштыру; 4. АПК үсеше; 5. Сәнәгатьнең башка төрләрен үстерү; 6. Хезмәт мигрантларын җәлеп итү; 7. Сәламәт яшәү рәвеше өстенлеген, гаилә иминлеге кыйммәтләрен һәм балаларның әһәмиятен җәмгыять аңында күтәрү; 8. Потенциаль инвесторларны җәлеп итү өчен инженерлык инфраструктурасын үстерү; 9. Федераль һәм региональ максатчан программаларга керү мөмкинлеге, шул исәптән милли проектларны гамәлгә ашыру кысаларында;
Йомшак яклар (W)	Хәвеф- хәтәр(T)

1. Начар финанс базасы һәм җирлек бюджетының югары дотациялелеге; 2. Квалификацияле хезмәткәрләр булмау; 3. түбән инвестиция җәлеп итүчәнлеге; 4. Үлем туучылар өстеннән өстенлек итә.	1. Демографик проблемалар: яшь халыкның китүе; 2. Социаль инфраструктура объектларының рәсми булмавы; 3. Эш урыннарын кыскарту; 4. Башка регионнардан һәм шәһәрләрдән икътисадый яктан көчле конкурентлар булу; 5. Социаль тигезсезлекне һәм ярлылык проблемаларын аңлау.

2. Әйләнә-тирә мохитне саклау

Әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге стратегик максатлар экологик хәлне савыктыру һәм халыкның һәм территорияләрнең экологик иминлеген тәэмин итү, табигать экосистемаларын саклау һәм торгызу, табигатьтән рациональ һәм тотрыклы файдалануны тәэмин итү.

Территориаль планлаштыруның мөһим бурычлары Шеланговский әйләнә-тирә мохитне саклау һәм экологик иминлек өлешендә авыл җирлеге түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- җирлекнең ландшафт һәм архитектура-пространство үзенчәлеген саклап калу;
- территорияләрдән нәтиҗәле файдалануны тәэмин итү;
- тереклек эшчәнлегенең уңай мохитен булдыру;
- территория һәм әйләнә-тирә мохит куркынычсызлыгын тәэмин итү;
- территорияне төзекләндерү һәм яшелләндерү комплекслылыгы.

ст. Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 1 бүлегендә территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарга сак, санитар-яклау зоналары, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларын саклау зоналары, су саклау зоналары, эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларын саклау зоналары, саклана торган объектлар зоналары, Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнә торган башка зоналар керә.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә территориядән файдалануның махсус шартлары булган түбәндәге зоналар билгеләнде:

- җитештерү, авыл хуҗалыгы объектлары, инженерлык корылмалары, махсус билгеләнгән территорияләр санитар-яклау зоналары;
- автомобиль юлларының санитар өземтәләре һәм юл буе полосалары;
- ЛЭП саклау зоналары;
- газ бүлү челтәрләренең минималь ераклыгы һәм саклау зоналары;
- су саклау зоналары, яр буе яклау зоналары һәм өске су объектларының яр буе полосалары;
- эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары;
- урман фонды җирләре;
- хайваннар дөньясы объектларын саклау;
- файдалы казылмалар чыгару зоналары;
- махсус сакланылучы табигать территорияләре;
- мәдәни мирас объектларын яклау зоналары.

Генерал план белән комплекслы бәяләү һәм санитар-экологик характеристика нигезендә территорияне экологик-тотрыклы үстерүнең төп юнәлешләре билгеләнә, аларны гамәлгә ашыру өчен табигатьне саклау чаралары эшләнә:

территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарны оештыру;
һава бассейнын саклау;
су ресурсларын саклау һәм алардан нәтиҗәле файдалану;
җир фондын саклау;
калдыклар белән эш итү системасын үстерү;
территориягә техноген йөкләнешне киметү буенча инженер-техник чаралар;

физик йогынты ясаудан яклау;
территориянең табигый-экологик каркасын булдыру;
хайваннар дөньясын саклау;
халыкның медицина-экология иминлеген тәэмин итү.

Шуны билгеләп үтәргә кирәк, генераль план чаралары түбәндәге таләпләр нигезендә эшләнә:

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында;
- Россия Федерациясе Җир кодексы;
- Россия Федерациясе Су кодексында;
    - "Әйләнә-тирә мохитне саклау турында" 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон
    - «Халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында» 1999 елның 30 мартындагы 52-ФЗ номерлы Федераль закон;
    - «Махсус сакланылучы табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон һ.б.

Авыл җирлеге территориясендә капиталь төзелеш объектларын урнаштыру, проектлау, төзү, реконструкцияләү, файдалануга кертү, эксплуатацияләү, консервацияләү һәм бетерү әйләнә-тирә мохит өлкәсендә гамәлдәге законнар нормаларын һәм таләпләрен үтәгән килеш гамәлгә ашырылырга тиеш. 28.1 маддәсе таләпләре нигезендә җитештерү объектларында мөмкин булган иң яхшы технологияләрне гамәлгә кертүне исәпкә алып «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон.

Моннан тыш, объектларны проектлаганда, төзегәндә һәм эксплуатацияләгәндә таләпләр нигезендә «яшел стандартлар» критерийларын үтәү, «ГОСТ Р 54964-2012. Россия Федерациясенең милли стандарты. Тиешле бәя. Күчемсез милек объектларына экологик таләпләр ".

Санитария-гигиена һәм табигатьне саклау таләпләрен үтәгәндә проектлана торган объектлар әйләнә-тирә мохит компонентларына һәм Шеланга авыл җирлеге халкының яшәү шартларына тискәре йогынты ясамаячак.

2.1. Табигый шартлар һәм ресурслар

Рельеф һәм геоморфология. Шеланга авыл җирлеге Югары Ослан муниципаль районының көньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан һәм геологик-геоморфологик үзенчәлекләре буенча Ослан түләвенә карый (Идел буе калкулыгының төньяк-көнчыгыш өлеше). Түләү территориясе елга челтәре белән бүлгәләнгән плиоцен өслек белән тоташ бердәм денудация тигезлеген тәшкил итә.

Геоморфологик яктан караганда, авыл җирлеге территориясе уң юнәлештә урнашкан. Идел.

Карала торган территориянең абсолют биеклекләре 53,3 - 207,8 м чикләрендә тирбәлә һәм көнчыгыштан көнбатышка таба үсә. Авыл җирлегенең көнбатыш өлешендә иң зур билге (207,8 м) билгеләп үтелә. Минималь билге (53,3 м) су кисүгә багышланган. Идел.

Авыл җирлеге, нигездә, үзәк өлештә үсеш алган овраж-бал челтәре белән характерлана.

Геологик төзелеш. Шеланга авыл җирлеге территориясе Рус платформасының көнчыгыш өлешендә урнашкан. Явым-төшем чехолының өске өлеше Пермь һәм дүртенче яшендәге ясалмалардан тора.

Пермь катламнары Казан һәм татар яруслары токымнары белән таныштырылган, алар елга үзәннәренең борт өлешләрендә ачыла. Казан ярусының түбәнге өлеше карбонат-терриген токымнары - доломит, известьташ, мергель һәм балчык катламнары булган комлыклар белән капланган. Аларның куәте 30 дан 50 м га кадәр тирбәлә. Рөхсәтнең өске өлешендә карбонат аермалыклары өстенлек итә - известьташлар һәм глинист токымнары алевролитларының прослоялары белән бүленгән доломитлар. Аларның гомуми куәте 40-50 метр тәшкил итә.

Югарыда татар ярусының токымнары ята. Аларның аскы өлешендә глин, гипс, комташ, известь катлавы булган доломит катламнары урнашкан, өске өлешендә комлыклар, алевролитлар, балчык һәм мергельләр өстенлек итә, ә известьташлар һәм доломитлар прослойлар рәвешендә очрый. Чикләүләрнең суммар куәте беренче метрлардан алып 50 м га кадәр һәм аннан да күбрәк.

Су бүлекләрендә элювиаль-делювиаль явым-төшемнәр - бораулар һәм вак түшәмәле токымнар кушылган суглинкалар һәм балчыклар үсеш алган. Аларның куәте 3-5 метрдан артмый (Район планлаштыру проекты..., 1988).

Тектоника һәм сейсмиклык. Шеланга авыл җирлеге Казан сейсмоглы зонасында урнашкан, 5-6 баллы сейсмик интенсивлык зонасында урнашкан, бу Алатыр-Казан-Арча тирәнтен транзит ярылуы йогынтысында барлыкка килә. Гомумән алганда, район территориясендә төньяк-көнбатыштан Казан, көнчыгыштан Әлки Пичкас һәм көньяктан Буа сейсмогенные зоналары урнашкан.

Җирлек территориясендә төзелеш төзелеш төзелеш материаллары һәм төзелеш эшләре сыйфатына югары таләпләрне исәпкә алмыйча башкарылырга тиеш.

Файдалы казылмалар. Татарстан Республикасы Экология һәм табигый ресурслар министрлыгы мәгълүматлары буенча, хәзерге вакытта Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге территориясендә су баскан, су баскан, "Шеланговское-2" кирпеч балчык ятмасы булган "Елох" торф ятмасы ачыкланган, ул "Керамика-Синтез" ҖЧҖ тарафыннан эшләнүгә планлаштырылган 16.08.2006 елгы ВСЛ № 01089 ТР лицензиясе нигезендә ачыкланган. гамәлдә булу вакыты 31.12.2032 елга кадәр.

«Шеланга-2» кирпеч балчык ятмалары «Казан-Кама Тамагы» автомобиль юлының уң ягындагы Шеланга авылыннан 1,5 км көнбатышта һәм «Казан-Кама Тамагы» автомобиль юлының сул ягындагы Шеланга бистәсеннән 1,0 км көнбатышта урнашкан. Кирпеч балчык запаслары Татарстан Республикасы МЭПР РРКЗ (2007 елның 18 октябрендәге 216 номерлы беркетмә) расланды. һәм В+С категориясе буенча саналган$_1$ 1774,16 мең м күләмендә^3. Файдалы казылма алу коэффициентын эшләү чорында җир асты байлыкларыннан 0,98% тәшкил итәчәк, югалтулар коэффициенты 0,02% тәшкил итәчәк.

Моннан тыш, җирлекнең көньяк өлеше җир асты байлыкларын геологик өйрәнү максатларында ачыкланган ятмаларны эксплуатацияләү белән бүлеп бирелгән Апас участогы чикләрендә урнашкан. «Татнефть» ГАҖ продуктив кулланмый. ТАТ

00624НР нефтьне геологик өйрәнүгә һәм чыгаруга лицензия ТР җир асты байлыкларыннан файдалану буенча территориаль агентлык тарафыннан 01.08.2006 елдан 01.06.2031 елга кадәр бирелде.

Гидрогеологик шартлар. "Дәүләт су кадастрын алып бару өчен СССР территориясенең җир асты сулары исемлеге" (ВСЕГИНГЕО, 1988) һәм 1993 елда расланган 1:200000 масштабындагы Россия Дәүләт гидрогеология картасы битләренең Урта Идел сериясенең Җыелма легендасы" нигезендә. Шеланга авыл җирлеге территориясе Идел-Сурск артезиан бассейнына карый.

Җирлек территориясендә җирле халыкны су белән тәэмин итү, шул исәптән үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү өчен файдаланыла торган сулы локаль аз сулы уржума терриген-карбонат свитасы (P2ur) аеруча киң таралган.

Свта катламының су бүлекләрендә свита тулысынча диярлек каралган. Җир асты суларын туендыру атмосфера явым-төшемнәрен инфильтрацияләү, чишмәләр битләрендә һәм түбән төзелешле су офыкларына һәм комплексларына күчү юлы белән башкарыла.

Гидрологик шартлар. Шеланга авыл җирлеге Куйбышев сусаклагычы ярында урнашкан.

Куйбышев сусаклагычы ярларны чикләү нәтиҗәсендә барлыкка килгән. Идел ГЭСының плотинасы Идел. Тольятти. Су саклау урыны үзәнлек тибындагы сулык булып тора. Аның ложасының зур мәйданы тугайга һәм Идел һәм Кама үзәненең су баскан террасаларына туры килә.

Сусаклагыч Идел агымын ел буе (сезонлы) тулы булмаган, атналык һәм тәүлек буе көйләүне гамәлгә ашыра. НПУ-58,0 км3 вакытында сусаклагычның тулы күләме, файдалы - 34,8 км3. Тикшерелә торган чикләрдәге яр буйларын гаять зур куышлык, уртача тирәнлекләрне - 10-15 м, максималь тирәнлекләрне 25 м тәшкил итә.

Сусаклагыч сезонлы, атналык һәм тәүлеклек агымны төрле су кулланучылары һәм су кулланучылары мәнфәгатьләрендә җайга сала. Аларның иң мөһиме - энергетика, су транспорты, су белән тәэмин итү, балык һәм авыл хуҗалыгы.

Сусаклагычның төп параметрлары:

Яхшы җир асты дәрәҗәсе.................................. 53,0 м;

Минималь навигацион ... 49,0 м;

Яхшы җир алды эше (УНС)......... 48,0 м;

Кышкы чорда минималь рөхсәт ителә торган (УМО)...... 45,5 м;

Язгы ташуны уздырганда иң максималь проект - 0,01% артык булу ихтималы (гарантияле төзәтмә белән) .... 55,3 м;

Язгы ташу вакытында максималь рөхсәт ителә торган максималь арттыру ихтималы 0,1% .... 53,3 м;

НПУ вакытында тулы статистик сыешлык.............. 57,3 км3;

УНС вакытында тулы статистик сыйдырышлылык............... 32,0 км2;

УМО каршындагы тулы статистик сыйдырышлылык............... 23,4 км2;

НПУ вакытында көзгенең мәйданы...

УНС вакытында көзгенең мәйданы............................. 3930 км2;

УМО каршында көзгенең мәйданы................................ 3060 км2;

ТР чикләрендә НПУ каршындагы сусаклагыч көзгесе мәйданы... 3270 км2;

НПУ белән УНС арасында файдалы статистик сыйдырышлылык...... 25,3 км3;

НПУ белән УМО арасында...

НПУ вакытында иң зур киңлек................................... 27 км;

НПУ вакытында уртача тирәнлек.. 9,4 м.

Куйбышев гидроузелыннан плотина янындагы суның нормаль җир асты дәрәҗәсендә булганда, Идел агымы буенча Чабаксар гидроузелына һәм Кама буйлап Түбән Кама гидроузелына кадәр күтәрелә.

Сусаклагыч һәм тугайларның нигезе чуерташ-комлы аллювий белән капланган. Тотканда 3 м га кадәр катлам белән капланган аллювиянең аңлы фациясе супес, суглинка һәм балчык белән тәкъдим ителгән. Тотылган рельефның тискәре формаларында ләм туплануы күзәтелә. Ысланнарның су астында булмаган участоклары тоткарланган, өлешчә куаклык һәм агач үсемлекләре белән капланган.

Сусаклагычларны су белән тукландыруда төп рольне тал сулары алып тора, шуңа күрә елганың тикшерелә торган участогының су режимының төп фазасы - ташу. Табигый шартларда су басу елына уртача 60 % тәшкил итә. Гидроузлар каскадын көйләү шартларында аның өлеше 50-55% ка кадәр кимегән.

Ташкында күтәрелү күбесенчә апрельгә туры килә, шул ук вакытта күтәрелү тәүлегенә якынча 1 м га җитә. Ташкын өсте, кагыйдә буларак, май уртасында яки майның икенче яртысында башлана, ә киму сизелерлек акрыная һәм 2-3 ай дәвамында дәвам итә. Ташу пикларында суның уртача чыгымнары 17800 м3/с чамасы.

Җәйге-көзге ызанда күрсәткечләрнең чагыштырмача тотрыклы булуы яңгыр сулары һәм көзге боз күренешләре белән бозыла. Җәйге-көзге ызан яңгыр сулары исәбенә, тулаем алганда, югары агым белән характерлана, бу чорда агып төшү табигый шартларда еллык агымның 25-30 %ына җитә, ә көйләү шартларында якынча 5 %ка кими.

Табигый кышкы ызан дәвамында алдагы язгы ташу алдыннан елга минимумга кадәр су чыгымының кимүе күзәтелә, шул ук вакытта межа агымы елына 10 % чамасы гына тәшкил итә.

Боз алдыннан, бозлык капламы барлыкка килү белән бәйле рәвештә, шул ук тәртип зурлыгына күтәрелү белән алышына торган 1-3 метрга дәрәҗәдәге түбәнәю күзәтелә. Аннары, язгы ташу алга таба күтәрелгәнче, кышкы чор дәвамында кышкы агымның үзгәрү характеры нигезендә дәрәҗәләрнең акрынаюы күзәтелә. Әмма бу чор ахырындагы минималь дәрәҗә һәрвакытта да еллык минимум булмый - еш кына мондый күрсәткеч кимендә җәйге-көзге межень була (Су саклау зоналарын билгеләү проекты..., 2006).

Күлләрнең халыкчан хуҗалык һәм эстетик әһәмияте зур. Авыл җирлегендә гомуми мәйданы 1,2 га булган 4 күл урнашкан.

Климат характеристикасы. Авыл җирлеге территориясенә климат характеристикасы «Татарстан Республикасы гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау идарәсе» ФДБУнең Казан МХында күпьеллык күзәтүләр материаллары буенча тәкъдим ителде.

Шеланга авыл җирлеге территориясе II В. Климат уртача континенталь кыш салкын һәм җылы, кайвакыт эссе җәй көннәрендә төзелеш-климат зонасында урнашкан.

Еллык барышында иң салкын ай - айлык уртача температура белән гыйнвар - 10,6; иң җылысы - июль аеның уртача температурасы +20,3.

Явым-төшемнең еллык суммасы 568,5 мм. Елның җылы чорында еллык явым-төшемнең 65 % ка якыны (363,9 мм га кадәр) туры килә.

Җирлек территориясендә көньяк-көнбатыш чирек җилләре өстенлек итә. Салкын чорда көньяк җилләрнең кабатлануы арта, ә җылы чорда - төньяк җилләре. Җилнең уртача еллык тизлеге 2,8 м/сек тәшкил итә, максимум 2,8 м/сек декабрьдә һәм кимендә 2,0 м/сек июльдә.

Әмма хуҗалык эшчәнлегенең төрле якларына тискәре йогынты ясый торган атмосфера күренешләре арасында томан аерылып чыга. Томаннарның төп өлеше елның салкын вакытына туры килә (10-33 көн), ә җылы чорда апрельдән сентябрьгә кадәр томан белән 4-14 көн исәпләнә.

2.1.1 нче таблица

Томанлы көннәр саны (метеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау Баш идарәсе материаллары буенча)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	бер ел
11	9	7	6	7	9	8	9	9	10	10	10	105

Куйбышев сусаклагычы Шеланга авыл җирлеге климатына сизелерлек дәрәҗәдә йогынты ясый, чөнки җирлек территориясе сусаклагычның уң як ярында урнашкан.

Су саклау урыны, Идел буеның континенталь шартларында зур су объекты буларак, диңгез климат үзлекләренә ия. Алар аңа якын территориянең беркадәр дымлануында, температураның тәүлеклек тирбәнешләре кимүдә, һава дымлылыгында һәм башка метеорологик элементларда чагыла. Экспедиция тикшеренүләре күрсәткәнчә, сусаклагычның "диңгез" йогынтысы аннан 5-10 км ераклыкта чагыла.

Җәй көне көндезге сәгатьләрдә сусаклагыч өстендәге температура 2-4° ка түбәнрәк, ә төнлә коры җирдәге ярдан 5-10 км ераклыктагы 2-3° ка югарырак. Абсолют дымлылыкта аерма 2-3 мб, чагыштырмача - 10-20 %.

Яр буе зонасында җәен һәм көзен шактый болытлы көннәр саны (2-4 көнгә) арта, җәйге-көзге явым-төшемнәр саны арта, җәйге термик яшеннәр һәм көзге томаннар ешрак барлыкка килә. Суыкта һәм коры җирнең яр буе полосасында уңай температуралы вакыт чоры 1-3 көнгә озайтыла, уртача тәүлеклек температураның 0° көзен соңрак вакытка күчү датасын күчерү исәбенә. Язгы кыраулар белән соңгы көннәр саны кими, ә сусаклагычта һәм яр буе полосасында барлыкка килә торган кыраулар, сусаклагычтан ерактагы коры җирдә булганга караганда, интенсиврак.

Шулай итеп, коры җирнең яр буе зонасында, сусаклагыч йогынтысында бакча-бакча культураларын үстерү, бакчалар, җиләк-җимеш, тамыр чөгендере һәм башка авыл хуҗалыгы культуралары өчен уңай гидротермик шартлар тудырылган.

Су саклагычы башка климат күренешләрен дә үзгәрткән: грунт сулары яту дәрәҗәсе, җил режимы, парга әйләнү һ.б.лар. Аның йогынтысында үзенчәлекле флора һәм фауна үсешенә ярдәм итүче микроклимат барлыкка килә.

Ландшафтлар, туфрак катламы, үсемлекләр һәм хайваннар дөньясы.

Ландшафтлар. Шеланга авыл җирлеге суббореаль төньяк гумид ландшафт зонасы, киң яфраклы ярдәмче зонасы, Идел-Зөя калку ландшафт районы чикләрендә урнашкан, Урта рус-Идел киң яфраклы (юкә-имән) соры һәм ачык соры соры урман туфракларында үлән булмаган урманнар.

Таблицада түбәндәрәк каралучы ландшафт дифференциациясе күзлегеннән караганда, карала торган ландшафт районының сан күрсәткечләре күрсәтелгән.

2.1.2 нче таблица

Шеланга авыл җирлегендә Идел-Зөя ландшафт районы

ландшафт районнары характеристикалары	Идел-Зөя калку районы
Елга бассейннары саны	56
Уртача абсолют биеклек (м)	137
Биологик актив температуралар суммасы (°С)	2189
Гидротермик коэффициент	1,7
Кар капламының максималь биеклеге (кара)	36
Табигать экосистемаларының беренчел продуктивлылыгы (т/га)	9,4
Корылыкның радиация индексы	1,1
Еллык суммар радиация (мДж/м$^{2)}$	3851
Явым-төшемнең еллык суммасы (мм)	613
Чокырларның тыгызлыгы км/км2	0,536
Урманлылык (км2)	7,4
Уртача авышлык (мин)	127
ГУМУС	2,7

Шеланга авыл җирлеге территориясендә урбанизация процесслары компонентларны тәшкил итүче табигый ландшафтның бозылуына бәйле. Карала торган территориядә элемтәләрне үзгәртү хуҗалык эшчәнлеге тарафыннан үзгәртеп корылган яңа комплекс - антропоген ландшафт барлыкка килүгә китерә.

Карала торган территориядә функциональ тартым буенча ландшафтның селитеб, авыл хуҗалыгы һәм рекреация типлары аерылып тора:

ландшафтның селитеб тибына Шеланга, Нариман, Кызыл Байрак, Брек, Янга-Юл территорияләре керә.

ландшафтның авыл хуҗалыгы төре сөрүлекләр, көтүлекләр, печәнлекләр биләгән җирләрне үз эченә ала.

ландшафтның рекреацион тибы урманнар һәм башка яшелләндерелгән территорияләр, шулай ук су объектларына якын участоклар белән тәкъдим ителгән.

Гомумән алганда, авыл җирлеге буенча табигый комплексларга антропоген йогынты дәрәҗәсе зур түгел. Антропоген йөкләнеш, беренче чиратта, авыл хуҗалыгы эшчәнлегенә бәйле.

Туфрак япмасы. Шеланга авыл җирлеге территориясендә соры урман һәм ачык соры урман туфраклары (Татарстан АССРның Туфрак картасы, 1989) бүлеп бирелгән.

Соры урман туфраклары урман токымнарында һәм суглинкаларда формалашкан. Бәрелү горизонты комлы-тузанлы структуралы һәм 22-30 см тәшкил итә. Туфракның механик составы буенча глинист һәм кар сулары. Нигезләрнең бай булуы югары 70,5-92,0 %. Туфраклар йомшак, калийның хәрәкәтчән формаларына ярлы (100 г га 16-30 мг). Туфракның глобаль төрләре глыба ясалуга һәвәс, ә коры җир туфраклары су тотып тору сәләтенең начар булуына ия. Туфраклар эрозиягә уртача тотрыклы.

Яктылык-соры туфракларның гумус горизонтының иң аз куәте һәм иң зур таркаулыгы бар. Сөрү катламының куәте 19-24 см тәшкил итә, туфрак - авыр яфраклы, йомшаграк. Нигезләр белән туену - уртача - 55,5-77,89 %. Тотылган нигезләрнең суммасы 9,2-39,0 мг-экв тәшкил итә. /100 ел Туфраклар фосфорның хәрәкәтчән формалары белән ярлы. Физик үзлекләре буенча касык катлавы культурасыз, тиз тыгызлана, җиңел йөзеп китә. Эрозиягә тотрыксыз.

Үсемлек капламы. Геоботаник районлаштыру буенча Чирповскоко авыл җирлеге ылыслы-киң яфраклы, киң яфраклы һәм урман-дала зонасы чигендә урнашкан. Табигый үсемлекләр нарат, нарат-каен һәм каен-киң яфраклы урманнардан тора. Кече елгаларның субүләрләрендә чыршы-нарат һәм нарат урманнары, имән һәм юкә, кыяклы-чуар урманнар таралган. Карала торган территориянең куелыгы 3138 гектарга якын тәшкил итә.

Хәзерге вакытта Шеланга авыл җирлеге территориясенең күпчелек өлеше авыл хуҗалыгы культуралары белән мәшгуль, җирлекнең көньяк өлешендә җиләк-җимеш бакчалары урнашкан. Табигый үсемлекләр бары тик авыл хуҗалыгы өчен уңайлы булмаган кишәрлекләрдә - үзәннәрнең, чокырларның һәм балчыкларның текә битләрендә генә сакланып калган. Карала торган территориянең көньяк-көнбатыш өлешендә эксплуатациягә кагылышлы урманнар урнашкан.

Елгалар тугайларында һәм балчык төпләрендә төрле үләннәр таралган, алар терлекләр өчен иң мөһим азык чыганагы булып тора. Су бүлекләренең таралмаган битләре, логлар һәм балкалар, елга террасалары битләре буйлап югары, аз продуктив, коры җир болыннары һәм көтүлекләр (Батыев, Ступишин, 1972) таралган.

Хайваннар дөньясы. Шеланга авыл җирлегенең географик урыны биредә яшәүче фаунаның характерын билгели. Җирлек территориясендә тайга вәкилләре: глухарь, рябчик, тиен очрый. Гадәти күп кенә типик дала хайваннары (йомраннар, стрепет, дроф) очрый. Киң яфраклы урманнардагы хайваннар да очрый. Имезүчеләрнең һәм кошларның күп төрләре бар. Урманнарда аксымлы куян, куница, кара хорь, барсук, америка чәшкесе, крот, рысь яши.

Кошларның түбәндәге төрләре киң таралган: зяблик, иволга, певчий дрозд, дрозд-деряба, вертишейка, соловей, горлинка, вихирь, ястреб-перепелятник, ястреб-тетеревятник, тетерев, глухарь.. Сусаклагыч ярлары буйлап биек агачларда кара тилгән, , пустельга, копчик, соры челән оя кора.

Имезүчеләрнең төрләре саны буенча басу һәм болын бай түгел, ләкин аларның саны зуррак. Күпсанлы кимерүчеләр. Бик еш йомраннар (алмашы һәм җирән), байбак (байбак сирәк очрый, Кызыл китапка кертелгән) очрый. Ачык киңлекләрдә даими яшәүчеләрдән соры кыр, кыр тычканы, соры хомяк, гади хомяк тора. Дала пеструшкасы, куян-русак, дала хорегы очрый.

Балык ресурслары балыкларның гомумтаралган төрләре: корбан, судак, чуртан һәм башкалар.

2.2. Санитар-яклау зоналары

Халыкның иминлеген тәэмин итү максатларында һәм “Халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында” 1999 елның 30 мартындагы ФЗ нигезендә. № 52-ФЗ яшәү тирәлегенә һәм кеше сәламәтлегенә йогынты ясау чыганаклары булган объектлар һәм производстволар тирәсендә санитар-яклау зонасы - күләмен йогынтыны киметүне тәэмин итә торган махсус файдалану режимы булган махсус территория билгеләнә. атмосфера һавасына пычрану (химик, биологик, физик) гигиена нормативлары белән билгеләнгән күрсәткечләргә кадәр, ә I һәм II класслы куркыныч предприятиеләр өчен - гигиена нормативлары белән билгеләнгән күрсәткечләргә кадәр, шулай ук халык сәламәтлеге өчен кабул итәрлек куркыныч зурлыгына кадәр. Үзенең функциональ билгеләнеше буенча санитар-яклау зонасы штат режимында объектны эксплуатацияләгәндә халыкның иминлеге дәрәҗәсен тәэмин итүче саклагыч киртә булып тора.

Предприятиеләрнең санитар классификациясенә, аларны оештыруга һәм төзекләндерүгә бәйле рәвештә санитар-яклау зоналары күләменә таләпләр «Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе» СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 билгели.

СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 нигезендә билгеләнгән санитар-яклау зонасының якынча күләме эзлекле рәвештә башкарыла торган санитар-яклау зонасы проекты белән нигезләнергә тиеш:

I этап - атмосфера һавасының пычрануын һәм атмосфера һавасына физик йогынтыны таратуны исәпләп, проект нигезендә эшләнгән исәп-хисап (башлангыч) санитар-яклау зонасы (тавыш, вибрация, ЭМИ һәм башкалар.);

II этап - исәп-хисап параметрларын раслау өчен натур күзәтүләр һәм үлчәүләр нәтиҗәләре нигезендә эшләнгән санитар-яклау зонасы.

Шеланга авыл җирлегендә билгеләнгән һәм исәп-хисап санитар-яклау зоналары булган 2 объект. Калган объектларга исәп-хисап санитар-яклау эшләре урнаштырылмаган. Шуңа бәйле рәвештә, әйләнә-тирә мохитне пычрату чыганаклары булган авыл җирлегенең җитештерү һәм башка объектлары өчен генераль план белән СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03, СП 42.13330.2016 һәм башка норматив-хокукый документлар нигезендә якынча санитар-яклау зоналары билгеләнгән.

Предприятиеләрнең, производстволарның һәм объектларның санитар классификациясе нигезендә аларның санитар-яклау зоналарының күләмнәре түбәндәгеләр:

- беренче класс объектлары - 1000 м;
- икенче класс объектлары - 500 м;
- өченче класс объектлары - 300 м;
- дүртенче класс объектлары - 100 м;
- бишенче класс объектлары - 50 м.

Санитар-яклау зоналарын билгеләү һәм санитар-яклау зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалану тәртибенә кагылышлы мәсьәлә буенча РФ Хөкүмәтенең 03.03.2018 N 222 карагыз.

Санитар-яклау зоналары территориясен файдалану регламенты 2.2.1 нче таблицада күрсәтелгән.

2.2.1 нче таблица

Санитар-яклау зоналарыннан файдалану регламентлары

№ п/п	Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдалануны җайга сала торган норматив документлар
1	Санитар-яклау зонасы	Урнаштыру рөхсәт ителми: – торак йортлар, аерым торак йортларны, ландшафт-рекреация зоналарын, ял итү зоналарын, курортлар, шифаханәләр һәм ял йортлары территорияләрен, бакчачылык ширкәтләре һәм коттедж төзелешләре территорияләрен, күмәк яисә индивидуаль дача һәм бакча-бакча участокларын, шулай ук яшәү тирәлеге сыйфатын нормалаштыра торган башка территорияләрне дә кертеп; – спорт корылмалары, балалар мәйданчыклары, мәгариф һәм балалар учреждениеләре, гомуми файдаланудагы дәвалау-профилактика һәм савыктыру учреждениеләре; – дарулар, дару чаралары һәм (яисә) дару рәвешләре, фармацевтика предприятиеләре өчен чимал складлары һәм ярымпродуктлар җитештерү объектлары; сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары объектлары, азык-төлек чималы һәм азык-төлек продуктларының күпләп	РФ Баш дәүләт санитария табибының 25.09.2007 № 74 карары «СанПиН 2.2.1/2.1.2.1.1200-03 «Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны санитар классификацияләү» санитар-эпидемиологик кагыйдәләрне һәм нормативларны яңа редакцияне гамәлгә кертү турында» (Россия Юстиция министрлыгында

		складлары объектлары, эчәр суларны әзерләү һәм саклау өчен суүткәргеч корылмалар комплекслары. Урнаштыру рөхсәт ителә авария хәлендәге дежур персонал өчен торак булмаган биналар, вахта ысулы буенча эшләүчеләр өчен биналар, идарә биналары, конструктор бюролары, административ билгеләнештәге биналар, фәнни-тикшеренү лабораторияләре, поликлиникалар, ябык типтагы спорт-савыктыру корылмалары, мунчалар, кер юу корылмалары, сәүдә һәм җәмәгать туклануы объектлары, мотельләр, кунакханәләр, гаражлар, җәмәгать һәм индивидуаль транспортны саклау өчен мәйданчыклар һәм корылмалар, янгын деполары, җирле һәм транзит коммуникацияләр, ЛЭП, электр подстанцияләре, нефть һәм газ үткәргечләре, техник су белән тәэмин итү өчен артезиан скважиналары, техник су белән тәэмин итү өчен су суыту корылмалары, техник канализация корылмалары, су белән тәэмин итү станцияләре, АЗС, су белән тәэмин итү корылмалары.	теркәлде 25.01.2008 N 10995)

Авыл җирлеге территориясендә һәм аның янәшәсендәге территорияләрдә урнашкан җитештерү һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары һәм санитар шартлаулары турында белешмәләр 2.2.2 нче таблицада күрсәтелгән.

2.2.2 нче таблица

Шеланга авыл җирлегендә санитар-яклау зоналарының зурлыгы һәм санитария өзеклекләре турында белешмәләр (булган нигезләмә)

№ экспликация	Объект	Территориядән файдаланунның махсус шартлары булган зона, (м)	Норматив документ	СЗЗ, га торак төзелеше мәйданы	СЗЗда торак төзелеше өлеше, %
пос. Янга-Юл					
1.4	Ашлык склады	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.5.1	0,34	1,42
с. Шеланга					
4.16	Кирпечтән балчык саклау склады	100	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 14.4.5	-	-
4.17	Кирпеч заводы	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг.4.3.7	-	-

4.18	Җитештерү базасы, склад	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 12.5.1	0,54	1,72
Торак пункт чикләреннән читтә урнашкан территория һәм объектлар					
6.1	Ашлык склады	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.5.1	0,15	0,62
6.2	300 башка исәпләнгән сөт фермасы	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.3.2	9,97	41,71
6.3	Карьер	100	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг.3.4.1	-	-
6.4	Терлекләр өчен җәйге лагерь	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.5.2	-	-
6.5	Сөт заводы (җитешсезлекләр)	-	-	-	-
6.6	Машина-трактор паркы (МТП)	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.3.9	9,65	5,11
6.7	200 башка исәпләнгән сөт фермасы	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.3.2	-	-
6.8	Ашлык	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.5.1	-	-
6.9	Нефть базасы	500	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 14.2.4	0,11	0,05
6.10	V класслы хәвефлелектәге авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв территориясе	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 11.5.1	0,17	0,68
-	Биотермик чокыр	1000	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1 сәг. 12.1.4	1,09	0,57

Агросәнәгать комплексы объектлары. Авыл җирлеге чикләрендә һава бассейны торышына йогынты ясаучы төп стационар объектлар булып агросәнәгать комплексының җитештерү объектлары тора: ашлык склады (СЗЗ - 50 м), 300 башка исәпләнгән сөт фермасы (СЗЗ - 300 м), терлекләр өчен җәйге лагерь (СЗЗ - 50 м), 200 башка исәпләнгән сөт фермасы (СЗЗ - 300 м), ашлык ындыры (СЗЗ - 50 м), авыл хуҗалыгы җитештерүе өчен V класслы куркыныч объектларга резерв территориясе (СЗЗ - 50 м).

Авыл җирлеге территориясендә урнашкан терлекчелек фермалары авыл җирлеге территориясендә терлекчелек калдыклары барлыкка килүнең төп чыганаклары булып тора. Терлекчелек предприятиеләре белән бәйле төп проблема - тирес һәм тирес чыгару өчен җитәрлек күләмдә тирес әзерләү һәм туплау. Органик азотлы кушылмалар таркалганда, аммиак барлыкка килә, күкертле органик аксым матдәләре чергәндә, сероводород аерылып чыга. Ташландышның файдала процесслары альдегидлар, спиртлар, катлаулы эфирлар, май кислоталары ясалу

белән бергә бара. Күңелсез исләр аксымлы матдәләрнең черүе һәм пептоннар кебек кушылмалар белән аңлатыла. Әлеге фермалардан барлыкка килгән тирес аларның территорияләрендә вакытлыча җыела һәм алга таба органик ашлама сыйфатында сөрү кырларына чыгарыла.

Шеланга авыл җирлегендә авыл хуҗалыгы җитештерүе калдыкларын утильләштерү мәсьәләсе гомумән хәл ителмәгән. Авыл җирлеге территориясендә терлекчелек калдыкларын җыю урыны юк.

Моннан тыш, терлекчелек предприятиеләре атмосфера һавасын микроорганизмнар белән пычрату чыганагы булып тора. СанПиН 2.2.1/2.1.1-1200-03 нигезендә, карала торган территориядә урнашкан фермалар 300 һәм 50 метрлы ориентлаштырылган санитар-яклау зоналары булган III, V класслы хәвефлелектәге объектларга карый. Күрсәтелгән зоналарда Кызыл Байрак, Шеланга, Янга-Юл торак пунктларының торак территорияләре күрсәтелә.

Атмосфера һавасы әйләнә-тирә мохитнең тереклек өчен әһәмиятле төп элементларының берсе булып тора. Анда эләгүче катнашмалар күчерелә, тарала, юыла. Ахыр чиктә, туфрак, үсемлекләр, җир өсте һәм җир асты сулары һава тирәлегенә эләккән күп кенә нәрсәләрне алалар. Атмосфераның пычрануы хуҗалык эшчәнлеге барышында төрле матдәләр керүдән килеп чыга.

Атмосфера һавасы, азот, кислород, углекислый газ кебек мөһим компонентлардан тыш, төрле микъдарда һәм башка бик күп матдәләрдә була. Беренчеләре атмосфера һавасының табигый өлешен тәшкил итә, икенчеләре аны пычрата.

Стационар чыганаклардан һәм автотранспорттан керә торган пычраткыч матдәләр зур концентрацияләрдә халыкның сәламәтлеге торышына тискәре йогынты ясарга сәләтле.

Автотранспорт чараларын кулланганда ягулыкның яну продуктларының атмосфера һавасына йогынтысы турында аерым әйтергә кирәк. Әлеге төр пычрануның чыганаклары булып машина-трактор парклары (МТП) һәм региональ әһәмияттәге III категорияле автомобиль юллары (Казан - Ульяновск) - Кама Тамагы, IV категорияле килү тора. Кызыл Байрак, V категория. Авылга килү. Нариман, Подъезд к с. Шеланга. Күчмә чыганаклардан атмосферага килә торган төп пычраткыч матдәләр түбәндәгеләр: 1,3-бутадиен, формальдегид, бензол, канцерог тәэсире булган бензол, шулай ук акролеин һәм азот диоксиды.

Югарыда күрсәтелгәнчә, Шеланга авыл җирлегендә урнашкан кайбер объектлардан СанПиН 2.2.1/2.1.1.1.1200-03 билгеләгән таләпләрне бозып, санитар-яклау зоналары торак төзелешенә кадәр барып җитмәгән (2.2.2).

Җитештерү инфраструктурасы объектлары. Шеланга авыл җирлеге территориясендә кирпеч заводы, балчык чыгару карьерасы урнашкан.

Кирпеч заводы III класслы сәнәгать калдыклары барлыкка килү чыганагы булып тора. Якынча санитар-яклау зонасы 300 м тәшкил итә. Балчык табу карьерасы авыл җирлегендә IV класслы сәнәгать калдыклары барлыкка килү чыганагы булып тора. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 (2.2.2) нигезендә якынча санитар-яклау зонасы 100 м тәшкил итә.

Терлек базлары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Баш ветеринария идарәсе һәм “Югары Ослан РДВБ” ДБУ мәгълүматлары буенча, Шеланга авыл җирлеге территориясендә кадастр номеры 16:15:180901:92 булган биотермик чокыр урнашкан.

Биотермик чокырлар һәм аларның санитар-яклау зоналары территорияләреннән файдалану режимы (1000 м) Биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юкка чыгару буенча ветеринария-санитария СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 кагыйдәләре белән билгеләнә (2.2.3 нче таблица).

2.2.3 нче таблица

Терлек базларының санитар-яклау зоналарыннан файдалану регламентлары

Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдалануны җайга сала торган норматив документлар
Биотермик чокыр	Урнаштыру рөхсәт ителми: – торак йортлар, аерым торак йортларны, ландшафт-рекреация зоналарын, ял итү зоналарын, курортлар, шифаханәләр һәм ял йортлары территорияләрен, бакчачылык ширкәтләре һәм коттедж корылмалары территорияләрен, күмәк яисә индивидуаль дача һәм бакча-бакча корылмаларын да кертеп – яшәү тирәлеге сыйфатын нормалаштыра торган күрсәткечләре булган участоклар, шулай ук башка территорияләр; – спорт корылмалары, балалар мәйданчыклары, мәгариф һәм балалар учреждениеләре, гомуми файдаланудагы дәвалау-профилактика һәм савыктыру учреждениеләре; – дарулар, дару чаралары һәм (яисә) дару рәвешләре, фармацевтика предприятиеләре өчен чимал складлары һәм ярымпродуктлар җитештерү объектлары; сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары объектлары, азык-төлек чималы һәм азык-төлек продуктларының күпләп складлары объектлары, эчәр суларны әзерләү һәм саклау өчен сууткәргеч корылмалар комплекслары.	РФ Баш дәүләт санитария табибының 25.09.2007 № 74 карары "СанПиН 2.2.1/2.1.2.1.2.1.1200-03 "Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны санитар классификацияләү" санитар-эпидемиологик кагыйдәләрне һәм нормативларны яңа редакциягә кертү турында (Россия Юстиция министрлыгында теркәлде 25.01.2008 N 10995) Россия Федерациясе Авыл хуҗалыгы министрлыгының 26.10.2020 № 626 боерыгы "Биологик калдыкларны күчерү, саклау, эшкәртү һәм утильләштерүнең Ветеринария кагыйдәләрен раслау турында" (Россия Юстиция министрлыгында теркәлде 29.10.2020 N 60657)

СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 буенча биотермик чокырларның санитар-яклау зоналары 1000 м (I класслы куркыныч) тәшкил итә.

Санитар-яклау зонасында урнашкан җирләрдән файдалану кирәк булган очракта, хуҗалык максатларында хәл итүнең берничә варианты булырга мөмкин:

1. мал-туар базларының санитар-яклау зоналары күләмнәрен киметү чараларын үткәрү;

2. Себер үләксәсен юк итү.

Санитар-яклау зоналары күләмнәрен кыскарту үләт базлары Россия Федерациясенең Баш дәүләт санитария табибы яки аның урынбасары карары буенча мөмкин. Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор Идарәсенең терлекләр базаларының санитар-яклау зоналары күләмнәрен кыскарту буенча төп таләпләре түбәндәгеләр:

- өстән тимер-бетон каркас белән туфрак учагын яшерүне тәэмин итү;

- туфракның һәм суның лаборатор контролен оештыру, Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор идарәсе белән килештереп, скважиналарда грунт сулары агымы буенча түбәнрәк.

Татарстан Республикасының Баш дәүләт ветеринария инспекторы мәгълүматлары буенча, саркофага өслек калынлыгы кимендә 0,4 метр булырга тиеш; терлек каберлеге кимендә 2,5 метр биеклектәге койма белән чикләнергә тиеш; койма яисә бетон саркофагадан 30 м радиуста 1 метр биеклектәге җир валы рәвешендә өстәмә саклау зонасы булдырырга кирәк.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2017 елның 06 маендагы карары белән № 263 Татарстан Республикасы территориясендә файдаланылмый торган үләт базларын (биотермик чокырларны) бетерү тәртибе расланды.

Күрсәтелгән Тәртип аларда санкцияләнмәгән биологик калдыкларны күмүне булдырмау, хайваннарның йогышлы авыруларын кузгатучыларның таралуын булдырмау, кешеләрнең зооантеропо авырулары һәм әйләнә-тирә мохитне пычранудан саклау чараларын үткәрү эзлеклелеген билгели.

Файдаланылмый торган үләт базларын бетерү чаралары үз эченә түбәндәге этапларны ала:

- файдаланылмый торган үләт базларын ветеринария-санитария тикшерүе;

- юкка чыгарылырга тиешле файдаланылмый торган үләт базларының (биотермик чокырларның) реестрын булдыру;

- файдаланылмый торган үләт базларын юк итү.

Ветеринария-санитария тикшерүе объектның ветеринария-санитария куркынычсызлыгын билгеләү максатларында себер түләмәсенең спорасы булу-булмауга эпизоотология һәм лаборатория-бактериологик тикшерү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Үткәрелгән тикшерү нигезендә үләт базын файдаланылмый торган үләт базларын (биотермик чокырларны) реестрга кертәләр.

Файдаланылмаган терлек каберлекләрен бетерү түбәндәге юллар белән башкарыла:

- Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты раслаган терлек каберлекләре исемлегенә кертелгән башка терлек үлгән базында тотыла торган хайваннарның программалы калдыгын күчерү һәм күчереп күмү;

- җир өсте тигезлегеннән югарырак урнашкан конструкцияләрне дезинфекцияләү һәм сүтү (төрле материалларны каты коммуналь калдыклар полигоннарына чыгару юлы белән, янгынга каршы куркынычсызлык чараларын үтәгән урында агач конструкцияләрне яндыру);

- үләт базларын һәм траншеяларны туфрак белән күмәләр, туфракның өске катламын профилактик дезинфекцияләү юлы белән тигезлиләр.

Чаралар үткәрү нәтиҗәләре буенча Ветеринария идарәсе тарафыннан үләт базын бетерү акты рәсмиләштерелә, Татарстан Республикасы Җир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре министрлыгы кадастр учетыннан терлек зиратын алу процедурасын үткәрүне тәэмин итә. Ликвидацияләнгән үләт базлары (биотермик чокырлар) территорияләреннән алга таба файдалану Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Объектларны урнаштыруны оптимальләштерү чаралары һәм территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарны оештыру.

Шеланга авыл җирлегенең генераль планы белән конфликтларны экологик чикләүләр булган зоналарда хәл итүгә юнәлдерелгән чаралар эшләнде (2.2.4 таблица).

Иң зур техноген йөкләнеш кичерүче мәйданнарны реорганизацияләү әйләнә-тирә мохит компонентларына йогынтыны киметергә һәм бу территорияләрне экологик яктан реабилитацияләргә мөмкинлек бирәчәк.

2.2.4 нче таблица

Объектларны урнаштыруны оптимальләштерү һәм территорияләрдән файдалануның махсус шартлары булган зоналар оештыру чаралары исемлеге

Объект исеме	Территориядән файдалануның махсус шартлары булган зона, (м)	Чараларның тәкъдим ителә торган вариантлары	Гамәлгә ашыру сроклары		Искәрмә
			Беренче чират (2033г.)	хисап срогы (2043г.)	
Яңа-Юл ав.					
Ашлык склады	50	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү	+	-	
Шеланга ав.					
Җитештерү базасы, склад	50	Санитар-яклау зонасын торак	+	-	

		төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү			
Торак пункт чикләреннән читтә урнашкан территория һәм объектлар					
Ашлык склады	50	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү	+	-	
300 башка исәпләнгән сөт фермасы	300	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү	+	-	
Машина-трактор паркы (МТП)	300	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү	+	-	
Нефть базасы	500	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү	+	-	
V класслы хәвефлелектәге авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв	50	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр	+	-	

территориясе		киметү максатында производствоны оптимальләштерү			
Биотермик чокыр	1000	Санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында производствоны оптимальләштерү	+	-	

Санитар-яклау зоналарында торак территорияләре һәм башка килештерелә торган объектлар булган кайбер объектлар өчен тәкъдим ителә оптимизацияалар санитар-яклау зоналары күләмнәрен киметүгә юнәлдерелгән архитектура-планлаштыру, инженер-техник һәм оештыру-административ чаралар комплексын уздыруны үз эченә ала:

архитектур-планлаштыру чаралары санитар-яклау зоналары булдыру мөмкинлеге өчен терлекчелек фермалары чикләренә төзәтмәләр кертүгә, шулай ук торак төзелешеннән максималь ераклыкта төп чыганаклар урнаштыру максатында аларның территорияләрен яңадан планлаштыруга юнәлтелгән.

инженер-техник чаралар технологик процессларны камилләштерүне үз эченә ала - локаль чистарту корылмалары, терлекчелек калдыкларын утильләштерү өчен биогаз җайланмалары белән тәэмин итү һәм башкалар.

оештыру - административ чаралар, атмосфера һавасы, туфрак һәм грунт суларының торышын лаборатор тикшерүләр үткәреп, аларның фактик йогынтысын билгеләүгә юнәлдерелгән санитар-яклау зоналарын кыскартуны нигезләү проектларын эшләүне үз эченә ала.

Атмосфера һавасын саклау чаралары.

1.Архитектура-планлаштыру юнәлеше:

- санитария-гигиена һәм экология таләпләрен исәпкә алып, яңа төзелеш объектларын дөрес урнаштыру;

- санитар-яклау зоналары территорияләрен тузан, яшел утыртмаларның газга чыдам токымнары белән максималь яшелләндерү;

- автомобиль юлларын төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә атмосфера һавасына зарарлы (пычраткыч) матдәләр чыгарып ташлау чыганакларын гидро-зарарсызландыруны куллануны күздә тотарга;

2. Инженер-техник:

- автотранспорт чараларын выхлоп газларында пычраткыч матдәләр микъдарын җайга салучы «Евро-5» экологик стандартына туры китерергә;

- автотранспортны мотор ягулыгының экологик чиста төрләренә күчерергә;

- традицион ягулык төрләрен кулланучы автотранспорттан ташлауларны чистарту өчен катализаторлар һәм нейтрализаторлар кертергә;

- табигатьне саклау һәм санитар-эпидемиологик законнар таләпләре нигезендә төзелгән тирес тупланунын вакытлы урыннарын урнаштыру;

- ашлык склады производстволарын оптимальләштерү; җитештерү базасы, склад; торак пункттан читтәге ашлык склады; 300 башка исәпләнгән сөт фермасы; машина-трактор паркы (МТП); нефть базасы; санитар-яклау зонасын торак төзелеше һәм башка нормалаштырылган объектлар чикләренә кадәр киметү максатында, V класслы хәвефлелектәге авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв территориясе;

3. Оештыру-административ:

- һава бассейнын пычратуның стационар һәм күчмә чыганакларына тулы инвентарьлаштыру үткәрү;

пычратучыларның эш итү зонасында һәм аларның санитар-яклау зоналарында, автомобиль юлларының, шулай ук торак һәм рекреация зоналарында атмосфера торышын мониторинглау тикшеренүләре;

- авыл җирлеге территориясе буйлап узучы автомобиль юлларының санитар аермасын билгеләү һәм оештыру;

- чыгарып ташлауларны һәм лаборатория тикшеренүләрен тарату буенча исәп-хисапны үткәреп, санитар-яклау зоналары күләмнәрен нигезләү проектларын эшләү, аннары билгеләнгән тәртиптә СЗЗ күләмнәрен раслау (2.2.4 таблицасы).

Генераль план белән шулай ук объектларның санитар-яклау зоналарының проект чикләре регламентланган. Санитар-яклау зонасы яисә аның берәр өлеше объектның резерв территориясе буларак карала һәм санитар-яклау зонасы чикләренә тиешле нигезле корректировкасыз җитештерү яки торак территориясен киңәйтү өчен файдаланыла алмый.

Табигатьне саклау чараларын уздырганчы Шеланга авыл җирлегенең Генераль планы тарафыннан санитар-яклау зоналарында яшәүче халык өчен социаль юнәлешле чаралар үткәрү зарурлыгы каралган, анда түбәндәгеләр керә:

- халыкның ирекле экологик иминләштерүе;
- социаль-икътисадый һәм торак компенсацияләре;
- экологик юнәлешле авыруларны ачыклау максатында халыкны медицина тикшерүе;
- балалар халкының медик-экологик реабилитациясен;
- атмосфераның пычрануы торышын күзәтү.

Территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарны оештыру (проект тәкъдиме). Генераль план белән территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар билгеләнде, алар 2.2.5 нче таблицада күрсәтелгән һәм тиешле схемада чагылдырылган.

2.2.5 нче таблица

Санитар-яклау зоналарының зурлыгы, Шеланга авыл җирлегендә санитария өзеклекләре турындагы белешмәләр (проект тәкъдиме)

№ экспл	Объект	Территориядән	Норматив документ	Гамәлгә ашыру сроклары	Искәрмә

икац ия		файдаланунының махсус шартлары булган зона, (м)		Беренче чират (2033г.)	исәп-хисап срогы (2043г.)	
Шеланга авылы						
4.16	Кирпечтән балчык саклау склады	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 11. 11.5.1	+	-	-
4.17	Кирпеч заводы	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 4.4.3.7	+	-	-
4.18	Җитештерү базасы, склад	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. бүлек 12 сәг. 12.5.1	+	-	-
Торак пунктлар чикләрендә урнашкан объектлар						
6.2	Ашлык склады	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 11. 11.5.1	+	-	-
6.3	300 башка исәпләнгән эре мөгезле терлекләр фермасы	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 11. 11.3.2	+	-	-
6.4	Карьер	100	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 3.3.4.1	+	-	-
6.5	Терлекләр өчен җәйге лагерь	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 11. 11.5.2	+	-	-
6.6	Сөт заводы эшкә яраксыз.	-	-	+	-	-
6.7	Машина-трактор паркы (МТП)	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 11. 11.3.9	+	-	-
6.8	200 башка исәпләнгән эре	300	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-	+	-	-

	мөгезле терлекләр фермасы		03 табл.7.1. кисәк 11. 11.3.2			
6.9	Ашлык	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200 -03 сәг. 11.5.1	+	-	-
6.10	Нефть базасы	500	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 14 сәг. 14.2.4	+	-	-
6.11	Авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары өчен резерв территориясе V класслы куркыныч	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 11. 11.5.1	+	-	-
-	Биотермик чокыр	1000	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. бүлек 12 сәг. 12.1.4	+	-	-
	Елга причалы	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 табл.7.1. кисәк 14 сәг. 14.5.6	+	-	Яңа төзелеш

2.3. Автомобиль юлларының юл буе полосалары

Шеланга авыл җирлеге территориясе буйлап III категориядәге (Казан - Ульяновск) - Кама Тамагы, IV категорияле автомобиль юллары Кызыл Байрак, V категория Нариман ав., Шеланга авылга килү юллары узалар.

Региональ әһәмияттәге автомобиль юллары өчен, торак пунктлар чикләрендә урнашкан автомобиль юлларыннан тыш, юл буе полосалары билгеләнә.

Һәр юл буе полосасының киңлеген исәпкә алып, автомобиль юллары классына һәм (яисә) категориясенә карап, түбәндәге күләмдә билгеләнә:

1) җитмеш биш метр - беренче һәм икенче категориядәге автомобиль юллары өчен;

2) илле метр - өченче һәм дүртенче категориядәге автомобиль юллары өчен;

3) егерме биш метр - автомобиль юллары өчен бишенче категория.

Федераль, региональ яисә муниципаль, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының юл буе полосалары чикләрен билгеләү турындагы яисә мондый юл буе полосаларының чикләрен үзгәртү турындагы карар юл хуҗалыгы өлкәсендә дәүләт

хезмәтләре күрсәтү һәм дәүләт мөлкәте белән идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы, Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимиятенең вәкаләтле органы, җирле үзидарә органы тарафыннан тиешенчә кабул ителә.

Шеланга авыл җирлеге территориясе буйлап III категориядәге (Казан - Ульяновск) - Кама Тамагы, IV категорияле автомобиль юллары Кызыл Байрак, V категория Нариман ав., Шеланга авылга килү юллары узалар. Юл буе полосалары тиешенчә 50 һәм 25 метр күләмендә билгеләнә.

Автомобиль юлларының юл буе полосаларын файдалану регламентлары 2.3.1 нче таблицада күрсәтелгән.

2.3.1 нче таблица

Автомобиль юлларының юл буе полосаларыннан файдалану регламентлары

Зона исеме	Зонадан файдалану режимы	Норматив документлар
Юл буе полосасы	Автомобиль юлының юл буе полосалары чикләрендә капиталь төзелеш объектларын, юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән объектларны, юл сервисы объектларын төзү, реконструкцияләү, реклама конструкцияләрен, мәгълүмат такталарын һәм күрсәткечләрне урнаштыру автомобиль юлы хуҗасының язма ризалыгы булганда рөхсәт ителә. Бу ризалыкта автомобиль юлының юл буе полосалары чикләрендә мондый объектлар төзүне, реконструкцияләүне, реклама конструкцияләре, мәгълүмат такталары һәм күрсәткечләр урнаштыруны гамәлгә ашыручы затлар тарафыннан үтәлүе мәҗбүри булган техник таләпләр һәм шартлар булырга тиеш.	ст. 26, "Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында" 2007 елның 8 декабрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон Министрлык карары 2008 елның 1 декабреннән № 841 "Гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының бүленгән полосалары һәм юл буе полосалары турында"

Физик факторлардан яклау чаралары.

Халыкны физик факторлардан яклау буенча төп чаралар булып шау-шу, электромагнит һәм радиация йогынтысыннан яклау чаралары тора.

Халыкны тискәре шау-шу йогынтысыннан яклау максатларында кисемтәләрдә шау-шу тудырган чаралар үткәрергә кирәк III категория региональ әһәмияттәге автомобиль юллары (Казан - Ульяновск) - Кама Тамагы, IV категория Подъезд к. Кызыл Байрак, V категория. Авылга килү. Нариман, Подъезд к с. Шеланга.

Тавыштан яклау чаралары түбәндәгеләрне кертә:

- автомобиль юллары буйлап яшел утыртмаларның шау-шулы-саклагыч полосаларын булдыру;
- беренче эшелонда торак булмаган биналарны куллану;

– автомобиль юлының санитар өзелүенә эләгә торган торак төзелеше территориясе яшәеше;

– автомобиль юллары буйлап тавыш-яклау экраннарын билгеләү;

– Тәрәзәләрнең тавыш изоляциясе.

Торак йортлар һәм әйләнә-тирә мохит сыйфатының нормалаштырылган күрсәткечләре булган башка объектлар төзү өчен кишәрлекләр сайлаганда инженер-экологик тикшеренүләр кысаларында күздә тотыла торган төзелеш территориясендә гамма-фонга бәя бирергә кирәк.

2.4. Электр челтәре хуҗалыгы объектларының сак зоналары

Электр тапшырулары линиясеэлемтә линияләре, трансформатор подстанцияләр авыл җирлеге территориясендә электр магнит нурланышы чыганаклары.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә 10 кВт көчәнешле электр линияләре кисешә. Халыкны электр магнит нурланышыннан яклау һәм электр тапшыру линияләренә зыян килү мөмкинлеген юкка чыгару өчен саклау зоналары билгеләнә. Электр үткәргечләрнең һава линияләреннән саклау зоналарының күләмнәре электр челтәре хуҗалыгы объектларының саклау зоналарын билгеләү һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү кагыйдәләре (раслаулар) белән билгеләнә. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 24 февралендәге карары белән № 160).

ЛЭП куәте белән 10 территория буенча узучы кВт Шеланговский авыл җирлегенең саклау зоналары 10 м да билгеләнә (саклау зоналары кадастр исәбенә куелган). 10 кВт куәтле трансформатор подстанцияләр өчен 10 м да саклау зонасы билгеләнә. Гамәлдәге төзелеш территориясендә саклау зоналары, тулаем алганда, үтәлде, бу электромагнит нурланышының турыдан-туры йогынтысын юкка чыгара.

Электр тапшыру линияләренең саклау зоналары территориясеннән файдалану режимы электр челтәре хуҗалыгы объектларының саклау зоналарын билгеләү һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү кагыйдәләре (раслаулар) белән билгеләнә. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 24 февралендәге карары белән № 160) (2.4.1 таблицасы).

2.4.1 нче таблица

Электр тапшыру линияләренең саклау зоналарыннан файдалану регламентлары

Зона исеме	Зонадан файдалану режимы	Норматив документлар
Электр челтәре хуҗалыгы объектларының сак зонала	Сак зоналарында тыела электр челтәре хуҗалыгы объектларының имин эшен бозарга мөмкин булган теләсә нинди гамәлләрне гамәлгә ашырырга, шул исәптән: балалар һәм спорт мәйданчыкларын, стадионнарны, базарларны, сәүдә нокталарын, кыр станокларын, терлекләр өчен урыннар, гаражлар һәм барлык төр машиналар һәм механизмнарның	Электр челтәре хуҗалыгы объектларының саклау зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән

ры	стоянкаларын урнаштырырга, саклагычларны, шул исәптән ягулык-майлау материаллары, чүплекләр урнаштырырга, билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителгән эшләрне башкаруга мәшгуль булмаган кешеләр күп тупланган теләсә нинди чаралар үткәрергә; теләсә нинди объектлар һәм предметларны (материалларны) урнаштырырга, шулай ук теләсә нинди эшләр башкарырга һәм электр челтәре хуҗалыгы объектларына керүгә комачауларга мөмкин булган корылмалар төзергә; һөҗүм механизмнары белән эшләүне һ.б. Сак зоналары чикләрендә челтәр оешмаларын килештерү турында язма карардан башка юридик һәм физик затлар тыела: бина һәм корылмаларны төзү, капиталь ремонтлау, реконструкцияләү яисә сүтү; бакча, яшелчә бакчасы һәм дача җир кишәрлекләрен, бакчачылык, яшелчәчелек яисә дача коммерциягә карамаган берләшмәләр объектларын, торак төзелеше объектларын, шул исәптән индивидуаль җир кишәрлекләрен урнаштырырга тау, шартлату, мелиоратив эшләр, шул исәптән җирләрне вакытлыча су басу белән бәйле; агач һәм куаклар утырту һәм кисү.	файдалануның махсус шартларын билгеләү кагыйдәләре (раслаулар). Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 24 февралендәге карары белән № 160)

Физик факторлардан яклау чаралары. Норматив таләпләр нигезендә генераль план тарафыннан электр магнит нурланышы чыганакларының йогынтысын киметү буенча түбәндәге чаралар каралган:
гамәлдәге торак төзелеше янында урнашкан электр магнит нурланышы чыганакларын инвентаризацияләү һәм комплекслы тикшерү уздыру;
электр линияләре буйлап саклау зоналарын оештыру һәм үтәү.

Төзелеш һәм инженерлык эшләрен үткәрү технологиясе радиоактив материаллар куллану каралмаганлыктан, радиация хәлен үзгәртү өчен сәбәпләр көтелми.

Торак йортлар һәм әйләнә-тирә мохит сыйфатының нормалаштырылган күрсәткечләре булган башка объектлар төзү өчен кишәрлекләр сайлаганда инженер-экологик тикшеренүләр кысаларында күздә тотыла торган төзелеш территориясендә гамма-фонга бәя бирергә кирәк.

2.5. Линияләрнең һәм элемтә корылмаларының сак зоналары

Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләре гамәлдәге кабель, радиореле һәм һава элемтә линияләрен һәм радиофикация линияләрен, шулай ук элемтә корылмаларын саклау өчен кертелә, аларның зарарлануы Россия Федерациясенең үзара бәйләнгән элемтә челтәренең

нормаль эшен боза, гражданнар мәнфәгатьләренә, хуҗалык итүче субъектларның җитештерү эшчәнлегенә, Россия Федерациясенең оборона сәләтенә һәм иминлегенә зыян китерә.

Кабель һәм һава элемтә линияләре һәм радиофикация линияләре трассаларында махсус куллану шартлары булган саклау зоналары урнаштырыла:

- урман кишәрлекләрендә торак пунктлардан читтә урнашкан җир асты кабельләре өчен һәм элемтә линияләренең һава линияләре һәм радиофикация линияләре өчен - җир асты элемтә кабеле трассасыннан яисә элемтә линияләренең һәм радиофикация линияләренең һәр яктан кимендә 2 метр ераклыгында параллель туры сызыклар белән билгеләнгән җир кишәрлекләре рәвешендә;

- диңгез кабельле элемтә линияләре өчен һәм элемтә кабельләре өчен, суднолар йөри торган һәм эретеп ябыштырылган елгалар, күлләр, сусаклагычлар һәм каналлар (арыклар) аша чыкканда, су өслегеннән бөтен тирәнлектә су пространствосы кишәрлекләре рәвешендә, һәр яктан 0,25 диңгез миль трассасыннан яки, елга, күлләр, сусаклагычлар һәм каналлар (арыклар) аша 100 метрга күчкәндә, параллель яссылыклар белән билгеләнә торган су полосалары рәвешендә;

- Җир өсте өлешләре өчен һәм элемтә линияләренең кабельле линияләрендә - көчәйтү һәм тернәкләндерү пунктларын урнаштыру үзәгеннән аерыла торган, йомык сызык белән билгеләнгән җир кишәрлекләре рәвешендә хезмәт күрсәтә алмый торган җир асты байлыклары һәм регенерация пунктларының яисә чикләр аларның күләме 3 метрдан да ким булмаган һәм җир астында кимендә 2 метр булган контурлардан.

Элемтә линияләренең һәм корылмаларының саклау зоналары территориясеннән файдалану режимы Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләре (раслаулар) белән билгеләнә. РФ Хөкүмәтенең 1995 елның 9 июнендәге карары белән N 578) (Таблица 2.5.1).

2.5.1 нче таблица

Элемтә линияләренең һәм корылмаларының саклау зоналарыннан файдалану регламентлары

Зона исеме	Зонадан файдалану режимы	Норматив документлар
линияләр нең һәм элемтә корылмал арының сак зонасы	Саклау зоналары чикләрендә язма ризалыксыз һәм элемтә линияләрен һәм радиофикация линияләрен эксплуатацияләүче предприятиеләр вәкилләре катнашмыйча, юридик һәм физик затларга тыела: а) һәртөрле төзелеш, монтаж һәм шартлату эшләрен, туфракны җир казу механизмнары белән планлаштыруны (күл барханнары зоналарыннан тыш) һәм җир эшләрен (0,3 метрдан артык тирәнлеккә сукалауны исәпкә алмаганда)башкарырга; б) скважиналар бораулау, шурфлау, туфрак пробалары алу, шартлату эшләре белән бәйле геологик-съемка, эзләү, геодезия һәм башка эзләү эшләрен башкарырга;	Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләре (расл. РФ Хөкүмәтенең 1995 елның 9 июнендәге карары белән N 578)

	в) агачлар утырту, кыр станоклары урнаштыру, терлекләр тоту, материаллар, азык һәм ашламалар җыю, учаклар яндыру, ату урыннары оештыру; г) автотранспорт, трактор һәм механизмнарның юлларын һәм тукталышларын оештыру, һава элемтә линияләре һәм радиофикация линияләре чыбыклары астында габаритсыз йөкләр ташу, каналлар (арыклар) төзү, киртәләр һәм башка киртәләр төзү; д) суднолар, баржалар һәм йөзүче краннар өчен причаллар төзү, йөкләү-бушату, су асты техник, тирәнәйтү һәм җир сукалау эшләре башкару, Балык тоту участоклары бүлеп бирү, балык, башка су хайваннары, шулай ук су үсемлекләрен Балык тоту кораллары белән тоту, су эчертү, колка һәм боз әзерләү. Судноларга һәм башка йөзүче чараларга якорь ташлау, бирелгән якорьләр, чылбырлар, лотлар, волокушлар һәм траллар белән узу тыела; е) электр тапшыру линияләрен, радиостанцияләрне һәм электромагнит энергиясен таратучы һәм элемтә линиясенә һәм радиофикация линиясенә куркыныч йогынты ясаучы башка объектларны төзү һәм реконструкцияләүне башкарырга; ж) җир асты коммуникацияләрен коррозиядән җир асты кабель элемтә линияләрен исәпкә алмыйча сакларга. Юридик һәм физик затларга элемтә линияләренең һәм радиофикация линияләренең нормаль эшен боза алган һәртөрле гамәлләр башкару тыела, аерым алганда: а) биналарны һәм күперләрне сүтү һәм реконструкцияләү, коллекторларны, метрополитен туннельләрен һәм тимер юлларны үзгәртеп кору, анда элемтә кабельләре салынган, һава элемтә линияләре һәм радиофикация линияләре баганалары урнаштырылган, радиореле станцияләренең техник корылмалары, кабель тартмалары һәм бүлү тартмалары урнаштырылган, заказчылар (төзүчеләр) линияләрне һәм бу линияләр һәм корылмалар карамагында булган предприятиеләр белән килешү буенча элемтә, линияләр һәм радиофикация корылмалары; б) җир асты кабель элемтә линияләре трассаларын күмеп куярга, бу трассаларда вакытлыча складлар, химик актив матдәләр агымы һәм сәнәгать, көнкүреш һәм башка калдыклар чүплекләре урнаштырырга, үлчәү, сигнал, кисәтү билгеләре һәм телефон коеларын ватарга; в) хезмәт күрсәтелмәгән көчәйтү һәм регенерация	

	пунктларының (җир өстендәге һәм җир астындагы) һәм радиореле станцияләренең, телефон канализациясенең кабель коеларының, бүлү шкафларының һәм кабель тартмаларының ишекләрен һәм люкларын ачарга, шулай ук элемтә линияләренә (бу линияләрне хезмәтләндерүче кешеләрдән тыш)тоташырга; г) элемтә линияләре трассаларын әйләндереп алу, аларга техник персоналның ирекле керүенә комачаулау; д) Элемтә хезмәтләреннән файдалану максатыннан абонент телефон линиясенә һәм радиофикация линиясенә үз белдеге белән тоташырга; е) элемтә һәм радиофикация корылмаларына зыян китерергә мөмкин булган башка гамәлләр башкарырга (һава элемтә линияләренең терәкләренә һәм арматурасына зыян китерергә, чыбыкларны өзәргә, аларга чит әйберләр ыргытырга һәм башкалар).	

2.6.Сак зоналары һәм магистраль торбаүткәргечләрдән минималь ераклыктагы зоналар

Авыл җирлеге территориясендә «Холмогора-Клин» магистраль нефть үткәргече тармагы, шулай ук «Әлмәт-Н.Новгород» магистраль нефть продуктлары үткәргече тармагы уза.

Магистраль нефть үткәргечләр өчен минималь мөмкин булган ара зоналары төзелә. Авария хәлендәге хәлләрдә шартлау куркынычы дәрәҗәсен исәпкә алалар һәм, торба үткәргечләрнең диаметрын исәпкә алып, биналар тибына, объектларны билгеләү төренә карап дифференциацияләнгәннәр һәм 36.13330.2012 СП нигезендә кагыйдәләр җыелмасы билгеләнә. Магистраль торбаүткәргечләр. СНиП актуаль редакциясе 2.05.06-85* (Дәүләт төзелеше 25.12.2012 № 108/ДС боерыгы белән расланган). Шеланга авыл җирлеге территориясе буйлап уза торган магистраль торба үткәргечләрдән минималь ераклык күләме 200 һәм 150 метр тәшкил итә.

Торба үткәргечләрнең зарарлану мөмкинлеген бетерү өчен (аларны прокладкаларның теләсә нинди рәвешендә) саклау зоналары билгеләнә. Торба үткәргечләрдән саклау зонасы күләме магистраль торба үткәргечләрне саклау кагыйдәләре (раслаулар) белән билгеләнә. РФ Энергетика министрлыгы 29.04.1992, Россия Дәүләт шәһәр техник күзәтчелеге карары белән 22.04.1992 ел. №9) һәм коры җир буенча 25 м тәшкил итә.

Магистраль һәм промысел торбаүткәргечләренең минималь мөмкин булган ераклыкларын һәм саклау зоналарын куллану режимы 2.6.1 нче таблицада күрсәтелгән.

2.6.1 нче таблица

Магистраль торбаүткәргечләрнең минималь ераклыклары һәм сак зоналарыннан файдалану регламентлары

Зона исеме	Зонадан файдалану режимы	Норматив документлар
Минималь-мөмкин булган ара зонасы	Урнаштыру рөхсәт ителми: - шәһәрләр һәм башка торак пунктлар; - дача йортлары булган коллектив бакчалар; - аерым сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләрен; - кошчылык фабрикалары, теплица комбинатлары һәм хуҗалыклары; - сөт заводлары; - файдалы казылмаларны эшкәртү карьерлары; - автомобильләр өчен гаражлар һәм ачык тукталышлар; - кешеләр күпләп җыела торган аерым биналар (мәктәпләр, хастаханәләр, балалар бакчалары, вокзаллар һ.б.); - тимер юл станцияләре; аэропортлар; елга портлары һәм пристаньнары; гидро-, электростанцияләр; I-IV класслы елга транспортының гидротехник корылмалары; - су үткәргечләрнең чистарту корылмалары һәм насос станцияләре; - 1000 м3 дан артык саклана торган җиңел кабынып китүчән һәм янучан сыеклыклар һәм газлар складлары; автомобильләргә ягулык салу станцияләре һ.б.	СП 36.13330.2012 Кагыйдәләр җыелмасы. Магистраль торбаүткәргечләр". СНиП актуаль редакциясе 2.05.06-85*;
Саклау зонасы	Торба үткәргечләрнең сак зоналарында тыела: таныту һәм сигнал билгеләрен, контроль-үлчәү пунктларын күчерергә, күмәргә һәм сындырырга; кабельле элемтә линияләренең, линия арматурасы төеннәренең, катод һәм дренаж саклау станцияләренең, линия һәм күзәтү коеларының һәм башка линия җайланмаларының люкларын, капка һәм ишекләрен ачарга һәм ябарга, краннар һәм ишекләрне ачарга, элемтә, энергия белән тәэмин итү һәм торба үткәргечләрнең телемеханикларын сүндерергә яки кабызырга; чүплекләр корырга, кислота, тоз һәм селте эремәләрен агызырга; яр буе ныгыту корылмаларын, су үткәрү җайланмаларын, җир һәм башка корылмаларны җимерүдән саклый торган торба үткәргечләрне, ә янәшәдәге территорияне һәм әйләнә-тирә урынны - авария хәлендәге транспортлана торган продукцияне ташудан җимерергә; ут кабызырга һәм ачык яисә ябык ут чыганакларын урнаштырырга;	Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (раслаулар. РФ Энергетика министрлыгы 29.04.1992, Россия Дәүләт шәһәр техник күзәтчелегенең 22.04.1992 № 9 карары белән;

	Саклау зоналарын күңелсезләндерергә яки йөкләргә, торбаүткәргечләрне һәм аның объектларын эксплуатацияләүче оешмаларга, яисә алар вәкаләт биргән оешмаларга торбаүткәргечләргә һәм аларның объектларына хезмәт күрсәтү һәм ремонтлау эшләрен башкаруда, аларда барлыкка килгән аварияләр, һәлакәтләр нәтиҗәләрен бетерүдә каршылык күрсәтергә. Торба үткәргечләрнең сак зоналарында торба үткәргеч транспорт предприятиеләре белән килештермичә түбәндәгеләр тыела: - теләсә нинди корылмалар һәм корылмалар төзергә, - агачлар һәм куаклар утыртырга, куаклар һәм салам җыярга, коновязлар урнаштырырга, терлек асрарга, балык промысел участоклары бүлеп бирергә, балык, шулай ук су хайваннары һәм үсемлекләре табышы җитештерергә, су эчәргә, казылык һәм боз әзерләргә; - торба үткәргечләр трассасы аша юлларны һәм кичүләрне төзергә, - автомобиль транспорты, тракторлар һәм механизмнар стоянкалары корырга, - бакчалар һәм яшелчә бакчалары урнаштырырга; - мелиоратив җир эшләре башкарырга, сугару һәм киптерү системалары төзергә; - ачык һәм җир асты, тау, төзелеш, монтаж һәм шартлату эшләрен башкарырга, грунтны планлаштырырга һ.б. ; - геологик-төшерү, геологик разведка, эзләү, геодезик һ.б. җитештерү. скважиналар, шурфлар төзү һәм грунт пробаларын алу (туфрак үрнәкләреннән тыш) белән бәйле изыскательск эшләре.	

2.7. Газ бүлү челтәрләренең минималь ераклыгы һәм саклау зоналары

Шеланга авыл җирлеге территориясендә газ бүлү челтәрләренең берничә ботагы уза, шулай ук ГРП урнашкан. 62.13330.2011 Кагыйдәләр җыелмасы. Газ-бүлү системалары. Карала торган территориядә узучы 0,6 Мп басым белән җир асты газүткәргечләреннән чыгып, 7 м тәшкил итүче биналар һәм корылмаларның фундаментларына кадәр минималь ераклык билгеләнә. СП нигезендә ГРПтан минималь ераклык 62.13330.2011 10 метр тәшкил итә.

Газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләре нигезендә, карала торган территориядә узучы бүлү газүткәргечләренә сак зоналары билгеләнә:

- аерым торучы газ регулятор пунктлары тирәсендә - әлеге объектлар чикләреннән 10 метр ераклыкта үткәрелгән йомык сызык белән чикләнгән территория

рәвешендә. Биналарга төзелгән газ көйләү пунктлары өчен саклау зонасы регламентланмый;

- тышкы газүткәргечләр трассалары буйлап - газүткәргечнең һәр ягыннан 2 метр ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән территория рәвешендә;

- суднолар йөри торган һәм эретеп ябыштырылган елгалар, күлләр, сусаклагычлар аша газүткәргечләрнең су өсте урыныннан су өслегенә кадәр 100 м ераклыктагы параллель яссылыклар арасында төзелгән су пространствосы участогы рәвешендә газүткәргечнең һәр ягыннан 100 м га тигез булган җиргә кадәр;

- урманнар һәм агач-куак үсемлекләре буйлап уза торган авылара газүткәргечләр трассасы буйлап - 6 метр киңлектәге тарлавык рәвешендә, газүткәргечнең һәр ягында 3 метр. Газүткәргечләрнең җир өсте участоклары өчен агачлардан алып торба үткәргечкә кадәр ара газүткәргечне эксплуатацияләүнең бөтен срогы дәвамында агачларның биеклегеннән ким булмаска тиеш.

2.7.1 нче таблица

Газ бүлү челтәрләренең саклау зоналарыннан файдалану регламентлары

Зона исеме	Зонадан файдалану режимы	Норматив документлар
Газ бүлү челтәрләренең сак зоналары	Газ бүлү челтәрләренең саклау зоналарына керә торган җир кишәрлекләренә аларның зарарлануын кисәтү яисә аларны нормаль эксплуатацияләү шартларын бозу максатларында газ бүлү челтәрләренең сак зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләренең милекчеләре, хуҗалары яисә алардан файдаланучы юридик һәм физик затларга, торак-граждан һәм җитештерү билгеләнешендәге объектларны, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктура объектларын, күрсәтелгән җир кишәрлекләре чикләрендә теләсә нинди хуҗалык эшчәнлеген гамәлгә ашыручы юридик һәм физик затларга чикләүләр (йөкләүләр) урнаштырыла: - торак-граждан һәм җитештерү билгеләнешендәге объектлар төзергә; - күперләрне, коллекторларны, газ бүлү челтәрләре урнашкан автомобиль һәм тимер юлларны, эксплуатация оешмалары белән килештереп, әлеге газүткәргечләрне алдан алып чыкмыйча җимерергә һәм реконструкцияләргә; - яр ныгыту корылмаларын, су үткәрү җайланмаларын, җир корылмаларын һәм газ бүлү челтәрләрен җимерүдән саклый торган башка корылмаларны җимерергә; - танып белү билгеләрен, контроль-үлчәү пунктларын һәм газ бүлү челтәрләренең башка җайланмаларын күчерергә, зарарларга, күмәргә һәм юк итәргә; - чүплекләр һәм складлар корырга, кислота, тоз, селте һәм башка химик актив матдәләр эремәләрен аерырга; - саклау зоналарын борчырга һәм йөкләргә, эксплуатация оешмалары персоналының газ бүлү челтәрләренә керүенә, хезмәт күрсәтү һәм газ бүлү челтәрләре зарарлануларын бетерүгә каршылык күрсәтергә;	Газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләре (раслаулар). РФ Хөкүмәтенең 2000 елның 20 ноябрендәге газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләрен раслау турындагы карары №878»

	- ут кабызырга һәм ут чыганакларын урнаштырырга; - авыл хуҗалыгы һәм мелиорация кораллары һәм 0,3 метрдан артык тирәнлектә механизмнар белән баз казырга, туфрак казырга һәм эшкәртергә; - газ көйләү пунктларының, катода һәм дренаж саклау станцияләренең, җир асты коелары люкларының капкаларын һәм ишекләрен ачарга, электр белән тәэмин итү чараларын, телемеханика системаларын һәм яктыртуны кертергә яисә сүндерергә; - җир өсте газүткәргечләрен, коймаларын һәм газ бүлү челтәрләре биналарын, башка предметларны, баскычларны җыярга, бәйләргә һәм аларга элеп куярга; - үз белдегең белән газ бүлү челтәрләренә тоташырга.	

2.7. Су саклау зоналары

Су объектларында суның сыйфаты атмосфера явым-төшемнәре, чистартылмаган ташландык сулар, торак пунктлар территориясеннән өске агым, авыл хуҗалыгы җирләре, шулай ук туфрак эрозиясе йогынтысында формалаша.

Авыл җирлеге чикләрендә өске суларны төп пычратучылар - авыл хуҗалыгы җитештерүе объектлары, махсус билгеләнештәге объектлар, халыктан барлыкка килә торган агып төшүче сулар.

Туфрак эшкәртү буенча эрозиягә каршы агротехник чаралар авыл хуҗалыгы предприятиеләре тарафыннан пычрануга, су объектларына якын җирләрне сөрүгә, минераль ашламалар һәм пестицидлар кертүгә китерә. Яңгырлы ташулар һәм язгы ташулар вакытында туфрак, тирес массасы, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары юыла, бу елгаларның санитар торышын начарайта.

Җир өсте һәм җир асты суларының пычрануында халыктан хасил булган агып төшүче сулар зур роль уйный, чөнки авыл җирлегенең торак пунктларында үзәкләштерелгән канализация һәм чистарту корылмалары юк. Халыктан агып төшүче суларның кабул итү бүлмәләренә канализация булмау сәбәпле, чүп базалары, рельефның түбән участоклары, кече елгалар хезмәт итә. Су өсте су объектларыннан яңгыр сулары агып төшә.

Җир өсте суларының да, җир асты суларының да пычрануының тагын бер чыганагы - эре мөгезле терлек фермалары, алар локаль чистарту корылмалары белән җиһазланмаган.

Авыл җирлегендә су саклау зоналары режимнарын үтәмәү өске суларны саклау өлкәсендә төп проблема булып тора. РФ Су кодексы таләпләрен бозып, өске су объектларының су саклау зоналарында торак пунктларның анализланмаган торак төзелеше, Куйбышев сусаклагычы янындагы зират, фермаларның бер өлеше урнаштырылган.

РФ Су кодексының 65 ст. ярашлы рәвештә, су саклау зоналары булып елга, инеш, күл, сусаклагыч Яр сызыгына тоташкан территорияләр тора, аларда күрсәтелгән су объектларының пычрануын, пычрануын, су басуын һәм аларның суларын киметүен булдырмау, шулай ук су биологик ресурсларының һәм хайванның

башка объектларының яшәү тирәлеген саклау максатларында хуҗалык һәм башка эшчәнлекне гамәлгә ашыруның махсус режимы билгеләнә һәм үсемлекләр дөньясы.

Су саклау зоналары чикләрендә хуҗалык һәм башка эшчәнлеккә өстәмә чикләүләр кертелә торган территорияләрдә яр буе яклау полосалары урнаштырыла.

Елгаларның яисә инешләрнең су саклау зонасы киңлеге аларның елгалар яисә инешләр өчен озынлыктагы чишмәдән билгеләнә:

ун километрга кадәр - илле метр күләмендә;

уннан алып илле километрга кадәр - йөз метр күләмендә;

илле километрдан һәм аннан да күбрәк - ике йөз метр күләмендә.

Яр буе яклау полосасының киңлеге су объекты ярының текәлегенә карап билгеләнә һәм кире авыш өчен 30 м яисә 0 м тәшкил итә.°3 м га кадәр авышу өчен 40 м° һәм 50 м уклон 3° һәм аннан да күбрәк.

Елга, чишмә башыннан алып инешкә кадәр 10 км дан да кимрәк булган инеш өчен су саклау зонасы яр буе яклау полосасы белән туры килә. Елганың, инешнең чишмә башлары өчен су саклау зонасы радиусы 50 м күләмендә билгеләнә.

Гомуми файдаланудагы су объектының яр буе линиясе буйлап гомуми файдалану өчен билгеләнгән яр буе полосасы билгеләнә. Су объектларының яр буе полосасының киңлеге 20 м тәшкил итә, моңа каналларның, шулай ук елгаларның һәм инешләрнең яр буе полосалары 10 км га кадәр сузылган (5 м). Гражданнарның су объектына ирекле керүен тәэмин итү максатларында яр буе полосасы төзелә алмый.

Шулай итеп, Куйбышев сусаклагычындагы су саклау зонасы 200 м, калган су объектлары - 50 м тәшкил итә. Авыл җирлеге чикләрендә урнашкан барлык су объектларының яр буе яклау полосасы, сусаклагычтан тыш, 50 м га тигез. Куйбышев сусаклагычында балыкчылык өчен аеруча кыйммәтле әһәмият бар, шуңа күрә яр буе яклау полосасы 200 м тәшкил итә. Куйбышев сусаклагычы һәм күленең яр буе полосасы - 20 м, калган су объектлары - 5 м.

Су саклау зоналарыннан, яр буе яклау һәм яр буе полосаларыннан файдалану регламентлары 2.7.1 нче таблицада күрсәтелгән.

2.7.1 нче таблица

Су саклау зоналарыннан, яр буе зоналарыннан файдалану регламентлары су объектларының яклау һәм яр полосалары

Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдалануны җайга сала торган норматив документлар
Су саклау зонасы	Су саклау зоналары чикләрендә түбәндәгеләр тыела: туфракның уңдырышлылыгын көйләү максатларында агып төшүче сулардан файдалану; зиратларны, үләт базларын, җитештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыру объектларын, химик, шартлаткыч, агулы матдәләрне, агуланучы һәм агулы матдәләрне, радиоактив калдыкларны күмү пунктларын урнаштыру, шулай ук зарарлы матдәләр белән пычратучы территорияне пычрату, аларны	Россия Федерациясе Су кодексы

	балыкчылык әһәмиятендәге су объектларында мөмкин булган иң чик концентрацияләр билгеләнмәгән; зарарлы организмнарга каршы көрәш буенча авиация чараларын күрү; транспорт чараларының (махсус транспорт чараларыннан тыш) хәрәкәте һәм туктап торуы, юлларда һәм махсус җиһазландырылган урыннарда аларның хәрәкәтеннән тыш; ягулык салу станцияләрен, ягулык-майлау материаллары складларын төзү һәм реконструкцияләү (автомобильләргә ягулык салу станцияләре, ягулык-майлау материаллары складлары портлар территорияләрендә, эчке су юлларының инфраструктурасында, шул исәптән аз суднолар, федераль иминлек хезмәте органнары объектларында туктап тору базаларында (корылмаларда), транспорт чараларын техник карау һәм ремонтлау өчен кулланыла торган техник хезмәт күрсәтү станцияләрендә, транспорт чараларын гамәлгә ашыру; химик химик химик һәм агрохимикатларны саклау (махсуслаштырылган агроцидларда саклау очракларыннан тыш) саклау, агроцидлар чикләрендә саклагыч яр буйларында һәм агроцидларны саклау; агроцидлар чикләрендә саклагыч ком полосаларын урнаштыру; агроцидларны һәм саклагыч урыннарда ком полосаларын урнаштыру; агым суларны, шул исәптән дренаж суларны агызу; гомумтаралган файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару (гомумтаралган файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгаруны файдалы казылмаларның башка төрләрен разведкалау һәм чыгаруны гамәлгә ашыручы җир асты байлыкларыннан файдаланучылар тау токымнарының җир асты байлыклары һәм (яисә) геологик бүлемтекләрнең җир асты байлыклары турындагы РФ законнары нигезендә аларга бирелгән чикләрдә, «Җир асты байлыклары турында». 21.02.1992 елгы N 2395-I РФ зконының 19.1 статьясы нигезендә расланган техник проект нигезендә гамәлгә ашырган очраклардан тышСу саклау зоналары чикләрендә, су объектларын пычранудан, чүпләнүдән, ләм утырудан һәм сулыкларны саегудан саклауны тәэмин итә торган корылмалар белән су кануннарына һәм әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге кануннарга ярашлы рәвештә, мондый объектларны проектлау, төзү, реконструкцияләү, эксплуатациягә кертү, хуҗалык һәм башка объектларны эксплуатацияләү рөхсәт ителә. Су объектын пычранудан, чүпләнүдән, ләм утырудан һәм суларны ярлыландырудан саклауны тәэмин итә торган корылма төрен сайлау әйләнә-тирә мохитне саклау	

	өлкәсендәге кануннар нигезендә билгеләнгән пычраткыч матдәләр, башка матдәләр һәм микроорганизмнарны ташлауның мөмкин нормативларын үтәү зарурлыгын исәпкә алып гамәлгә ашырыла. Әлеге статья максатларында су объектларын пычранудан, чүпләнүдән, ләм утырудан һәм суларны ярлыландырудан саклауны тәэмин итә торган корылмалар дигәндә түбәндәгеләр аңлашыла: 1) үзәкләштерелгән су чыгару системалары (канализацияләр), явым-төшем суларын агызу өчен үзәкләштерелгән су чыгару системалары; 2) агып төшүче суларны үзәкләштерелгән су чыгару системаларына (шул исәптән яңгыр суларын, кар суларын, инфильтрация, су сиптерү һәм дренаж суларын) җибәрү (агызу) корылмалары һәм системалары, әгәр алар шундый суларны кабул итү өчен билгеләнгән булса; 3) агып төшүче суларны (шул исәптән яңгыр суларын, кар суларын, инфильтрация, су сиптерү һәм дренаж суларын) чистарту өчен аларны чистартуны әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнар таләпләре нигезендә билгеләнгән нормативлардан чыгып тәэмин итүче локаль чистарту корылмалары; 4) җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю корылмалары, шулай ук агып төшүче суларны (шул исәптән яңгыр суларын, кар суларын, инфильтрация суларын, су юу һәм дренаж суларын) су үткәрми торган материаллардан ясалган приемникларга җибәрү (агызу) өчен корылмалар һәм системалар; 5) су объектларын һәм аларга якын территорияләрне нефть һәм нефть продуктлары агышыннан һәм әйләнә-тирә мохиткә башка тискәре йогынтыдан яклауны тәэмин итә торган корылмалар.	
Яр буе саклау полосасы	Яр буе яклау полосалары чикләрендә су саклау зонасы өчен билгеләнгән чикләүләр белән беррәттән түбәндәгеләр тыела: – җирләрне сөрү; – юыла торган грунтларның өемнәрен урнаштыру; – авыл хуҗалыгы терлекләрен көтү һәм алар өчен җәйге лагерьлар, ванналар булдыру. Урында су саклау зоналары чикләрен һәм яр буе яклау полосалары чикләрен махсус мәгълүмат тамгалары белән беркетү җир законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.	Россия Федерациясе Су кодексы
Яр буе полосасы	Һәр гражданин алар янында йөрү һәм булу өчен гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосасыннан (механик транспорт чараларыннан файдаланмыйча) файдаланырга хокуклы, шул исәптән һәвәскәр балыкчылык һәм йөзү чараларын причал	Россия Федерациясе Су кодексы

	ясау өчен. Россия Федерациясе Су кодексы нигезендә билгеләнгән яр буе полосасы чикләрендә җир кишәрлекләрен хосусыйлаштыру тыела.	

2.8. Эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары

Шеланга авыл җирлеге территориясендә торак пунктларын су белән тәэмин итү җир асты сулары базасында гамәлгә ашырыла.

Авыл җирлеге территориясендә җир асты су белән тәэмин итү чыганаклары су алу скважиналары урнашкан, алардан СанПиН 2.1.4.1110 - 02 буенча су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суүткәргечләрне санитар саклау зоналары билгеләнергә тиеш.

Эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларының санитария саклау зоналары өч пояс составында оештырыла.

Беренче пояс (катгый режимлы) суалгычларның урнашу территориясен, барлык суүткәргеч корылмаларның һәм суүткәргеч каналның урнашу мәйданнарын үз эченә ала. Аның билгеләнеше - очраклы яки аңлы рәвештә пычранудан һәм зарарланудан су алу һәм су җыю корылмалары урынын яклау. Икенче һәм өченче поясларны (чикләүләр поясын) су белән тәэмин итү чыганакларының пычрануын кисәтү өчен билгеләнгән территорияне кертәләр.

Шеланга авыл җирлегендә 7 су җыю скважинасы, 7 су җыю башнясы.

Авыл җирлеге территориясендә өч пояс составындагы санитария саклау зоналары эчәргә яраклы су белән тәэмин итүнең бер чыганагыннан билгеләнгән.

«Татарстан Республикасында гигиена һәм эпидемиология үзәге» ФБУЗның 2014 елның 15 сентябрендәге 34190 номерлы эксперт бәяләмәсе нигезендә Казан Казан «Шеланга» укыту-спорт савыктыру лагереның җир асты су полосы чиге

ТР, Югары Ослан районы, Шеланга авылы адресы буенча Дәүләт энергетика университеты тәшкил итә:

- ЗСОның беренче поясы радиусы 30 м;
- ЗСОның икенче поясы беренче пояс радиусына - 30 м га тигез;
- ЗСОның 240 м радиусы белән өченче поясы.

Калган су җыю скважиналары өчен эшләнгән санитария зоналары проектлары булмау сәбәпле, СанПиН 2.1.4.1110-02 нигезендә генераль план нигезендә, җир асты суларының яклануын исәпкә алып, 50 м тәшкил итүче санитария саклау зонасының беренче поясы күләмнәре кабул ителде. Су белән тәэмин итү чыганаклары белешмәләре өчен икенче һәм өченче поясларның чикләре исәп-хисап ясарга кирәк.

Өч поясның һәрберсендә махсус режим билгеләнә һәм суның сыйфаты начараюны кисәтүгә юнәлдерелгән чаралар комплексы билгеләнә (2.8.2 таблица).

2.8.2 нче таблица

Эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналарын файдалану регламентлары

Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдалануны җайга сала

		торган норматив документлар
Эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зонасы	Билбау чикләрендә түбәндәгеләр тыела: - югары көпшәле агачлар утырту, сууткәргеч корылмаларны эксплуатацияләүгә, реконструкцияләүгә һәм киңәйтүгә турыдан-туры катнашы булмаган барлык төзелеш төрләре, шул исәптән төрле билгеләнештәге торба үткәргечләр салу, торак һәм хуҗалык-көнкүреш биналарын урнаштыру, кешеләрнең яшәве, агулы химикатлар һәм ашламалар куллану. - биналар агып төшүче суларны якындагы көнкүреш яки җитештерү канализациясе системасына, яки II пояс территориясендә санитар режимны исәпкә алып, I поястан читтә урнашкан чистарту корылмаларының җирле станцияләренә тоташтырылган канализация белән җиһазландырылган булырга тиеш. Санитария саклау зонасының II һәм III пояслары чикләрендә түбәндәгеләр тыела: - эшкәртелгән суларны җир асты офыкларына кертү һәм җир асты байлыкларын җир асты байлыкларына күчерү; - ягулык-майлау материаллары, агулы химикатлар һәм минераль ашламалар, простаклар, шламосаклагычлар һ.б. складлар урнаштыру. җир асты суларын химик пычрату куркынычы тудыручы объектлар. Санитария саклау зонасының III поясы чикләрендә мондый объектларны урнаштыру бары тик сакланган җир асты суларын файдаланганда гына рөхсәт ителә, шул ук вакытта сулы горизонтны пычранудан яклау буенча махсус чаралар башкарылган очракта, геологик контроль органнары бәяләмәсен исәпкә алып бирелгән Роспотребнадзор органнарының санитар-эпидемиологик нәтиҗәсе булган очракта гына рөхсәт ителә. Шулай ук II пояс чикләрендә тыела: - зиратларны, үләт базларын, ассенизация кырларын, фильтрлау кырларын, тирес саклагычларны, силос траншеяларын, терлекчелек һәм кошчылык предприятиеләрен һәм башкаларны урнаштыру. җир асты суларының микроб пычрануына куркыныч тудыручы объектлар; - ашламалар һәм агулы химикатлар куллану; - төп файдаланудагы урманны кисү.	СанПиН 2.1.4.1110-02 «Эчәр өчен билгеләнгән су белән тәэмин итү һәм сууткәргечләр чыганакларын санитар саклау зоналары»

Хәзерге вакытта торак пунктларда су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары территориясеннән файдалану режимы, тулаем алганда, үтәлә, әмма санитар саклау зоналарының беренче поясларында авыл җирлегенең торак пунктларында торак төзелеше территорияләре урнашкан булуын билгеләп үтәргә кирәк.

Җир өсте суларын һәм җир асты суларын саклау чаралары.

Шеланга авыл җирлеге территориясенең җир өсте һәм җир асты суларын анализлауга нигезләнеп, су объектларыннан интенсив файдалану нәтиҗәсендә су сыйфатының начараюы гына түгел, су балансының состав өлешләренең нисбәте, сулыкларның һәм су агымнарының гидрологик режимы да үзгәрә дигән нәтиҗә ясарга мөмкин.

Шуңа бәйле рәвештә авыл җирлегенең генераль планы буенча җир өсте суларын саклау буенча инженер-техник һәм оештыру-административ чаралар комплексы үткәрү тәкъдим ителә.

Су ресурсларын саклау һәм алардан нәтиҗәле файдалану буенча инженер-техник чаралар түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- Россия Федерациясе Су кодексы таләпләре нигезендә су объектларын пычранудан, чүпләнүдән һәм суларны ярлыландыруны гарантияли торган барлык төзелә, урнаштырыла, реконструкцияләнә торган объектларны корылмалар белән тәэмин итү;
- торак пунктларны су белән тәэмин итү объектларын реконструкцияләү һәм яңарту;
- эчәргә яраклы су белән тәэмин итүнең сыйфатын, шул исәптән технологик алымнарны кулланып, үзгәртү;
- су җыю скважиналарында суүткәргеч торбаларны ремонтлау һәм алмаштыру;
- канализация челтәрләре белән тәэмин ителешнең процентын су үткәргечләр белән тәэмин ителеш дәрәҗәсенә кадәр җиткерү;
- өске стокны оештыруны;
- өске су объектларының су саклау зоналарында урнашкан беренче чираттагы каналлаштырылган торак территорияләре;
- торак пунктларында чистарту корылмалары булган хуҗалык-көнкүреш һәм яңгыр канализациясе челтәрләрен проектлау һәм төзү;
- авыл хуҗалыгы предприятиеләрен локаль чистарту корылмалары белән тәэмин итү;
- канализация чистарту корылмалары төзегәндә явым-төшем суларын зарарсызландыру һәм утильләштерү җайланмаларын күздә тоту максатка ярашлы;
- авыл җирлеге территориясен җиһазлаучы кече елгалар һәм инешләр юлларын чистарту.

Оештыру-административ чаралар сыйфатында түбәндәге чараларны үткәрү тәкъдим ителә:

- авыл җирлегенең барлык сулыкларын инвентарьлаштыру;
- Су һәм су тирәсендәге хайваннарның күпләп тупланган урыннарында агып төшүче теләсә нинди су суларын һәм калдыкларны ташлауны тыю;

- су белән тәэмин итүнең гамәлдәге челтәрләренең техник торышын мониторинглау челтәрен оештыру һәм үстерү, шулай ук җир өсте һәм җир асты суларын гидромониторинглау;

- авыл торак пунктлары һәм агросәнәгать комплексы предприятиеләре өчен эчә торган җир асты суларының ресурс базасын өйрәнү һәм яңадан җитештерү буенча эзләү-бәяләү эшләрен оештыру;

- җир асты суларын җир асты байлыклары кишәрлекләренә чыгару максатында җир асты байлыкларыннан файдалану хокукына лицензияләрне үз вакытында рәсмиләштерү, халыкны хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итүне тәэмин итә торган су җыю җайланмалары белән эксплуатацияләнә;

- эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларының икенче һәм өченче пояслары чикләрен исәпләү;

- чишмәләрне тикшерү һәм төзекләндерү;

- агып төшүче суларны чистартуның заманча ысулларын һәм алдынгы технологияләрен кертү, явым-төшемне чистарту корылмаларыннан зарарсызландыру һәм утильләштерү;

- эчәргә яраклы суның сыйфатына тышкы тискәре йогынтыны вакытында төшереп калдыру максатында җирлекне эчәргә яраклы су белән тәэмин итүнең барлык чыганакларын санитар саклау зонасында җир асты суларының торышын мониторинглауны оештыру;

- Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 10 гыйнварындагы 10.01.2009 ел карары белән расланган “Урында су саклау зоналары чикләрен һәм су объектларының яр буе яклау полосалары чикләрен билгеләү кагыйдәләре” нигезендә су саклау зоналары һәм яр буе яклау полосалары чикләрен билгеләү турында. №17 ст. РФ Су кодексының 65;

- җирлектә су саклау зоналары һәм яр буе яклау полосалары чикләрен махсус мәгълүмат тамгалары белән беркетү;

- су саклау зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән һәм күчемсез мөлкәтнең башка объектларыннан, өске су объектларының яр буе яклау полосаларыннан һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналарыннан файдалануның махсус хокукый режимын үтәү;

- су хуҗалыгы системаларының куркынычсызлыгын тәэмин итү һәм алардан файдалану, агып төшүче суларның су объектларына зарарлы йогынтысын булдырмый калу;

- Татарстан Республикасында коррупциягә каршы тору буенча эшне координацияләү комиссиясе рәисе Р.Н.Миңнеханов тарафыннан 30.11.2015 ел № ПР-355 расланган Татарстан Республикасында коррупциягә каршы тору буенча эшне координацияләү Комиссиясе утырышының 1.2.2 пунктын үтәү кысаларында торак пунктлар чикләрендә ачыклау буенча эш алып барырга тәкъдим ителде рәсми рәвештә су объектлары булмаган сулыкларны формалаштыру, аларны чикләүне һәм кадастр исәбенә куюны тәэмин итү;

- су объектларыннан рациональ файдалану, аларны торгызу;

- Россия Федерациясе Су кодексы нигезендә су объектларын саклау буенча су хуҗалыгы чараларын һәм чараларны гамәлгә ашыру.

2.9. Урманнар

Шеланга авыл җирлеге территориясендә эксплуатация һәм яклау категорияләре урманнары бүлеп бирелгән.

Эксплуатациягә югары сыйфатлы агач һәм башка урман ресурсларын, аларны эшкәртү продуктларын тотрыклы, максималь нәтиҗәле алу максатында үзләштерелергә тиешле урманнар керә.

Яклаучы урманнар, саклагыч, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм урманнардан бер үк вакытта файдаланучы башка файдалы функцияләрне саклап калу максатларында үзләштерелергә тиеш, әгәр бу саклагыч урманнарны максатчан билгеләү һәм алар тарафыннан башкарыла торган файдалы функцияләр белән берләштерелгән булса. Шеланга авыл җирлеге территориясендә түбәндәге урман категорияләре таралган:

1) табигать һәм башка объектларны яклау функцияләрен үтәүче урманнар:

- яшел зоналар;
- урманнарның саксыз полосалары;
- эрозиягә каршы урманнар;

2) су саклау зоналарында урнашкан урманнар;

3) кыйммәтле урманнар:

- чүлләрдә, ярымчүлләрдә, урман-дала, урман-тундра зоналарында, далаларда, тауларда урнашкан урманнар.

Аларны куллану, саклау, яклау, яңадан җитештерү үзенчәлекләре 2.9.1 нче таблицада күрсәтелгән.

2.9.1 нче таблица

Урман фонды җирләреннән файдалану регламентлары

Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдалануны җайга сала торган норматив документлар
Эксплуатация урманнары		
Эксплуатация урманнары	Эксплуатация урманнарында түбәндәгеләр рөхсәт ителә: - агач әзерләү; живица әзерләү; - җир асты урман ресурсларын әзерләү һәм җыю; - азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үсемлекләрен җыю; - аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; - авыл хуҗалыгын алып бару; - фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру; - рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру;	РФ Урман кодексы 04.12.2006 № 200-ФЗ

	- урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү; - урман культуралары, җиләк-җимеш, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре үстерү; - җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару; - сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү; - электр тапшыру линияләрен, элемтә линияләрен, юлларны, торбаүткәргечләрне һәм башка линия объектларын төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү; - агачны һәм башка урман ресурсларын эшкәртү; - дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру; - урманнар урнашкан җирләрне максатчан билгеләү нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан торгызу.	
Саклау урманнары		
Саклау урманнарында тыела аларның максатчан билгеләнеше һәм файдалы функцияләре белән ярашмый торган эшчәнлекне гамәлгә ашыру.		РФ Урман кодексы 04.12.2006 ел №200-ФЗ
Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда түбәндәгеләр тыела: 1) урман утыртмаларын тоташ кисүләр үткәрү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен токсик химик препаратлардан файдалану, шул исәптән фәнни максатларда; 3) печәнлекләрдән һәм умартачылыктан тыш, авыл хуҗалыгын алып бару; 4) урман плантацияләрен булдыру һәм эксплуатацияләү; 5) капиталь төзелеш объектларын, линия объектларыннан, гидротехник корылмалардан һәм углеводород чималы ятмаларын геологик өйрәнү һәм эшкәртү эшләрен башкаруга бәйле объектларны урнаштыру.	РФ Урман кодексы 04.12.2006 № 200-ФЗ
Табигать һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкаручы урманнар	Табигый һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкаручы урманнарда, түбәндәге очраклардан тыш, тоташ урман утыртмаларын кисү тыела: - сайланулы кисүләр үзләренең мохит барлыкка китерүче, су саклау, санитария-гигиена, сәламәтләндерү һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан	РФ Урман кодексы 04.12.2006 № 200-ФЗ

	билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы функцияләрне саклауны тәэмин итә торган урман утыртмаларына алыштыруны тәэмин итми икән, - тиешле урманнар урнашкан территорияләрдән файдалануның махсус шартлары булган зоналарда тоташ кисүләр үткәрү, әгәр күрсәтелгән зоналар режимы агачларны, куакларны, лианаларны кисүне күздә тота икән, - урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү, сусаклагычлардан һәм башка ясалма су объектларыннан файдалану, шулай ук гидротехник корылмалардан, елга портларыннан, причаллардан файдалану; электр тапшыру линияләреннән, элемтә, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линия объектларыннан, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлеше булган корылмалардан файдалану максатларында Россия Федерациясе законнары нигезендә тыелмаган яисә чикләнмәгән. Табигать һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкаручы урманнарда урман утыртмаларын сайлау кисүләре вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә уздырыла. урман-парк зоналарында тыела: - урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда, агулы химик препаратлардан файдалану; - аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; - авыл хуҗалыгын алып бару; - файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү; - капиталь төзелеш объектларын, гидротехник корылмалардан тыш, урнаштыру. Урман-парк зоналарын саклау максатларында аларның территорияләрендә коймалар төзү рөхсәт ителә. яшел зоналарда тыела: - урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда, агулы химик препаратлардан файдалану; - аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; - файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү;	

	- печәнлекләрдән һәм умартачылыктан тыш, авыл хуҗалыгын алып бару, шулай ук печәнлекләр һәм умартачылык максатларында киртәләр торгызу; - капиталь төзелеш объектларын, гидротехник корылмалардан, элемтә линияләреннән, электр тапшыру линияләреннән, җир асты торбаларыннан тыш, урнаштыру. Урман-парк зоналарының, яшел зоналарның чикләрен үзгәртү аларның мәйданы кимүгә китерергә мөмкин, рөхсәт ителми. Урман-парк зоналарында функциональ зоналар, урман-парк зоналарының, яшел зоналарның мәйданы һәм чикләре Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә билгеләнә.	
Кыйммәтле урманнар	Кыйммәтле урманнарда урман утыртмаларын тоташ кисү тыела, моңа түбәндәгеләр керми: - сайлап алу кисүләре үзләренең мохит тудыручы, су саклау, санитария-гигиена, сәламәтләндерү һәм башка файдалы функцияләрен югалта торган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкарган файдалы функцияләрне саклауны тәэмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәэмин итмәгән очраклар; - урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкару, файдалы казылмалар ятмаларын эшкәртү, сусаклагычлардан һәм башка ясалма су объектларыннан файдалану, шулай ук гидротехник корылмалардан, елга портларыннан, причаллардан файдалану; электр тапшыру линияләреннән, элемтә, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линия объектларыннан, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлеше булган корылмалардан файдалану максатларында Россия Федерациясе законнары нигезендә тыелмаган яисә чикләнмәгән очраклар. Кыйммәтле урманнарда, линия объектларыннан һәм гидротехник корылмалардан тыш, капиталь төзелеш объектларын урнаштыру тыела.	РФ Урман кодексы 04.12.2006 № 200-ФЗ

2.10. Хайваннар дөньясы объектларын саклау

Торак пунктларны, предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны урнаштырганда, проектлаганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә хайваннар

дөньясын саклау өлкәсендәге норматив-хокукый актлар таләпләре нигезендә хайваннар дөньясы объектларының яшәү тирәлеген һәм аларның үрчү шартларын, симертү, ял итү һәм миграция юлларын саклау, шулай ук территорияләрнең һәм акваторияләрнең яклау участокларының кагылгысызлыгын тәэмин итү буенча чаралар каралырга тиеш.

Җитештерү процессларын башкарганда, шулай ук транспорт магистральләрен, торбаүткәргечләрне, элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясын саклау һәм яклау үзенчәлекләре 2.10.1 таблицасында күрсәтелгән.

2.10.1 нче таблица

Хайваннар дөньясы объектларын һәм аларның яшәү тирәлеген саклау буенча гомуми таләпләр

<table>
<tr><th>Җитештерү процессы</th><th>Җитештерү процессларын гамәлгә ашырганда таләпләр</th><th>Норматив документлар</th></tr>
<tr><td colspan="2">Хайваннар дөньясы объектларын һәм аларның яшәү тирәлеген саклау буенча хайваннар дөньясы объектлары үлемен булдырмауга юнәлдерелгән гомуми таләпләр Татарстан Республикасы Экология кодексында билгеләнгән. (ТР МК карары 12.02.2018 № 76 ред.).
Әлеге таләпләр барлык юридик затлар өчен милек рәвешләренә һәм ведомствога буйсынуга бәйсез рәвештә, вазыйфаи затларга, шулай ук хуҗалык эшчәнлеген гамәлгә ашыручы физик затларга һәм индивидуаль эшкуарларга мәҗбүри һәм Татарстан Республикасының бөтен территориясендә гамәлдә.</td><td rowspan="2">«Җитештерү процессларын башкарганда, шулай ук Татарстан Республикасы территориясендә транспорт магистральләрен, торбаүткәргечләрне, элемтә һәм электр тапшыруы линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын булдырмау таләпләре турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 15.09.2000 № 669 карары
Татарстан Республикасы Экология кодексы</td></tr>
<tr><td>1. Сәнәгать һәм су хуҗалыгы җитештерү процесслары</td><td>Сәнәгать һәм су хуҗалыгы процесслары хайваннар дөньясы объектларына үтеп керүгә комачаулаучы коймалар һәм җайланмалар булган махсус җиһазландырылган җитештерү мәйданчыкларында гамәлгә ашырылырга тиеш.
Хайваннар дөньясы объектларының үлемен җитештерү мәйданчыгындагы зарарлы матдәләр һәм чимал йогынтысыннан булдырмау максатларында түбәндәгеләр тыела:
– махсус җиһазландырылган бетонлаштырылган һәм төзелгән</td></tr>
</table>

	канализация системасы булган мәйданчыклардан тыш материаллар һәм чималны сакларга; – хуҗалык һәм җитештерү агым суларын урынның рельефына агызырга; – җитештерү калдыкларын күпләп барлыкка китереп, турыдан-туры су куллану системаларыннан һәм ресурс озату технологияләреннән файдалану; – чыгарыла торган сыек һәм газ хәлендәге чималны җыю, саклау һәм транспортлауның тулысынча герметлаштырылган системаларын кулланырга; – аларга кыргый хайваннар эләгүдән саклану системасы белән җиһазланмаган савытларны һәм резервуарларны куллану.	нигезендә һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 13 августындагы карарын үтәү өчен әзерләнгән. «Җитештерү процессларын башкарганда, шулай ук транспорт магистральләр ен, торбаүткәргечл әрне, элемтә һәм электр тапшыруы линияләрен эксплуатациял әгәндә хайваннар дөньясы объектларыны ң һәлак булуын булдырмау таләпләрен раслау турында» 997 номерлы	
2. Авыл хуҗалыгы җитештерү процесслары	Авыл хуҗалыгы җитештерү процесслары хайваннар дөньясы объектларының массакүләм үлүенә яисә аларның яшәү тирәлеген үзгәртүгә куркыныч тудырмый торган технологияләр һәм механизмнар кулланып гамәлгә ашырылырга тиеш. Авыл хуҗалыгы объектлары һәм хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуын китереп чыгарырга сәләтле стационар билгеләнгән механизмнар кыргый хайваннарның үтеп керүенә комачаулый торган махсус киртәләргә, шулай ук санитария зоналарына һәм чистарту корылмаларына ия булырга тиеш, алар әйләнә-тирә мохитне пычратуны булдырмый. Су объектларына һәм җирлекнең рельефына агып төшүче теләсә нинди агып төшүче суларны һәм су асты хайваннарының күпләп җыелуы урыннарында агызу тыела.		
3. Урман эшкәртү һәм урман хуҗалыгы җитештерү процесслары	Урман фондына керміәүче урман фондыннан һәм урманнардан файдалануга бәйле чаралар планнары һәм урман корылышы проектларында хайваннар дөньясы объектларын һәм аларның яшәү тирәлеген саклау буенча махсус бүлекләр мәҗбүри тәртиптә булырга тиеш. Урман фонды кишәрлекләреннән һәм урман фондына кермәгән урманнардан файдалану хайваннар дөньясы		

	объектларының уңайлы яшәү тирәлеге сакланган очракта гамәлгә ашырылырга тиеш. Бу кишәрлекләрдә кыргый хайваннарның яшь терлекләрен үрчетү, ашату һәм үстерү чорында тыела: – химик матдәләр һәм агулы химикатлар кулланып, урман корткычлары һәм авыруларына каршы көрәш чараларын үткәрү; – урман артыннан киткәндә арборицидлар куллану (агач кәүсәләрендәге инъекциялардән тыш); – терлекләрнең җәйге лагерьларын төзү; – махсус билгеләнгән һәм колачлы сукмактан тыш терлек көтүе 5 метрдан да артмый. Урман фондына кермәгән урман фонды һәм урман кишәрлекләрендә кыргый хайваннарның яшь терлекләрен үрчетү, ашату һәм үстерү урыннарында чикләнергә яисә тыела: – урманнан төп файдалану һәм карау чикләрен үткәрү; – мәйданнарны бүлү; – агач чыгаруны; – терлек көтү; – печәнлек.	
4. Транспорт магистральләрен һәм объектларын эксплуатацияләү	Транспорт магистральләрен проектлау һәм төзү аларның ландшафтларның төрле типтагы табигый чикләре, миграция юллары кисешүе, шулай ук хайваннар дөньясы объектларын туплау урыннары буенча үтүен мөмкин кадәр чикләүне исәпкә алып гамәлгә ашырылырга тиеш. Транспорт магистральләрендә хайваннар дөньясы объектларының миграциясе юллары белән кисешү урыннарында транспорт хәрәкәте тизлеген чикләүнең махсус кисәтү билгеләре һәм билгеләре урнаштырылырга тиеш. Хайваннар дөньясы объектларын концентрацияләү урыннарында һәм аларның миграция юлларында транспорт магистральләренең аеруча куркыныч участоклары махсус үтеп керү җайланмалары белән чикләнә. Транспорт дамбалары һәм җир өсте су агымнарын (сусаклагычларны, елгаларны	

	һәм инешләрне) кисеп үтүче күпер күчешләре балыкларның һәм коры җирдә яшәүче хайваннарның ирекле миграциясен тәэмин итүче махсус җайланмалар белән җиһазландырылырга тиеш.	
5. Торба үткәргечләрне эксплуатацияләү	Торба үткәргечләрне проектлау һәм төзү хайваннар дөньясы объектларын яклауны тәэмин итүне исәпкә алып башкарылырга тиеш. Массакүләм миграция чорларында һәм үрчү урыннарында торба үткәргечләр төзү, яшь терлекләрне ашату, уылдык чәчү, симертү һәм эскертләр булдыру эшләре балыкларның яшь затлары хайваннар дөньясы объектларын һәм аларның яшәү тирәлеген саклау, тикшереп тору һәм җайга салу буенча Татарстан Республикасының махсус вәкаләтле дәүләт органнары тарафыннан чикләнергә мөмкин. Трубопроводлар күмелергә тиеш (җир астына билгеле бер тирәнлеккә салынган). Торба үткәргечләр төзегәндә, хайваннарның яшәү тирәлегенең җиңелчә сакланган урыннарында (сазлыклы урыннар һәм башкалар) торбаларны җиргә төшереп калдырып булмый торган урыннарда мигрирлау хайваннары өчен күчешләр төзүне күздә тотарга кирәк, торбаүткәргечләрнең аерым участокларын 3 метрдан да түбәнрәк булмаган биеклеккә күтәреп. Эре җир өсте токлары (сусаклагычлар, елгалар, күлләр һ.б. кисешкән очракта. торба үткәргеч басыла һәм теркәлә. Торба үткәргеч белән кисешкәндә, елгалар һәм инешләр аша эстакада ясала. Сусемнәр һәм кышлаучы кишәрлекләрдә су төбендәге торба үткәргечләрне салу тыела. Торба үткәргечләр участогы һәлакәткә юлыккан очракта, су объектын, җир өсте хайваннары концентрациясе участогын кисешкән урында яисә аларны миграцияләү юлларында торба үткәргеч торба үткәргечләр һәлакәт нәтиҗәсендә зарарланган торба үткәргечне сүндерүне тәэмин итә торган техник җайланмалар белән җиһазланырга тиеш. Торба үткәргечләрне төзүне, реконструкцияләүне һәм ремонтлауны алып барганда, бер айдан артык вакытка күмелмәгән һәм киртәләнмәгән траншеяларны калдыру тыела.	

	Торба үткәргечне төзү, реконструкцияләү яки ремонтлау тәмамлангач, җыелмаган конструкцияләр, җиһазлар, материаллар, агып төшүче сулар һәм җитештерү һәм куллану калдыклары белән савытлар калдыру тыела.	
6. Элемтә һәм электр тапшыру линияләрен проектлау, төзү һәм эксплуатацияләү	Элемтә һәм электр тапшыруының яңа линияләрен проектлау һәм төзү аларны беркетү участокларында токонлы үткәргечләр белән терәк конструкцияләренә орынган очракта, шулай ук бугаз вакытында үткәргечләр белән бәрелешкән очракта кошларның һәлак булу куркынычын булдырмау һәм кыскарту зарурлыгын исәпкә алып башкарылырга тиеш. Терәк һәм изоляторлар электр тапшыру линиясен төзегәндә, махсус кош-корт саклагыч җайланмалар, шул исәптән аларны токсез үткәргечләргә орып җибәрә торган урыннарда оя корырга комачаулаучы җайланмалар белән җиһазланырга тиеш. Ясалма металл конструкцияләрне махсус кош-кортны яклаучы җайланмалар сыйфатында куллану тыела. Электр тапшыру линияләре буйлап махсус санитар - хайваннар дөньясы объектларын электр магнит кыры йогынтысыннан һәлакәткә комачаулаучы яклау полосалары җиһазландырыла. Үткәргеч элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләү электр магнит кырлары йогынтысының иң чик мөмкин булган дәрәҗәләре нормативларын һәм хайваннар дөньясы объектларына электр тапшыру линиясенең башка зарарлы физик йогынтыларын арттыруны булдырмый торган режимда гамәлгә ашырылырга тиеш. Электр тапшыру линияләрендә трансформатор подстанцияләрен, аларның төеннәрен һәм җайланмаларны җиһазландырмыйча эшләүче механизмнарны (изгородь, кожуха һ.б.) эксплуатацияләү тыела. хайваннарның подстанция территориясенә үтеп керүен һәм күрсәтелгән төеннәргә һәм механизмнарга эләгүен булдырмый калучылар. Кошларның массакүләм миграция урыннарында аларның үлемен булдырмау өчен, элемтә линияләре белән бәрелешүдән саклану өчен җир асты кабель яки	

	радиорелейн элемтә системасын алыштыру тәкъдим ителә.	

Проектлана торган юлның урыны проектлауның алга таба этапларында, РФ Хөкүмәтенең 13.08.1996 елгы 997 номерлы «җитештерү процессларын гамәлгә ашырганда, шулай ук транспорт магистральләрен, торба үткәргечләрен, элемтә һәм электр тапшыру линияләрен эксплуатацияләгәндә хайваннар дөньясы объектларының һәлак булуына юл куймау буенча таләпләрне раслау турында»гы Карары таләпләрен исәпкә алып төгәлләнәчәк.

2.11. Файдалы казылмаларны чыгару зонасы

«Татарстан Республикасының экологик картасы» электрон мәгълүмат чыганагы мәгълүматлары буенча (https://ecokarta.tatar.ru) авыл җирлеге территориясендә кирпеч балчыкны геологик өйрәнү, разведкалау һәм чыгару өчен лицензияле участоклар урнашкан, татар ВСЛ 01089 ВП лицензиясе 16.08.2006 ел

РФ «Җир асты байлыклары турында» 2395-1 номерлы Законының 7 статьясы нигезендә файдалы казылмалар чыгару, файдалы казылмалар чыгару белән бәйле булмаган җир асты корылмаларын төзү һәм эксплуатацияләү, аеруча саклана торган геологик объектлар булдыру өчен җир асты байлыкларыннан файдалануга лицензиягә, шулай ук минераль чималны разведкалау һәм чыгару вакытында продукцияне бүлү турында Килешүгә ярашлы рәвештә кулланучыга җир асты участогы тау чишмәсе геометрик җир асты блогы рәвешендә бирелә.

Тау биләмәсенең чикләрен билгеләгәндә файдалы казылмалар ятмаларының пространстволы контурлары, җир асты корылмаларын төзү һәм эксплуатацияләү участогының торышы, тау һәм шартлату эшләрен имин алып бару чикләре, тау токымнарының зарарлы йогынтысыннан саклау зоналары, тау токымнарын хәрәкәтләндерү зоналары, табигать объектлары, биналар һәм корылмалары астында саклау тигезлекләре контурлары, карьер һәм кисемтәләр бортлары төрлелеге һәм җир асты байлыкларының, җир асты байлыкларын геологик өйрәнү һәм җир асты өслегенең торышына йогынты ясый торган башка факторлар исәпкә алына.

Җир асты байлыкларының аерым участокларыннан файдалану милли куркынычсызлыкны һәм әйләнә-тирә мохитне саклауны тәэмин итү максатларында чикләнергә яисә тыелырга мөмкин. Торак пунктлар, шәһәр яны зоналары, сәнәгать, транспорт һәм элемтә объектлары территорияләрендә җир асты байлыкларыннан файдалану, файдалану кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудырырга, хуҗалык объектларына яисә әйләнә-тирә мохиткә зыян китерергә мөмкин булган очракларда өлешчә яисә тулысынча тыеларга мөмкин. Махсус сакланылучы табигать территорияләрендә җир асты байлыкларыннан файдалану әлеге территорияләр статусы нигезендә башкарыла ("Җир асты байлыклары турында" РФ законы 8 ст.)

Күрсәтелгән Законның 22 ст. ярашлы рәвештә, җир асты байлыкларыннан файдаланучы үзенә бирелгән тау бүлеп бирү чикләрендә файдалы казылмалар яткан мәйданнарда төзелешне чикләргә хокуклы. Кулланучы җир асты байлыкларыннан файдалану белән бәйле эшләрне куркынычсыз алып бару; җир асты байлыкларын, атмосфера һавасын, җирләрне, урманнарны, су объектларын, биналарны һәм корылмаларны җир асты байлыкларыннан файдалану белән бәйле эшләрнең

зарарлы йогынтысыннан саклау шартларын регламентташтыручы билгеләнгән тәртиптә расланган стандартларны үтәү өчен җаваплы; шулай ук җир асты байлыкларыннан файдаланганда бозылган җир кишәрлекләрен һәм башка табигый объектларны алга таба куллану өчен яраклы хәлгә китергән өчен.

РФ «Җир асты байлыклары турында» гы Законының 25 ст. нигезендә файдалы казылмалар яткан мәйданнарны төзү, шулай ук аларның урнашкан урыннарында җир асты корылмаларын урнаштыру Җир асты байлыкларының дәүләт фонды белән идарә итү федераль органы яки аның территориаль органнары һәм дәүләт тау күзәтчелеге органнары рөхсәте белән файдалы казылмалар чыгару мөмкинлеген тәэмин итү яки төзелешнең икътисади максатка ярашлылыгын исбатлау шарты белән генә рөхсәт ителә.

Файдалы казылмалар ятмалары мәйданнарын үз белдеге белән төзү җитештерелгән чыгымнарны һәм территорияне рекультивацияләү һәм торгызылган объектларны демонтажлау чыгымнарын каплаусыз туктатыла.

2.12. Махсус сакланылучы табигать территорияләре

Махсус саклаучы табигать территорияләре экологик тигезлекне саклау, табигый төрлелекне саклау һәм өйрәнү өчен булдырылган. Аларның территорияләрендә Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән саклау режимнарын үтәргә кирәк.

2009 елда Татарстан Республикасында МСТТ дәүләт реестры мәгълүматлары буенча Шеланга авыл җирлеге территориясендә урнашкан:

- «Урман ачкычы» региональ әһәмияттәге дәүләт табигый зоологик (аучылык) заказнигы

2.12.1 нче таблица

МСТТ территориясен файдалану режимы

№ п/п	Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдаланун ы җайга сала торган норматив документлар
1	“Урман ачкычы” региональ әһәмияттә ге дәүләт табигый зоологик (аучылык) заказнигы территори ясе чикләре	Тыюлык территориясендә хайваннар дөньясы объектларының популяцияләрен яшәтүгә янаучы теләсә нинди эшчәнлек тыела, шул исәптән: автомототранспорт юлы һәм тукталышы гомуми файдаланудагы юллардан читтә; приваллар, туристлык стоянкалары, лагерьлар урнаштыру, торак пунктлар чикләреннән читтә һәм махсус каралган урыннардан читтә учаклар кабызу. Төзелеше һәм реконструкцияләве тыюлык территориясендә күздә тотыла торган объектларның проект документациясе билгеләнгән тәртиптә дәүләт экология экспертизасына тапшырылырга тиеш. Тыюлык территориясендә комитет белән килештермичә зоологик, ботаника һәм минералогик	ТР МКның 04.05.2013 № 300 карары "Татарстан Республикас ы Югары Ослан муниципаль районы территорияс ендә "Урман ачкычы" региональ

		коллекцияләр һәм палеонтологик объектлар җыю тыела. Тыюлык территориясендә тулысынча тыела: промысел аучылыгы; аучылык ресурсларының барлык төрләренә аучылык һәм спорт аучылыгы, аларны аулау лимиты нигезендә гамәлгә ашырыла торган аучылык ресурсларыннан тыш; үсемлекләр яндыру, агулы химикатлар, ашламалар, химик реагентлар һәм хайваннар дөньясы объектлары һәм аларның яшәү тирәлеге өчен куркыныч материалларны саклау. Заказник чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләре милекчеләре һәм арендаторлары, шулай ук башка юридик затлар, индивидуаль эшкуарлар һәм гражданнар заказникны махсус саклауның билгеләнгән режимын үтәргә һәм аны бозган өчен Россия Федерациясе законнары нигезендә административ, җинаять һәм башка җаваплылык тотарга тиеш. Тыюлык территориясендә түбәндәге эшчәнлек төрләре рөхсәт ителә: һәвәскәр һәм спорт балыкчылыгы; урман патологиясе тикшеренүләре нәтиҗәләре нигезендә санитар кисү; печән чабу, көтү һәм терлекләр эчерү; урман фонды җирләрендә вакытлыча корылган корылмалар рәвешендә һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә башка категорияләр җирләрендә умарталар һәм умарталыклар урнаштыру; файдалану шартнамәләрендә билгеләнгән шартлар нигезендә җир һәм урман кишәрлекләреннән файдалану. Аучылык ресурсларын аларның санын җайга салу, фәнни-тикшеренү, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру, климатны акклиматлаштыру, күчену һәм гибридизацияләү, ярымирекле шартларда яисә ясалма төзелгән яшәү тирәлегендә тоту һәм үрчетү, шулай ук аучылык ресурсларына кертелмәгән хайваннар дөньясы объектларын чыгару Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла. Гражданнар тыюлык территориясендә булырга, үз ихтыяҗлары өчен кыргый үсә торган җимешләр, җиләкләр, гөмбәләр, башка азык-төлек урман ресурслары, дару үләннәре җыярга хокуклы. Заказник режимы җир һәм урман корылышының район схемаларын эшләгәндә исәпкә алына.	әһәмияттәге дәүләт табигый зоологик (аучылык) заказнигын төзү турында

Махсус сакланучы табигать территорияләрен яклау чаралары.

Региональ әһәмияттәге «Урман ачкычы» дәүләт табигый зоологик (аучылык) заказнигы территориясен тискәре антропоген йогынтыдан яклау максатларында түбәндәгеләр кирәк:

– аучылык заказнигын саклау режимын үтәү һәм биологик төрлелекне саклау;

– тыюлыкларны һәм тыюлыкларны саклау чикләрен һәм режимын үтәү;

– Махсус сакланылучы табигать территорияләре чикләре турында мәгълүматны күчемсез милек дәүләт кадастрына кертү.

2.13. мәдәни мирас объектларының саклау зоналары

Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларына (тарих һәм мәдәният ядкарьләренә) күчемсез мөлкәт объектлары (археологик мирас объектларын да кертеп) һәм алар белән тарихи бәйле территорияләр, сынлы сәнгать, декоратив-гамәли сәнгать әсәрләре, фән һәм техника объектлары һәм башка матди мәдәният предметлары белән бәйле башка объектлар керә. Алар тарихи вакыйгалар нәтиҗәсендә барлыкка килгән, тарих, археология, архитектура, шәһәр төзелеше, сәнгать, фән һәм техника, эстетика, этнология яки антропология, социаль мәдәният күзлегеннән кыйммәткә ия һәм мәдәниятне үстерү турында мәгълүматның чын чыганаклары булып тора (ст. 34.1. “Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында” 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы РФ Законы.

Татарстан Республикасы мәдәни мирас объектларын саклау комитеты мәгълүматлары нигезендә Шеланга авыл җирлеге территориясендә «проектлау территориясендә чикләүләр барлыгы турында»гы бәяләмә түбәндәге мәдәни мирас объектлары урнашкан:

1. Мәдәни мирас объектларының (археология ядкарьләренең) бердәм дәүләт реестрына кертелгән мәдәни мирас объектлары:

“Раштуа чиркәве 1786 ел.”

2. Ачыкланган мәдәни мирас объектлары (архитектура һәм шәһәр төзелеше):

“Крестьян Я.И. Маркеловның утары, 1872 ел. "

Мәдәни мирас объектларының яклау зоналары мәдәни мирас объектының аның тарихи мохитендә сакланышын тәэмин итү өчен булдырылган. Аларның территорияләрендә Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән саклау режимнарын үтәргә кирәк (2.13.1 нче таблица).

2.13.1 нче таблица

Мәдәни мирас объектларының яклау зоналарыннан файдалану регламентлары

№ п/п	Зона исеме	Күрсәтелгән зонадан файдалану режимы	Рөхсәт ителгән файдалануны җайга сала торган норматив документлар

1	Региональ (республика) әһәмияттәге мәдәни мирас объектының яклау зонасы “Христос туу чиркәве 1786 ел. "	мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм композицион-төр элемтәләрен (панорамаларын) тәэмин итү максатларында капиталь төзелеш объектларын төзү һәм аларның параметрларын (биеклекләрен, катлар санын, мәйданнарын) үзгәртүгә бәйле булган территорияләр мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм композицион-төр элемтәләрен (панорамаларын) тәэмин итү максатларында, линия объектларын төзүдән һәм реконструкцияләүдән тыш, чикләрдә урнашкан территорияләр мәдәни мирас объектларының саклану зоналары булып тора. мәдәни мирас объектын яклау зонасы чикләре түбәндәгеләр билгеләнә: 1) торак пункт чикләрендә урнашкан һәйкәл өчен һәйкәлнең тышкы чикләреннән 100 метр ераклыкта, торак пункт чикләреннән читтә урнашкан һәйкәл өчен, территориянең тышкы чикләреннән 200 метр ераклыкта; 2) торак пункт чикләрендә урнашкан ансамбль өчен ансамбль территориясенең тышкы чикләреннән 150 метр ераклыкта, торак пункт чикләреннән читтә урнашкан ансамбль өчен ансамбль территориясенең тышкы чикләреннән 250 метр ераклыкта.	«Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы РФ Законының 34.1 ст. «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында» 2005 елның 1 апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы

Зоналар некрополь чикләрендә урнашкан археологик мирас объектлары, некропольләр, җирләүләр, монументаль сәнгать әсәрләре, шулай ук мәдәни мирас объектларын саклауның тиешле органы тарафыннан әлеге Федераль законның 56.4 статьясында каралган таләпләр һәм чикләүләр билгеләнгән истәлекле урын чикләрендә урнашкан һәйкәлләр һәм ансамбльләр өчен билгеләнми.

Мәдәни мирас объектларын яклау чаралары.

Яклау максатларында ачыкланган мәдәни мирас объектлары (архитектура һәм шәһәр төзелеше) - «Крестьян Я.И. Маркелов утары, 1872 ел. һәм аларның тарихи тирәлегендә сакланышын тәэмин итү зарур:

– мәдәни мирас объектының саклау зонасы чикләрен һәм режимын үтәү;
– мәдәни мирас объектын саклау зонасы проектын эшләү һәм раслау.

2.14. Аэродромяны территорияләре

Шеланга авыл җирлеге территориясендә аэродром территорияләре юк.

2.15. Табигать-экология каркасы системасы

Авыл җирлеген яшелләндерү системасының төп структур элементлары әйләнә-тирә мохит торышына шактый күп планлы йогынты ясый. Алар табигый биосфера

процессларының барышын хуплыйлар, климатны җайга сала, әйләнә-тирә мохиткә антропоген йогынтыны киметәләр, хуҗалык эшчәнлеге, яшәү һәм халыкның ялы шартларын яхшырталар.

Хәзерге вакытта авыл җирлегенең яшел утыртмалары системасы формалашмаган. Җирлеккә яшелләндерү урманнар, болыннар, саклагыч урман полосалары, куаклар куаклары һ.б. белән тәкъдим ителә. В.Шеланга авылында урнашкан яшел үсентеләрнең мәйданы 172 611 м тәшкил итә.^{2}б. Берек - 3009 м^{2}п.п. Кызыл Байрак - 12883 м^{2}б. Нариман - 68562 м^{2}п.п. Яңа-Юл - 9720 м^2. 42.1330.2016 нче уртак предприятие нигезендә бер кешегә 12 м кирәк.^{2} яшелләндерелгән территорияләр. Шулай итеп, с өчен. 1157 кеше яши торган Шеланга. 13,8 га кирәк, д. 41 кеше яшәгән Брек. - 0,05 га, п. 91 кеше яшәгән Кызыл Байрак. - 0,11 га, д. 108 кеше яшәгән наркоман. - 0,13 га, п. 114 кеше яшәгән Янга-Юл. - 0,14 га. Бу кеше санына җитә.

Елның җылы вакытында сусаклагыч, елгалар һәм буалар ярлары буйлап яшелләндерелгән территорияләр зур рекреацион йөкләнеш кичерә, бу яшелләндерелгән территорияләр торышына тискәре йогынты ясый.

Моннан тыш, метаболизм процессларын бозуда, пигментларны һәм тукымаларны бозуда чагыла торган үсемлекләрдә тирәлекнең (бигрәк тә автотранспортның) пычрануы цифик булмаган җавап реакцияләрен китереп чыгара. Биогеохимик эндемияләр: хлороз һәм төрле формадагы некроз һәм интенсивлык - физик индикатор билгеләре булып хезмәт итә.

Шулай итеп, хәзерге вакытта Шеланга авыл җирлегенең яшел утыртмалары территориясе 123,83 га мәйданны били.

Табигать-экология каркасы системасын булдыру чаралары. Шеланга авыл җирлеге территориясендә табигый-экологик каркас системасын булдыру, аны тәшкил итүчеләрнең өзлексез булуын тәэмин итү, яшелләндерү объектларын территориаль һәм сыйфатлы үстерү тәкъдим ителә.

Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы үсемлекләр дөньясын һәм җир ресурсларын саклау чаралары белән махсус билгеләнештәге урманнарны яшелләндерүнең урман поясларын оештыру тәкъдим ителә. Әлеге чаралар рекомендация характерында. Шуңа бәйле рәвештә генераль план проектында урман поясларын оештыруны һәм “Казан-Ульяновск” категорияле IV категорияле торак пунктларга һәм региональ әһәмияттәге автомобиль юлларына махсус билгеләнештәге яшелләндерүне, Кама Тамагын оештыруны исәпкә алу тәкъдим ителә. Шеланга, с.к. Байрак чакыруы һәм территорияләрне проектлауның алдагы стадияләрендә проект зоналарының төп характеристикаларын ачыкларга кирәк.

218.011-98 һәм 42.1330.2016 СП таләпләре буенча юл буендагы яшел утыртмаларның киңлеге 10 метрдан да ким булмаска тиеш.

Саклау функцияләрен үтәү өчен куе ботаклы һәм ябалаклы, карга туры килмәгән, яхшы порослек яңартылган, тиз үсеш, газ тотрыклылыгына ия яшел утыртмалар полосасын утыртырга кирәк. Бу максатларга иң туры килә торган төрләр:

- ылыслы токымнар: Себер карагае;
- яфраклы токымнар: имән, ланцет, юкә, тополь, граб, шелковица, гледичия;

– куаклыклар: бирючин, гордовина, акация сары, спирея, жимолость, шиповник.

СП 42.1330.2016 «СНиП 2.07.01-89* «шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү авыл җирлегенең барлык торак пунктлары эчендә бер кешегә 12 м2 исәбеннән гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр каралырга тиеш. Әлеге чаралар экологик куркынычсызлыкка ирешүгә һәм торак пунктның инвестицион җәлеп итүчәнлеген арттыруга ярдәм итәчәк.

Яшелләндерү буенча эшләр үткәргәндә туфрак-климат шартларына иң яхшы яраклашкан җирле агачлар токымнарын куллану киңәш ителә. Киң һәм төрле декоратив мөмкинлекләргә ия булган һәм шул ук вакытта әйләнә-тирә мохитнең пычрануына чыдамрак булган хыслы һәм яфраклы токымнардан катнаш утыртулар булдыру киңәш ителә.

Исәпләнгән срокка фаразлар буенча авыл җирлегендә кеше саны 2757 кеше тәшкил итәчәк. Яшеллекләрнең кирәкле мәйданы 3,31 гектар тәшкил итәчәк. торак пунктларда булган яшелләндерү мәйданын төзекләндерергә һәм яшеллекләр системасын формалаштырырга кирәк.

2.17. Зиратлар

Шеланга авыл җирлеге территориясендә 5,48 га мәйданлы 5 гамәлдәге зират урнашкан (табл. 2.17.1):

Нариман авылында 0,29 га мәйданлы зират;

Шеланга авылында 2,51 га мәйданлы зират;

Кызыл Байрак бистәсендә мәйданы 1 га;

Яңа-Юл бистәсенең көнбатыш чиге янында 0,67 мәйданлы зират;

Берек авылыннан 0,2 км төньяктарак 1,01 мәйданлы зират бар.

2.17.1 нче таблица

Зиратлар турында белешмәләр

Объект исеме	Кадастр номеры	БДКМР белешмәләре буенча җирләр категориясе
Нариман ав.		
Зират	16:15:180401:25	Торак пунктлар җирләре
Шеланга ав.		
Зират	16:15:180107:29	Торак пунктлар җирләре
Кызыл Байрак ав.		
Зират	16:15:180301:143	Торак пунктлар җирләре
Торак пунктлар чикләрендә урнашкан объектлар		
Бистәнең көнбатыш чиге янындагы зират. Яңа-	16:15:181101:122	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона

Юл		җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре
	ЗУ өлеше 16:15:0000:3669	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр
	Кадастр кварталының бер өлеше 16:15:181101	-
Зират авылдан 0,2 км төньяктарак . Берек	16:15:181101:118	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре

СанПин буенча 2.2.1/2.1.1.1200-03 авыл санитар-яклау зонасы 50 м тәшкил итә. Нариман, Шеланга һәм Кызыл Байрак торак пунктлары зиратларының санитар-яклау зоналарында торак төзелеш территорияләре урнашкан, бу СанПиН 2.2.1.1.1.1200-03 таләпләрен боза.

Шулай ук Шеланга авылы зираты Куйбышев сусаклагычының су саклау зонасында һәм яр буе саклау полосасында РФ Су кодексының 65 маддәсе таләпләрен бозып урнашкан..

2.17.2 нче таблица

Шеланга авыл җирлегендә зиратларның санитар-яклау зоналары күләмнәре турындагы белешмәләр (хәзерге хәл)

Объект	Территориядән файдаланунның махсус шартлары булган зона	Норматив документ	СЗЗ, га торак төзелеше мәйданы	СЗЗда торак төзелеше өлеше, %
Нариман ав.				
Зират	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	1,13	2,64
Шеланга ав.				
Зират	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	0,18	0,09
Кызыл Байрак ав.				
Зират	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	0,87	2,03
Торак пунктлар чикләрендә урнашкан объектлар				
Бистәнең көнбатыш чиге янындагы	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	-	-

зират. Яңа-Юл				
Зират авылдан 0,2 км төньяктарак. Берек	50	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	-	-

Зиратлар урнаштыруны оптимальләштерү һәм аларның санитар-яклау зоналарын оптимальләштерү чаралары (проект тәкъдиме).

Шеланга авыл җирлегенең генераль планы белән зиратлар территориясендә экологик чикләүләр гамәлдә булган зоналарда конфликтларны хәл итүгә юнәлдерелгән чаралар эшләнде (2.17.3 таблица).

Зиратларның санитар-яклау зоналары территориясендә махсус әһәмияттәге яшелләндерү системасын оештырырга кирәк.

2.17.3 нче таблица

Зиратлар урнаштыруны оптимальләштерү һәм территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар оештыру чаралары исемлеге

Объект исеме	СЗЗ күләме	Тәкъдим ителә торган чара	Норматив документ	Гамәлгә ашыру сроклары	
				Беренче чират (2031г.)	хисап срогы (2041г.)
Нариман ав.					
Зират	50	Проблеманы хәл итү вариантлары: - санитар-яклау зонасы күләмнәрен кыскартуны нигезләү проектын эшләү; - тузган саен зиратларның санитар-яклау зоналарында урнашкан объектларны яңадан эшләү	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	+	-
Шеланга ав.					
Зират	50	1.Куйбышев сусаклагычының су саклау зонасында һәм яр буе полосасында урнашкан зиратның бер өлешен ябу 2. Проблеманы хәл итү вариантлары: - санитар-яклау	РФ Су кодексы СанПиН 2.2.1.2.1.1.1200-03 сәг.7.1.12	+	-

		зонасы күләмнәрен кыскартуны нигезләү проектын эшләү; - тузган саен зиратларның санитар-яклау зоналарында урнашкан объектларны яңадан эшләү			
Кызыл Байрак ав.					
Зират	50	Проблеманы хәл итү вариантлары: - санитар-яклау зонасы күләмнәрен кыскартуны нигезләү проектын эшләү; - тузган саен зиратларның санитар-яклау зоналарында урнашкан объектларны яңадан эшләү	СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 сәг.7.1.12	+	-

Авыл җирлегендә берничә зират территориясенең фактик чикләре кадастр исәбенә куелган җир кишәрлекләре чикләре белән туры килми. Шуңа бәйле рәвештә зиратлар территориясе чикләрен төгәлләштерү өчен кадастр эшләрен башкару зарур. 2.17.4 нче таблицада зират территорияләре, аларның категорияләре урнашкан җир участокларының кадастр номерлары, категорияләрен үзгәртү чаралары күрсәтелгән.

2.17.4 нче таблица

Зиратларның җир кишәрлекләре категориясен үзгәртү чаралары

Объект исеме	Кадастр номеры	БДКМР белешмәләре буенча җирләр категориясе	Күчелә торган ЗУ категориясе
Нариман ав.			
Зират	16:15:180401:25	Торак пунктлар җирләре	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшыру лар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр,

			оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре
Шеланга ав.			
Зират	16:15:180107:29	Торак пунктлар җирләре	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре
Кызыл Байрак ав			
Зират	16:33:160102:53	Торак пунктлар җирләре	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә җирләре, космик эшчәнлекне, оборона җирләрен, куркынычсызлыкны һәм башка махсус билгеләнештәге җирләрне тәэмин итү өчен радиотапшырулар, телевидение, мәгълүматлаштыру, җирләр
Торак пунктлар чикләрендә урнашкан объектлар			

<table>
<tr><td rowspan="3">Бистәнең көнбатыш чиге янындагы зират. Яңа-Юл</td><td>16:15:181101:122</td><td>Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре</td><td rowspan="4">Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә җирләре, космик эшчәнлекне, оборона җирләрен, куркынычсызлыкны һәм башка махсус билгеләнештәге җирләрне тәэмин итү өчен радиотапшырулар, телевидение, мәгълүматлаштыру, җирләр</td></tr>
<tr><td>ЗУ өлеше 16:15:181101:28</td><td>Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр</td></tr>
<tr><td>Кадастр кварталының бер өлеше 16:15:181101</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Зират авылдан 0,2 км төньяктарак. Берек</td><td>16:15:181101:118</td><td>Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре</td></tr>
</table>

3. Инженерлык-техник инфраструктура

3.1. Су белән тәэмин итү

Шеланга авыл җирлеген су белән тәэмин итүнең төп чыганагы - җир асты сулары. Халык су белән артезиан скважиналарыннан да, чишмәләрдән дә файдалана.

Шеланга авыл җирлегендә су белән тәэмин итү системасы корылмалары турындагы гомуми мәгълүматлар 3.1.1 нче таблицада бирелгән.

3.1.1 нче таблица

Торак пункт исеме	Скважиналар казылмасы, шт	Башнялар саны, шт.	скважиналар, м³/тәүлеккә	Санитария саклау зоналары булу, шт.	Суүткәргеч челтәрләренең озынлыгы, км, тузганлык %
Шеланга авыл җирлеге					
Шеланга авылы	4	3х25м,³ 1х15м³	520	4	9,94
Нариман авылы	1	1х20м³	120	1	1,1
Кызыл Байрак п.	1	1х30м³	120	1	3,5
Берек авылы	кое, чишмәләр				
Яңа-Юл п.	1	1х25м³	120	1	1,3

Су алу скважиналар белән башкарыла. 1 нче күтәртмә станциясе су кабул итү корылмалары белән берләштерелгән, скважиналар тамагы павильон белән капланган. Очкыч корылмалар, суны исәпкә алу төене юк, кулланучыларга башлангыч (табигый) су бирелә. ЗСОның беренче поясы су алу скважиналарыннан 50м радиуста кабул ителде.

Су «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, җитештерү, иҗтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр» СанПиН 2.1.3684-21 таләпләренә туры килә.

Су үткәрү челтәрләре төрле материаллардан (полиэтилен, тимер), d 32-110 мм. Су манарасы торак пунктны су белән тәэмин итүне җайга сала, челтәрдә кирәкле басым ясый, шулай ук 10 минутлык янгынга каршы запас саклый.

Шеланга һәм Кызыл Байрак торак пунктларында су үткәрү челтәрендә янгын гидрантлары бар.

«Керамика-Синтез» ҖЧҖен, агросәнәгать комплексы объектларын (эре мөгезле терлекләр фермаларын) су белән тәэмин итүнең үз чыганакларыннан (артезиан скважиналарыннан) су белән тәэмин итү гамәлгә ашырыла.

Суүткәргеч челтәренең проблемалы характеристикалары түбәндәгеләр:

- суүткәргеч челтәрнең һәм корылмаларның искерүе һәм искерүе, шуңа бәйле рәвештә еш кына аварияләр һәм агып китүләр була;

- суүткәргечләрнең искерүе аркасында суны икенче мәртәбә пычрату.

Исәп-хисап чыгымнары

Гомуми су куллану торак йортларда һәм җәмәгать биналарында хуҗалык-эчә торган ихтыяҗларга су тотуны, тышкы янгын сүндерүгә, урамнарга һәм яшел үсентеләргә су тотуны үз эченә ала.

Халыкның хуҗалык-эчә торган ихтыяҗларына суның исәп-хисап чыгымнары бер кешегә су куллану нормасыннан чыгып исәпләнгән, бу исә 31.13330.2021, 5.1 п. буенча кабул ителгән биналарның (санитар-техник җиһазларның) төзеклеге

дәрәҗәсенә һәм су кулланунын тәүлеклек һәм сәгатьлек тигезсезлеге коэффициентларына бәйле. Ясалма су куллану җәмәгать биналарында хуҗалык-эчә торган һәм көнкүреш ихтыяҗлары өчен су чыгымнарын үз эченә ала.

Су куллану нормалары

3.1.2 нче таблица

№ пп	Районнарны төзекләндерү дәрәҗәсе торак төзелеше	$q_ж$ л/сут
1	Эчке суүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, үзәкләштерелгән кайнар җылыту белән биналар төзү	165-180
2	Эчке суүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, ванна һәм җирле су җылыткычлары булган биналар төзү	140-180

Тышкы янгын сүндерүгә су тоту нормасы һәм торак пунктта бер үк вакытта янгыннар саны "Янгынга каршы тору системалары" 8.13130 нче торак пунктта кабул ителгән. Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү. Янгын куркынычсызлыгы таләпләре» халык санына һәм төзелешнең катлылыгына бәйле рәвештә. Бер кешелек янгыннарның исәп-хисап саны 1 данәгә тигез итеп кабул ителә. бер тышкы янгынны сүндерү өчен суның исәп-хисап чыгымы - 5-10 л/с (халыкның санына һәм төзелешнең катлылыгына карап), булган хәлгә һәм генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына. Янгынны сүндерү 3 сәгать дәвам итә. ст. 68 п. 22.07.2008 ел. "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турындагы техник регламент" 50 кешегә кадәр халкы булган торак пунктларны янгынга каршы су белән тәэмин итүне күздә тотмый.

Урамнарга һәм яшел утыртмаларга су тоту нормасы нигезендә кабул ителде СП 31.13330.2021 3 п.5.3 нче таблица 1 нче искәрмә, анда су сибү сезонында бер кешегә исәпләгәндә су сиптерү өчен су кулланунын уртача тәүлеклек күләме климат шартларына, су белән тәэмин итү чыганагы куәтенә, җирлекләрне (шәһәр округларын) төзекләндерү дәрәҗәсенә һәм башка җирле шартларга бәйле рәвештә 50 - 90 л/сутны кабул итәргә кирәк.

Гамәлдәге хәлгә исәп-хисап нәтиҗәләре, генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына 3.1.3 нче таблицада бирелгән.

Халыкның исәпләнгән су куллануы

3.1.3 нче таблица

№ пп	Авыл җирлекләре һәм торак пунктлар исемнәре	Коммуналь сектор Халык саны Уртача тәүлек. тоту, $м^{3/сут}$			Qмах, $м^{3/сут}$	Фәнни булмаган чыгымнар, $м^{3/сут}$	Су сибү, $м^{3/сут}$	Янгын сүндерү, $м^{3/сут}$	Барлыгы, $м^{3/сут}$
		(1)	(2)	Qср, $м^{3/сут}$					
Хәзерге хәл									
1	Шеланга авылы	-	1157 / 185,1	1157 / 185,1	222,1	22,2	81,0	108,0	433,3
2	Берек авылы	кое, чишмәләр							
3	Кызыл Байрак п.	-	91 / 14,6	91 / 14,6	17,5	1,7	6,4	54,0	79,6
4	Нариман авылы	-	108 / 17,3	108 / 17,3	20,7	2,1	7,6	54,0	84,4
5	Яңа-Юл п.	-	114 / 18,2	114 / 18,2	21,9	2,2	8,0	54,0	86,1
Генераль планны гамәлгә ашыруның 1 чираты (2033 ел.)									
1	Шеланга авылы	-	1768 / 282,9	1768 / 282,9	339,5	17,0	123,8	108,0	588,3
2	Берек авылы	-	43 / 6,7	43 / 6,7	8,0	0,4	3,0	54,0	65,4
3	Кызыл Байрак п.	-	97 / 15,5	97 / 15,5	18,6	0,9	6,8	54,0	80,3
4	Нариман авылы	-	109 / 17,4	109 / 17,4	20,9	1,0	7,6	54,0	83,5
5	Яңа-Юл п.	-	117 / 18,7	117 / 18,7	22,5	1,1	8,2	54,0	85,8
Генераль планны гамәлгә ашыруның хисап срогы (2043 ел)									
1	Шеланга авылы	-	2379 / 380,6	2379 / 380,6	456,8	22,8	166,5	108,0	754,1

2	Берек авылы		45 7,2	45 7,2	8,6	0,4	3,2	54,0	66,2
3	Кызыл Байрак п.	-	102 16,3	102 16,3	19,6	1,0	7,1	54,0	81,7
4	Нариман авылы	-	111 17,8	111 17,8	21,3	1,1	7,8	54,0	84,2
5	Яңа-Юл п.	-	120 19,2	120 19,2	23,0	1,2	8,4	54,0	86,6

Искәрмә: Исеме буенча баганалар (1), (2) 1 кешегә су куллану нормалары буенча 3.1.2 нче таблицага туры килә;

Проект тәкъдиме

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында (үзгәрешләр белән) су белән тәэмин итүне үстерү чаралары каралган (3.1.4 нче таблица)

3.1.4 нче таблица

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	үлчәмнәр	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
185	Шеланга авылы	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-	+		Югары Ослан МР СТП
186	Шеланга авылы	Су белән тәэмин итү чыганагы		оештыру		ПИР		+	Югары Ослан МР СТП

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	үлчәмнәр	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
187	Шеланга авылы	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
188	Берек авылы	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-	+		Югары Ослан МР СТП
189	Берек авылы	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
190	Кызыл Байрак п.	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-	+		Югары Ослан МР СТП
191	Кызыл Байрак п.	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
192	Нариман авылы	Су белән тәэмин итү		төзелеш	км	-	+		Югары Ослан МР СТП

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	үлчәмнәр	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
		челтәре							
193	Нариман авылы	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
194	Яңа-Юл п.	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-	+		Югары Ослан МР СТП
195	Яңа-Юл п.	Су белән тәэмин итү челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасында (үзгәрешләр белән) су белән тәэмин итүне үстерү буенча чаралар каралган (3.1.5 нче табл).

Берек авылында, Нариман авылында су башнясы булган сууткәргеч төзү.

3.1.5 нче таблица

№ п/п	Торак пунктлары	Су белән тәэмин итү челтәрләрен төзүдә ихтыяҗ, км
1	Шеланга авылы	2,5
2	Берек авылы	1,5

3	Нариман авылы	5

Шеланга авыл җирлегендә су белән тәэмин итү һәм су чыгару схемасы нигезендә:

- гомуми озынлыгы 4,9 км булган Шеланга авылында су белән тәэмин итү челтәрләрен алмаштыру. Кыр, Мәктәп, Горький, Октябрь, Төзүчеләр, Куйбышев, Завод урамнары);
- Заманча технологияләр нигезендә заманча материаллардан торбалар кулланып су белән тәэмин итү челтәрләрен төзү - 2,0км, Яңа-Юл - 0,35км, д. Кызыл Байрак - 1,8км, д. Берек - 1,8км;
- скважина бораулау һәм авылдагы су җыю манарасы төзү. Берек ав..

Су белән тәэмин итүнең төп юнәлешләре - район халкын эчәргә яраклы су белән өзлексез тәэмин итү, системаларның ышанычлылыгын арттыру, су югалтуны киметү.

Яңа җир кишәрлекләре бүлеп бирүгә, торак биналарны төзекләндерүне яхшыртуга, шулай ук халыкның санитар-гигиена шартларын яхшырту максатларында түбәндәге чаралар каралган:

Беренче чиратта (2033 елга кадәр). һәм исәп-хисап срогына (2043 елга кадәр).):

- торак төзелешенә һәм халыкны арттыруга территорияләр бүлеп бирелүгә бәйле рәвештә Шеланга авылын үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы төзү өчен хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү чыганагын нигезләүгә юнәлтелгән эзләү-бәяләү эшләре башкару;
- заманча технологияләр нигезендә заманча материаллардан торбалар кулланып, су белән тәэмин итүнең яңа челтәрләре төзү. Торак төзелешенә һәм халыкның артуына бәйле рәвештә, Шеланга;
- чистартуның нәтиҗәлерәк ысулларын, шул исәптән заманча фильтрлау материалларын, эчә торган суны тирән саву ысулын, иң нәтиҗәле һәм экономияле реагентларны, суны зарарсызландыру һәм аның эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өчен яңа методларны һәм чараларны кулланып суны чистарту станцияләрен төзү. Су әзерләү чыгымнарын киметү өчен турыдан-туры торак биналарда эчәргә яраклы аерым сүүткәргеч урнаштырыла торган фильтр җайланмасы урнаштыру тәкъдим ителә;
- су башняларын һәм артезиан скважиналарын исәпкә алу приборлары белән җиһазлау, диспетчерлаштыру системасын гамәлгә кертү.
  - су үткәргечләр челтәрләрендә һәлакәтләр һәм утечкалар барлыкка килүне булдырмау һәм югалтулар күләмнәрен киметү өчен арматура һәм сүүткәргеч челтәрләрне вакытында алыштырырга кирәк. арматураны көйләү-көйләү су үткәргечнең авария хәлендәге участокларын локальләштерү һәм авария-торгызу эшләрен башкарганда кулланучыларның иң аз санын сүндерү өчен кирәк;

– су башняларын һәм артезиан скважиналарын исәпкә алу приборлары белән җиһазлау, диспетчерлаштыру системасын гамәлгә кертү;

– су белән тәэмин итү системасында суны кулланучыларның рациональ тотуын һәм суның сыйфатын мониторинглау системасын камилләштерүне тикшереп тору.

Яңа торак төзелеше участокларын үзләштерә башлаганчы, челтәрләр/су белән тәэмин итү чаралары башкарылырга тиеш.

Су алу урыны, артезиан скважиналары саны, резервуарлар күләмен исәпләү, насос станцияләрен җитештерү, сүүткәргеч челтәрнең озынлыгы проектлауның алдагы стадияләрендә ачыклана.

Җитештерү территорияләренең гамәлдәге һәм тәкъдим ителә торган агросәнәгать комплексының тәкъдим ителә торган объектларын су белән тәэмин итүне үз су белән тәэмин итү чыганакларыннан (арт) оештырырга тәкъдим ителә. скважиналар, чишмәләр каптажы һәм башкалар.).

Генераль план белән баш тартуга юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне куллану һәм, заманча инновацион технологияләр кертеп, иң яхшы файдалана алырлык технологияләр принципларына күчү.

3.2. Канализация

Шеланга авыл җирлеге территориясендә үзәкләштерелгән су чыгару системасы юк. Халык септиклар һәм чүп җыю базларыннан файдалана, аннары чистарту корылмаларына чыгарыла. Җирлек территориясендә яңгыр сулары канализациясе юк.

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы мәгълүматлары буенча (08.08.2022 ел үзгәрешләр белән, раслаулар белән) «Керамика-Синтез» ҖЧҖ (Югары Ослан МР Шеланга авылы) үз территориясендә урнашкан «Решитилов һәм К» (Латвия) фирмасын тәүлеккә 20 м3/га кадәр проект җитештерүчәнлеге белән биологик чистарту корылмаларын эксплуатацияли. БОСка предприятиедә барлыкка килгән хуҗалык-көнкүрештәге сулар тәүлегенә 9 м3/тәүлек күләмендә килә. Чистартуның нәтиҗәлелеге 10,0% - сульфатлар, 41% - фенол, 60% - нефть продуктлары 6,0% - хлоридлар. Чистартылган агып төшүче суларны чыгару эшкәртелгән балчык карьерасы территориясенә тормышка ашырыла.

Чистарту корылмалары буенча белешмәләр

3.2.1 нче таблица

Нәселле	Ел	Җитештерүчәнлек, м³/сут	Чистарту методы, ОС мәйданы, м	Агынты суларны кабул итүче
"Керамика-Синтез" ҖЧҖ Шеланга	-	20,00	Тулы биологич. , 60	-

Исәп-хисап чыгымнары

Торак пунктларны канализацияләү системасын проектлаганда көнкүреш агып төшүче суларны торак һәм иҗтимагый биналардан тәүлеккә уртача уртача исәпләнгән исәпләнгән исәпләнгән исәпләнгән исәпләнгән исәпләнгән су алу күләме территорияләргә һәм яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча уртача тәүлеклек уртача тәүлеклек уртача исәпләнгән исәпләнгән су куллануга тигез исәп (3.1.2 нче таблица) кабул итәргә кирәк.

Су бүлеп бирү нормалары

3.2.2 нче таблица

№ пп	Торак төзелеш районнарын төзекләндерү дәрәҗәсе	$q_ж$л/сут
1	Эчке сүүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, үзәкләштерелгән кайнар җылыту белән биналар төзү	165-180
2	Эчке сүүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, ванна һәм җирле су җылыткычлары булган биналар төзү	140-180

Гамәлдәге хәлгә исәпләүләр нәтиҗәләре, генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына 3.2.3 нче таблицада бирелгән.

Халык тарафыннан хисап тоту

3.2.3 нче таблица

№ пп	Авыл җирлекләре һәм торак пунктлар исемнәре	Коммуналь сектор Халык саны Уртача тәүлек. чыгым, м3/сут			Qмах, м3/сут	Билгеләнмәгән чыгымнар, м3/сут	Барлыгы, м3/сут
		(1)	(2)	Qср, м3/сут			
Гамәлдәге хәл							
1	Шеланга авылы	-	1157 185,1	1157 185,1	222,1	22,2	243,4
2	Берек авылы	кое, чишмәләр					
3	Кызыл Байрак п.	-	91 14,6	91 14,6	17,5	1,7	19,2
4	Нариман авылы	-	108 17,3	108 17,3	20,7	2,1	22,8
5	Яңа-Юл п.	-	114 18,2	114 18,2	21,9	2,2	24,1
Генераль планны гамәлгә ашыруның 1 чираты (2033 ел)							
1	Шеланга авылы	-	1768 282,9	1768 282,9	339,5	17,0	356,5
2	Берек авылы	-	43 6,7	43 6,7	8,0	0,4	8,4

3	Кызыл Байрак п.	-	97 15,5	97 15,5	18,6	0,9	19,5
4	Нариман авылы	-	109 17,4	109 17,4	20,9	1,0	21,9
5	Яңа-Юл п.	-	117 18,7	117 18,7	22,5	1,1	23,6
Генераль планны гамәлгә ашыруның хисап срогы (2043 ел)							
1	Шеланга авылы	-	2379 380,6	2379 380,6	456,8	22,8	479,6
2	Берек авылы		45 7,2	45 7,2	8,6	0,4	9,0
3	Кызыл Байрак п.	-	102 16,3	102 16,3	19,6	1,0	20,6
4	Нариман авылы	-	111 17,8	111 17,8	21,3	1,1	22,4
5	Яңа-Юл п.	-	120 19,2	120 19,2	23,0	1,2	24,2

Искәрмә: исем буенча 1 кешегә су бүлеп бирү нормалары буенча баганалар (1), (2) 3.2.1 таблицасына туры килә;

Проект тәкъдиме

Югары Ослан муниципаль районының 300 кешедән артык халкы булган торак пунктларда агып төшүче суларны нәтиҗәлерәк чистарту өчен территориаль планлаштыру схемасы буенча (үзгәрешләр белән) биологик чистарту корылмалары урнаштыру, ә халык саны азрак булса, септиклар төзү күздә тотыла.

2035 елга кадәр Кызыл Байрак ав., үзәкләштерелгән су чыгару системасын оештыру тәкъдим ителә (3.2.4 нче табл):

- биологик чистарту корылмалары (БОС - тәүлегенә 1100 м3 куәте булган) төзү. ташлау ноктасы - Куйбышев сусаклагычы.) суны ультрашәмәхә зарарсызландыру блогы белән һәм агып төшүче суларны чистарту дәрәҗәсен балык хуҗалыгы сулыкларына ташлау өчен рөхсәт ителгән ПДК нормативларына кадәр җиткерү:
- блок канализация-насос станцияләре төзү;
- заманча технологияләр нигезендә заманча материаллардан торбалар кулланып канализация челтәрләре төзү.

Шул ук вакытта Шеланга авылының канализация челтәрләрен Кызыл Байрак бистәсендә проектлана торган БОС - ка тоташтыруны оештыру тәкъдим ителә..

3.2.4 нче таблица

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	үлчәмнәр	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
133	Шеланга авылы	Су чыгару челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
134	Берек авылы	Септиклар, инженерлык тибындагы җир асты чокырлары		төзелеш	шт.	-	+		Югары Ослан МР СТП
135	Берек авылы	Септиклар, инженерлык тибындагы җир асты чокырлары		төзелеш	шт.	-		+	Югары Ослан МР СТП
136	Кызыл Байрак п.	Биологик чистарту корылмалары		төзелеш	м3/сут.	1100		+	Югары Ослан МР СТП
137	Кызыл Байрак п.	Канализация насос станциясе (КНС)		төзелеш	шт.	-		+	Югары Ослан МР СТП

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	үлчәмнәр	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
138	Кызыл Байрак п.	Су чыгару челтәре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
139	Нариман авылы	Септиклар, инженерлык тибындагы җир асты чокырлары		төзелеш	шт.	-	+		Югары Ослан МР СТП
140	Нариман авылы	Септиклар, инженерлык тибындагы җир асты чокырлары		төзелеш	шт.	-		+	Югары Ослан МР СТП
141	Яңа-Юл п.	Септиклар, инженерлык тибындагы җир асты чокырлары		төзелеш	шт.	-	+		Югары Ослан МР СТП
142	Яңа-Юл п.	Септиклар, инженерлык тибындагы җир асты чокырлары		төзелеш	шт.	-		+	Югары Ослан МР СТП

Торак төзелеше өчен яңа җир кишәрлекләре бүлеп бирүгә, торак биналарны төзекләндерүне яхшыртуга, шулай ук халыкның санитар-гигиена шартларын яхшырту максатларында түбәндәге чаралар каралган:

Беренче чиратта (2033 елга кадәр). һәм исәп-хисап срогына (2043 елга кадәр).):

- су үткәрми торган төпле һәм киләсе торак пунктларда стеналы инженерлык тибындагы септиклар һәм чүп-чар җыю корылмалары төзү тәкъдим ителә. Берек ав., Нариман ав., Яңа-Юл ав.;
- гамәлдәге септиклардан һәм янган торак һәм иҗтимагый төзелешләрдән стокларны чыгаруны оештыру;
- үзәкләштерелгән канализация системасы үсешенә кадәр җирле (локаль) канализация урнаштыру тәкъдим ителә, ул җәмәгать-көнкүреш биналарына һәм секция төзелешләренең торак йортларына хезмәт күрсәтү өчен агып төшүче суларны чистартып тора;
- суларның өске агымын оештыру.

Мондый сулар чистартылган суларның сыйфатын гамәлдәге нормативларга туры китереп, заводның төрле модификацияләрендә көнкүреш стокларын биологик һәм тирән чистарту җайланмалары (канализация объектыннан агып төшү күләменә карап, тәүлектән алып 20 м3/ тәүлеккә кадәр) чистарту тәкъдим ителә. Биологик чистарту җайланмаларында чистарту технологиясе агып төшүче суны денитрификацияләү һәм дефосфацияләү процессларын күздә тотарга тиеш.

Чистартылган агып төшүче суларның туплау ешлыгы чистартылган агып төшүче суларны агызу режимнары һәм аларның алдагы кирәк-яракларга (полив яки янгын сүндерүгә) тотылуы арасындагы пикларны җайга салу өчен кирәк.

Чистартылган агып төшүче сулар санын торак пункт территориясендә урнашкан утар янындагы кишәрлекләргә яисә яшел үсентеләргә кабат су сибү, эре мөгезле терлекләр фермаларының җитештерү ихтыяҗларына күчерү исәбенә киметергә мөмкин, бу исә суның гомуми кулланылышын киметүгә китерәчәк.

рециклинг технологияләрен үстерү һәм агып төшүче суларны кабат куллану су агымнарында һәм сулыкларда суның сыйфатын яхшыртуга, шулай ук елга һәм күлләр бассейннарында тулаем экологик торышны яхшыртуга, шулай ук су алу җайланмасын киметү һәм агып төшүче сулар белән пычраткыч матдәләр агызып чыгу исәбенә су ресурсларын экономияләүгә ярдәм итәчәк.

Үзәкләштерелгән һәм автоном системалар эшләгәндәканализацияне ИТС 10-2015 "Иң яхшы мөмкин булган технологияләр буенча мәгълүмати-техник белешмәлек" исәпкә алырга кирәк. Җирлекләрне, шәһәр округларын үзәкләштерелгән су чыгару системаларын кулланып, агып төшүче суларны чистарту», максаты белән максималь экологик-икътисадый нәтиҗәлелек белән характерлана торган чараларның берсүзсез өстенлеген тәэмин итәргә.

Территорияне проектлауның геологик, геоморфологик һәм гидрогеологик шартларын исәпкә алып, проектлауның алдагы стадияләрендә канализация трассасын, диаметрларны исәпләп чыгару һәм чистарту корылмаларының урнашу урынын ачыклау зарур.

Су бүлеп бирү системасын яңа төзергә мөмкин булган иң яхшы (нәтиҗәле) технологияләр нигезендә башкарырга тәкъдим ителә.

Су бүлеп бирү челтәрләре/объектлары белән тәэмин итү чаралары турында эшләр башланганчы башкарылырга тиешяңа торак төзелеше участокларын үзләштерү.

Агросәнәгать комплексының гамәлдәге предприятиеләре өчен агып төшүче суларны чистарту өчен су чыгару системасын төзү зарур. Проект белән тәкъдим ителә:

- АПК объектларында канализациянең заманча компактлы чистарту корылмаларын төзү;
- җитештерү, көнкүреш һәм яңгыр суларын чистарту, яңгыр суларын агызу, яңгыр суларын кабат куллану, терлекчелек суларын комплекслы утильләштерү һәм эшкәртү мәсьәләләрендә мөмкин булган иң яхшы технологияләрне һәм техник чараларны кертү;
- чистарту корылмаларыннан башка терлекчелек комплексларын файдалануга тапшыруга юл куймау.

Генераль план проекты тарафыннан искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне файдаланудан баш тартуга һәм заманча инновацион технологияләр кертеп, иң яхшы файдалана алырлык технологияләр принципларына күчүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Өске агымны оештыру

Планлаштырылган территорияне төзекләндерү, аның гомуми һәм санитария шартларын яхшырту максатларында проектта өстән-өстән агып төшүне оештыру һәм су агызу челтәрләрен урнаштыру күздә тотыла.

Беренче чиратта проектта ливнестоков ачык челтәре тәкъдим ителә. Районнарда бер үк, ике катлы төзелешләр һәм авыл торак пунктларында, шулай ук парклар территориясендә урамнар, юллар, машина юллары һәм тротуарлар белән кисешкән урында күперләр яисә торбалар корылган җирдә ачык су үткәргеч җайланмалар (канаулар, кюветлар, лотоклар) куллану рөхсәт ителә.

Рекреация территорияләрендә җир өсте һәм җир асты суларын яңгыр канализациясе һәм ачык типтагы дренаж рәвешендә бүлеп бирү системасын проектлау рөхсәт ителә.

Су бассейнын саклауга һәм суның сыйфатына карата таләпләрнең югары булуын исәпкә алып, торак пунктлар территориясеннән пычранган өске суларны чыгаруны, тиешле чистартылганнан соң, чистарту корылмалары аша су җыю җайланмалары аша башкарырга тәкъдим ителә.

Су агып төшүче суларның ачык системасы буенча җавап бирүе тиешле нигезләрдә һәм Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор идарәсе, су объектларын җайга салу һәм саклау, су биологик ресурсларын саклау органнары белән килештерелгән очракта рөхсәт ителә.

Яңгыр суларын киптерүчеләрне проектлау түбәндәге участокларда каралган:

- озакка сузылган участокларда (күтәрелү);
- чатларда һәм җир өсте сулары кушылдыгы ягыннан җәяүле кичүләрдә;
- озакка сузылган төшү участоклары ахырында түбәнәйтелгән урыннарда;

- урам лотокаларының пычкы профилендә түбән урыннарда;

- өске сулары агып төшмәгән урамнар, ишегалды һәм парк территорияләре урыннарында.

Яңгыр сулары агымын көйләү өчен буалар яки резервуарлар проектларга, шулай ук эчәр су белән тәэмин итү чыганагы булмаган, су коену һәм спорт өчен яраксыз һәм балык хуҗалыгы максатларында кулланылмый торган ныгытылган чокырларны һәм булган буаларны кулланырга кирәк (шәһәр төзелеше проектлауның республика нормативлары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2013 елның 27» декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган).

Исәп-хисап срогына, территорияне төзекләндерү арткан очракта, проект тарафыннан ябык типтагы су агымы челтәре тәкъдим ителә. Ул иң камил һәм территорияләрне төзекләндерү таләпләренә җавап бирә. Җир асты су үткәргеч торбалар - коллекторлар челтәреннән тора, җир өсте суларын яңгыр сулары белән туендыру коелары аша кабул итеп һәм җыелган суларны су агымы челтәренә юнәлтә.

Яңгыр канализациясе челтәре (ябык тип) үтеп йөрү, түбә һәм мәйданнардан атмосфера суларын чыгару өчен билгеләнгән.

Торак пунктларның авыл территорияләрендә урнашкан аеруча пычранган кишәрлекләрдән җир өсте сулары аларны сулыкларга ташлау алдыннан локаль чистарту корылмаларында яисә яңгыр канализациясе челтәрендә чистартылырга тиеш. Чистарту корылмаларына өске катлауның пычранган өлеше бирелергә тиеш, ул яңгырлар яуган, кар капламы эрегән һәм юл капламнары юылган чорда барлыкка килә.

Алга таба, өстән-өстән агып төшү чаралары территориянең инженер-геологик һәм гидрологик өйрәнелүен һәм проект чишелешләре вариантларын техник-икътисадый чагыштыруны исәпкә алып, мөстәкыйль проект рәвешендә эшләнергә тиеш.

3.3.Территорияне санитар чистарту

Әлеге бүлектә каты һәм сыек көнкүреш калдыкларын оештыру, җыю, алып ташлау, зарарсызландыру, шулай ук поселок территорияләрен җыештыру мәсьәләләре карала.

Авыл җирлегенең гамәлдәге төзелеше каты коммуналь калдыкларны барлыкка китерү чыганагы булып тора. Авыл җирлегенең каты коммуналь калдыкларын шартлы рәвештә 4 нче һәм 5 нче класслы куркыныч калдыкларга кертергә мөмкин.

Авыл җирлегендә ККК барлыкка килү чыганагы индивидуаль йортлар, социаль-көнкүреш секторлары, сәүдә объектлары.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә КККның «капчыксыман» җыю системасы бар. Халык шәхси йорт җыентыкларыннан чүпне чүп-чар ташу транспортының кабул итү бункерына (ККК-ны капчыклы җыю системасы) күчерә.

Шеланга авыл җирлегеннән коммуналь калдыклар ККК полигонына чыгарыла. ТКО чыгаруга килешүләр Югары Ослан районының «Коммуналь челтәрләре» ҖЧҖ белән төзелде.

Авыл җирлеге территориясендә су басу чыганагы булып эре мөгезле терлекләр фермалары, шулай ук халыкның шәхси ярдәмче хуҗалыклары тора. Җирлек

территориясендә тау саклагычлар юк. Барлыкка килгән терлекчелек калдыклары ферма территориясендә, бакча алды участокларында вакытлыча сатыла, аннары органик ашлама сыйфатында кулланыла.

Биологик калдыкларны күмү урыннары - үләт базлары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Баш ветеринария идарәсе һәм «Югары Ослан РДВБ» ДБУ мәгълүматлары буенча, Шеланга авыл җирлеге территориясендә биотермик чокыр урнашкан (капиталь объект кадастр номеры 16:15:180901:92).

ККК чүпләүләре юк.

Исәп-хисап чыгымнары

1 кешегә калдыклар туплау нормалары 2016 елның 12 декабрендәге№ 922 «Каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары буенча кабул ителә:

- каты коммуналь калдыклар - 2,09 куб.м/ел - индивидуаль торак йортлар, 1,94 куб.м/ел - күпфатирлы йортлар;

- эре габаритлы калдыклар - 0,47 куб.м/ел - индивидуаль торак йортлар, 0,42 куб.м/ел - күпфатирлы йортлар.

Шеланга авыл җирлеге территориясендә яшәүче торак секторыннан ТКО күләме беренче чиратта һәм хисап срогы 3.3.1 нче таблицада китерелде.

3.3.1 нче таблица

Исеме	Каты коммуналь калдыклар күләме, куб.м/ел														
	2023 ел башына					2023 елдан 2033 елга кадәр беренче чират					2033 елдан 2043 елга кадәр хисап срогы				
	ККК	КГО	Барлыгы халыктан	Барлыгы юрдан. затлар	Барлыгы	ККК	КГО	Барлыгы халыктан	юрдан. затлар	Барлыгы	ККК	КГО	Барлыгы халыктан	юрдан. затлар	Барлыгы
Шеланга авыл җирлеге	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5709,2	-	-	-	-	7410,9
Шеланга авылы	-	-	-	-	-	3695,1	831,0	4526,1	226,3	4725,4	4972,1	1118,1	6090,2	304,5	6394,7
Берек авылы	-	-	-	-	-	89,9	20,2	110,1	5,5	115,6	94,1	21,2	115,3	5,8	121,1

Исеме	Каты коммуналь калдыклар күләме, куб.м/ел														
	2023 ел башына					2023 елдан 2033 елга кадәр беренче чират					2033 елдан 2043 елга кадәр хисап срогы				
Кызыл Байрак п.	-	-	-	-	-	202,7	45,6	248,3	12,4	260,7	213,2	47,9	261,0	13,1	274,1
Нариман авылы	-	-	-	-	-	227,8	51,2	279,0	14,0	293,0	232,0	52,2	284,2	14,2	298,4
Яңа-Юл	-	-	-	-	-	244,5	55,0	299,5	15,0	314,5	250,8	56,4	307,2	15,4	322,6

Искәрмә: каты коммуналь калдыкларның әлеге күләме хәзерге торышка юк.

ТКО күләмнәрен кушу өчен контейнерлар һәм контейнер мәйданчыклары кирәк булачак. Контейнерлар саны формула буенча билгеләнгән («Санитар чистарту һәм торак урыннарын җыештыру» белешмәсе (Мәскәү, 1990г).)):

$Б = Пбер ел*t К_1 / 365*Е$, шт. ,

Монда да - ККК еллык туплау, $м^{3Бер ел,}$

t - чүп-чарны чыгару вакыты, асылы. ,

$К_1$ - калдыкларны туплау тигезсезлек коэффициенты (1,25 тигез кабул ителә),

Е - контейнерның сыешлыгы, $м^3$, коммуналь калдыкларның уртача тәүлеклек тупланыуын, аларны чыгару чорын исәпкә алып (тәүлекнең 1 тапкыр/2 өлеше). контейнерның сыйдырышлылыгы (1,1 $м)^{3)}$. Контейнерлар саны 3.3.2 нче таблицада бирелгән.

3.3.2 нче таблица

Исеме	Контейнерлар саны*, шт	
	2023 елдан 2033 елга кадәр беренче чират	2033 елдан 2043 елга кадәр хисап срогы
Шеланга авыл җирлеге	36	46
Шеланга авылы	29	39
Берек авылы	1	1
Кызыл Байрак п.	2	2
Нариман авылы	2	2
Яңа-Юл п.	2	2

Шулай итеп, Шеланга авыл җирлеге территориясендә, беренче чиратта, ККК өчен контейнерлар саны 36 данә булырга тиеш, исәп-хисап срогына - 46 данә-

контейнерларның 50% ы сортларга аерылырга тиешле ККК калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга киңәш иткән очракта. Контейнер мәйданчыкларын урнаштыру урыны һәм махсус техника (ә нәкъ менә транспорт һәм чүп-чар ташучы машиналар) берәмлекләре саны калдыклар белән эш итү өлкәсендә региональ оператор һәм территориаль схема белән билгеләнә.

ККК тәртибе һәм аны җыю Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы территориясендә каты коммуналь калдыкларны (шул исәптән аларны аерым туплау) туплау тәртибен раслау турында». 2018 елның 21 декабрендәге№ 1202 карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

<u>Проект тәкъдиме</u>

Шеланга авыл җирлегенең генераль планы халыкның санитар-гигиена шартларын яхшырту һәм территориянең экологик иминлеген тәэмин итү максатларында түбәндәге чаралар каралган:

– территорияне планлы-даими санитар чистарту;
– ККК дифференциацияләнгән (аерым) җыюны оештыру;
– калдыклар җыю өчен су үткәрми торган контейнерлар куеп, каты өслекле махсус мәйданчыклар оештыру;
– каты өслекле һәм эре габаритлы калдыкларны җыю һәм саклау өчен калдыкларны җимерүгә комачаулаучы махсус мәйданчыклар оештыру;
– калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль схема нигезендә Югары Ослан муниципаль районы территориясендә барлыкка килгән каты коммуналь калдыкларны (шул исәптән Татарстан Республикасының каты коммуналь калдыклары белән) җирләү һәм утильләштерү Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы карары белән изм. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 14 маендагы Карарында күрсәтелгән №391);
– көнкүреш шартларында кулланыла торган энергия саклаучы лампалар кабул итү буенча кабул итү пунктын оештыру һәм аларны агулы югары класслы калдыкларны утильләштерү урыннарына чыгару;
– пыяла җылыту, пыяла вату, макулатура, металл банкалар, металл ватыклары, пластик шешәләр, киҗе-мамык җилләр, автомобиль шиннары кабул итү буенча кабул итү пунктын оештыру;
– санитар-эпидемиологик һәм табигатьне саклау законнарының заманча таләпләре нигезендә кар җыю өчен махсус мәйданчыклар оештыру;
– табигатьне саклау һәм санитар-эпидемиологик законнар таләпләре нигезендә тирес (тизәк) тупланунның вакытлы урыннарын төзекләндерү;
– изоляцияләүче катлам сыйфатында файдалану өчен, ККKO полигонына урам катнашмасын алып ташлау;

Терлекчелек калдыкларын утильләштерү мәсьәләсен хәл итү өлешендә генераль план белән түбәндәге вариантлар тәкъдим ителә:

– ябык типтагы тирес саклагычлардан файдалану һәм алга таба, терлекчелек калдыкларын зарарсызландыру чараларын үткәргәннән соң,

ашлама сыйфатында кырларга тизәк һәм тирес чыгару;

– тирес һәм тизәк эшкәртү җайланмаларын куллану.

3.4. Җылылык белән тәэмин итү

Хәзерге вакытта авыл җирлегенең торак пунктлары «утар төзелеше» шәхси йортлары белән төзелгән. Җылылык белән тәэмин итүнең локаль чыганакларыннан түбән басымлы табигый газда эшләүче 2 яки бер контурлы индивидуаль көнкүреш казаннарын аерып алу башкарыла.

Иҗтимагый учреждениеләр (мәктәпләр, балалар бакчалары һәм яслыләр, авыл мәдәният йортлары) күпфатирлы 2-3 катлы торак йортлар, поселок администрациясе - БМК (блок-модульле котельная) яки 100 кВт ка кадәр аз куәтле булган аерым котельныйлардан файдалана.

Котельныйлар һәм индивидуаль газ казаннары өчен ягулык булып табигый газ хезмәт итә.

Проект карары:

Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасында ягулык-энергетика комплексын үстерү чаралары каралган (3.4.1 нче таблица).

3.4.1 нче таблица

№ п/ п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	Үлчәү бердәм леге	куәте		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы
						гамәл дә булган	яңасы (өстәмә)	беренч е чират (2020 елга кадәр)	хисап срогы (2021 - 2035 еллар)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

	Югары Ослан муниципаль районы	Индивидуаль җылылык системасына күчерелә торган фатирлар	Татарстан Республикасы торак пунктларында газ бүлү челтәрләрен, төтен чыгару системаларын, вентиляцияләр һәм җир казу системаларын төзү һәм комплектлау	Реконструкция	берәмлекләр		472	+		«2014 - 2020 елларга Татарстан Республикасы халкын сыйфатлы торак һәм торак-коммуналь хуҗалык хезмәт күрсәтүләре белән тәэмин итү» дәүләт программасы

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында (үзгәрешләр белән) җылылык белән тәэмин итүне үстерү чаралары каралган (3.4.2 нче таблица)

3.4.2 нче таблица

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чара төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары	Чара чыганагы

							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
32	Кызыл Байрак п.	Блочно-модульная котельная (БМК)	Модульле ФАП өчен БМК төзү	төзелеш	шт.	1	+		Югары Ослан МР СТП
33	Яңа-Юл п.	Блочно-модульная котельная (БМК)	Модульле ФАП өчен БМК төзү	төзелеш	шт.	1	+		Югары Ослан МР СТП

Торак йортларны, иҗтимагый төзелешләрне җылылык белән тәэмин итүнең генераль планы проекты - беренче чиратта (2033 елга һәм2043 ел. исәп-хисап срогына) тормышка ашыру тәкъдим ителә:

- бер контурлы һәм ике контурлы җылылык генераторларыннан төзелгән йорт;
- иҗтимагый һәм административ-эшлекле зоналар - блок-модульле котельныйлар.

3.5. Газ белән тәэмин итү

Шеланга авыл җирлегенең авыл торак пунктларына табигый газ урта басымның бистәара газүткәргечләре буенча ГРС.Октябрьский авылына газ бүлү пунктларына кадәр (ГРП, ШРП) тапшырыла. Алга таба түбән басым челтәрләре буенча турыдан-туры кулланучыга тапшырыла. (3.5.1 нче табл)

3.5.1 нче таблица

ГРСның урнашуы	Рпроект, МПа	Ррасч, МПА	Qпроект, мең куб.м/сәг	Qфакт, мең куб.м/сәг	Qрасч, мең куб.м/сәг
Октябрьский п.	1,2	1,2	3,0	7,0	13,23

<u>Газның хисап чыгымнары</u>

Планлаштырылган карарлар нигезендә халыкны газ белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк - (хуҗалык-көнкүреш һәм коммуналь ихтыяҗлар).

42-101-2003 елларда шәһәрләрнең һәм башка җирлекләрнең генераль планнары проектларын төзегәндә газ куллануның төп күрсәткечләрен, 1 кешегә бер м3/ел алуны кабул итү рөхсәт ителә. газ янганда 34 МДж/м3 (8000 ккал/м3):

- үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителеш булганда - 120;
- газ җылыткычларыннан кайнар су белән тәэмин иткәндә - 300;
- кайнар су белән тәэмин итүнең төрле төрләре булмаганда - 180 (авыл җирлегендә 220).

Халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяҗларына газга ихтыяҗ беренче чиратта (2033г. һәм исәп-хисап срогына (2043г. 3.5.2 нче таблицада күрсәтелгән.

Шеланга авыл җирлеге халкының коммуналь-көнкүреш ихтыяҗлары өчен газга ихтыяҗ

3.5.2 нче таблица

№ п/п	Авыл исемнәре җирлекләр	Еллык газ тоту, мең ел		
		Әлеге ел	I чират (2033 ел)	Хисап срогы (2043 ел)
	Шеланга авыл җирлеге	332,4	469,5	606,5
1	Шеланга авылы	254,5	389,0	523,4
2	Берек авылы	9,0	9,5	9,9
3	Кызыл Байрак п.	20,0	21,3	22,4
4	Нариман авылы	23,8	24,0	24,4
5	Яңа-Юл п.	25,1	25,7	26,4

Проект тәкъдиме

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында (үзгәрешләр белән) газ белән тәэмин итүне үстерү чаралары каралган (3.5.3 нче таблица)

3.5.3 нче таблица

№ п/п	Урнашу урыны	объект исеме	Чараның исеме	Чаралар төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чаралар чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
7	Шеланга авылы	Газ белән тәэмин итү челтәрләре		төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП
8	Шеланга авылы	ГРПШ		төзелеш	шт.	-		+	Югары Ослан МР СТП

2015-2035 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлегенең коммуналь инфраструктура системаларын үстерү комплекслы программасына ярашлы рәвештә, Шеланга авылында Яшьләр, Энергетиклар урамнары буенча газүткәргеч төзү каралган.

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы буенча (үзгәрешләр белән) яңа торак мәйданчыкларын газ белән тәэмин итү өчен, 2035 елга кадәр хисап срогына газ көйләү пунктлары (ГРПШ) төзү, шулай ук Шеланга авылындагы югары һәм түбән басым газүткәргечләрен салу күздә тотыла.

Генераль план проекты беренче чиратта (2033 елга кадәр). һәм исәп-хисап срогы (2043г га кадәр). «Газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең иминлеге кагыйдәләре» сәнәгать иминлеге өлкәсендә расланган федераль нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә газүткәргечләрне тотрыклы газ белән тәэмин итү мөмкинлеге бирә торган гамәлдәге газүткәргечләр системасын максималь файдалану күздә тотыла (2013 елның 15 ноябрендәге 542 номерлы).

Торак пунктларда перспективалы торак төзелеше җир кишәрлекләре өчен әлеге территорияне планлаштыру проекты нигезендә яңа ГРП, ШРП һәм бүлү газүткәргече төзүне күздә тотарга кирәк.

Газүткәргечләр салу һәм газ көйләү пунктларының урынын гидравлик исәпләүне, геологик һәм топогеодезик эзләнүләрне исәпкә алып проектлауның алдагы стадияләрендә ачыкларга.

Проект тарафыннан искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне файдаланудан баш тартуга һәм иң яхшы файдалана алырлык технологияләр принципларына күчүгә һәм заманча инновацион технологияләр кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

3.6. Электр белән тәэмин итү

Шеланга авыл җирлеген электр белән тәэмин итү 3.6.1 нче таблицада тәкъдим ителгән 110 кВ лы ПС һәм 110 кВ Майданы ПС югары вольтлы подстанцияләреннән гамәлгә ашырыла.

3.6.1 нче таблица

Буа электр челтәрләре подстанцияләре буенча мәгълүматлар

ПС урнашу урыны	ПС исеме	Номиналь куәт	Поданцияләр киеренкелеге
ТР, Югары Ослан муниципаль районы, Куралово авылы	Куралово 110 кВ ПС	2х10000 кВА	110/35/10кВ
ТР, Югары Ослан муниципаль районы Мәйдан авылы	Мәйдан 110 кВ ПС	2х6300 кВА	110/10кВ

Искәрмә: Шеланга авыл җирлеге территориясендә 37 трансформатор подстанциясе урнашкан, 3.6.2 нче таблица.

3.6.2 нче таблица

Трансформатор подстанцияләр характеристикалары

№ п/п	КТПның Диспетчерлык номеры (Саклау зонасының реестр	киеренкелек, кВ	КТП, кВА куәте	КТП, кВА егәрлеге резервы	Таяну тибы	Хәле

	номеры)					
Шеланга ав.						
1	КТП-1501 16.15.2.943	10/0,4	250	27%	ж/б,	канәгатьлән ерлек
2	КТП-1502 16.15.2.940	10/0,4	160	10%	ж/б	канәгатьлән ерлек
3	КТП-1504 16.15.2.933	10/0,4кВ	63	10%	ж/б	канәгатьлән ерлек
4	КТП-1505 16.15.2.939	10/0,4кВ	160	15%	ж/б	канәгатьлән ерлек
5	КТП-1506 16.15.2.944	10/0,4кВ	160	18%	ж/б, агач	канәгатьлән ерлек
6	КТП-1507 16.15.2.935	10/0,4кВ	25		ж/б, агач с/б	Уңышлы Кулланучы юк,
7	КТП-1511 16.15.2.941	10/0,4кВ	250	19%	ж/б	канәгатьлән ерлек
8	КТП-1512 16.15.2.938	10/0,4кВ	100	41%	ж/б	канәгатьлән ерлек
9	КТП-1513 16.15.2.937	10/0,4кВ	63	16%	ж/б	канәгатьлән ерлек
10	КТП-1514 16.15.2.969	10/0,4кВ	160	21%	ж/б	канәгатьлән ерлек
11	КТП-1212 16.15.2.936	10/0,4кВ	250	16%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек
12	КТП-1219 16.15.2.942	10/0,4кВ	160	15%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек
13	КТП-146	10/0,4кВ	160	25%		Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
14	КТП-80	10/0,4кВ	250	15%	ж/б,	канәгатьлән ерлек
15	КТП-8-П	10/0,4кВ	400			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
16	КТП-6-П	10/0,4кВ	250			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
17	КТП-79-П	10/0,4кВ	400			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
18	КТП-130-П	10/0,4кВ	25			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
19	КТП-1216 16.15.2.934	10/0,4кВ	160	11%	ж/б,	канәгатьлән ерлек
Кызыл –Байрак ав.						
1	КТП-1508 16.15.2.991	10/0,4кВ	250	12%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек
2	КТП-1509 16.15.2.990	10/0,4кВ	100	28%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек

3	КТП 1510 16.15.2.989	10/0,4кВ	160	12%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек
4	КТП-76-П	10/0,4кВ	25			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
5	КТП-84-П	10/0,4кВ	160			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
6	КТП-85-П	10/0,4кВ	250			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
7	КТП-86-П	10/0,4кВ	160			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
8	КТП-192-П	10/0,4кВ	160			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
9	КТП-250-П	10/0,4кВ	25			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
10	КТП-251-П	10/0,4кВ	40			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
Нариман ав.						
1	КТП-1211 16.15.2.880	10/0,4кВ	160	10%	ж/б	канәгатьлән ерлек
2	КТП-1213 16.15.2.881	10/0,4кВ	160	10%	ж/б, агач	канәгатьлән ерлек
3	КТП-1214 16.15.2.882	10/0,4кВ	160	10%	ж/б	канәгатьлән ерлек
4	КТП-4-П	10/0,4кВ	250			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
Янга-Юл ав.						
1	КТП-1209 16.15.2.1063	10/0,4кВ	160	22%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек
2	КТП-1215 16.15.2.1064	10/0,4кВ	160	10%		Китүче ВЛ-0,4кВ кулланучылар.
3	КТП-174-П	10/0,4кВ	160			Кулланучы ЛЭП-0,4кВ
д. Брек						
1	КТП-1210 16.15.2.914	10/0,4кВ	160	15%	ж/б, агач с/б	канәгатьлән ерлек

Искәрмә: Искәрмә: мәгълүматлар Буа электр челтәрләре «Сетевая компания»ААҖ филиалы тарафыннан бирелгән

Торак пунктларны электр белән тәэмин итү ВЛ 10 кВ Ф.12 ПС Куралово, ВЛ 10 кВ Ф.15 ПС Мәйдан, ВЛ 10 кВ Ф.0 ПС Мәйдан һава линияләре белән башкарылган.

Тимер-бетон һәм ж/б өстәмәләр белән агач баганалар тибы. Физик халәт канәгатьләнерлек. Таянуларны алыштыру таләп ителми. Электр энергиясен тапшыруның барлык линияләре дә үзара резервлана.

Электр челтәрләрен схемалы хәл итүнең гамәлдәге тибы - бoҗра һәм радиаль. Әлеге схемалар торак пунктларны һәм сәнәгать производстволарын тиешле дәрәҗәдә электр белән тәэмин итә һәм көчле үзгәртеп корулар таләп итми.

Поданцияләрдә югары вольтлы җиһазларны саклау өчен төрле яклау һәм автоматика төрләре билгеләнгән: көч трансформаторларында: газ яклавы, дифференциаль токлы яклау, максималь токлы яклау, артык кыздырудан һәм арттырып җибәрүдән яклау, май дәрәҗәсен төшерүдән яклау, киеренкелекне бетүдән яклау.

<u>Электр йөкләнешләрен исәпләү</u>

Генераль план проекты буенча электр йөкләнешләре ике срокта билгеләнде:

- Беренче чират - 2033 ел. ;
- хисап срогы – 2043 ел

Коммуналь-көнкүреш секторының еллык электр куллануы "коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясен тотуның зур күрсәткечләре һәм электр йөкләнеше максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны" 9-нчы кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә исәпләнгән.

Зурайтылган күрсәткечләр электр куллануны торак һәм иҗтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары, тышкы яктырту белән күз алдында тота. Бу мәгълүматлар торак биналарда кондиционерлар, электр җылыткычлары һәм электр җылыткычлары куллануны исәпкә алмый.

Коммуналь-көнкүреш секторының исәп-хисап куәте РД буенча 34.20.185-94, 2.4.3 нче табл нигезендә исәпләнгән. «Төбәк исәпләү-көнкүреш йөкләнешенең зур күрсәткечләр». Электр энергиясенең чагыштырма куәте 0,41 кВт/кеше тәшкил итте. (шәһәр «кече» категориясе, табигый газдагы плиталар белән). Таблицада китерелгән күрсәткечләр торак һәм иҗтимагый биналарның (административ, уку, фәнни, дәвалау, сәүдә, тамаша, спорт), коммуналь предприятиеләрнең, транспорт хезмәте күрсәтү объектларының (автомобильләрне саклау өчен гаражларның һәм ачык мәйданчыкларның), тышкы яктырту йөкләнешләрен, шулай ук, кагыйдә буларак, поселок бүлү челтәрләрендә тукланучы төрле вак фикерле кулланучылар йөкләнешен исәпкә ала.

Предприятиеләрнең электр йөкләнешен исәпләүне әлеге предприятиеләрне электр белән тәэмин итү проектлары яисә тиешле аналоглар буенча башкарырга кирәк.

КБС куәтенең еллык электр куллануы һәм вак сәнәгать предприятиеләре, мең кВт.к/ел

3.6.3 нче таблица

Торак пунктлары	Еллык электр куллану, мең кВт.ч/ел

	Әлеге елы	Беренче чират 2033г.	Хисап срогы - 2043г.
Шеланга авыл җирлеге	3279,0	4630,8	5982,7
Шеланга авылы	2510,7	3836,6	5162,4
Берек авылы	89,0	93,3	97,7
Кызыл Байрак п.	197,5	210,5	221,3
Нариман авылы	234,4	236,5	240,9
Яңа-Юл п.	247,4	253,9	260,4

КБС һәм вак сәнәгать предприятиеләренең исәп-хисап куәте

3.6.4 нче таблица

Торак пунктлары	Исәп-хисап куәте, кВт		
	Әлеге елы	Беренче чират 2033г.	Хисап срогы - 2043г.
Шеланга авыл җирлеге	619,5	875,0	1130,4
Шеланга авылы	474,4	724,9	975,4
Берек авылы	16,8	17,6	18,5
Кызыл Байрак п.	37,3	39,8	41,8
Нариман авылы	44,3	44,7	45,5
Яңа-Юл п.	46,7	48,0	49,2

КБС һәм вак сәнәгать предприятиеләре, кВА трансформатор куәте

3.6.5 нче таблица

Торак пунктлары	Трансфоматор куәт, кВА		
	Әлеге елы	Беренче чират 2033г.	Хисап срогы - 2043г.
Шеланга авыл җирлеге	750,0	1029,3	1329,8
Шеланга авылы	558,0	852,8	1147,5
Берек авылы	41,0	20,7	21,7
Кызыл Байрак п.	43,9	46,8	49,2
Нариман авылы	52,1	52,6	53,5
Яңа-Юл п.	55,0	56,4	57,9

Проект карары

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында (үзгәрешләр белән) электр белән тәэмин итү өлкәсендә чаралар каралган (3.6 нчы таблица)

3.6.6 нчы таблица

№ п/п	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның исеме	Чаралар төре	Үлчәү бердәмлеге	куәте	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
							Беренче чират (2020 елга кадәр).)	Исәп-хисап срогы (2021-2035 еллар.)	
58	Шеланга авылы	Трансформатор подстанция (ТП)		төзелеш	кВА	1610		+	Югары Ослан МР СТП
59	Шеланга авылы	Электр тапшырулары линиясе	10 кВ	төзелеш	км	-		+	Югары Ослан МР СТП

2015-2035 елларга Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Шеланга авыл җирлегенең коммуналь инфраструктура системаларын үстерү комплекслы программасына ярашлы рәвештә, Шеланга авылының Совет урамында, Янга-Юл бистәсенең Үзәк урамында электр тапшыру линиясен реконструкцияләү каралган.

Территориянең киңәюе һәм халыкның артуы сәбәпле, беренче чиратта (2033 ел). хисап срогына да (2043 ел). электр энергиясе белән тәэмин итү өчен Генераль план проекты тарафыннан тәкъдим ителә:

Исәп-хисапка таянып, без торак төзелеше өчен мәйданчыклар бүлеп бирүгә бәйле авыл җирлегендә электр куллануны арттырабыз.

Ут торагын электр белән тәэмин итүнең генераль планы проектытөзелеш беренче чиратта (2033 ел һәм исәп-хисап срогына (2043 ел) тәкъдим ителә:

- җирлекне электр белән тәэмин итүнең гамәлдәге схемасыннан файдалану һәм, кирәк булганда, тузган ТП, КТП һәм ВЛ ны реконструкцияләү яисә алмаштыру;
- Шеланга авылында трансформатор подстанциянең яңа төзелеше;
- яңа торак йортларга һәм иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге объектларга кадәр 10 һәм 0,4 кВ көчәнешле электр тапшыру линияләрен төзү;
- электр линияләре терәкләрен физик тузган саен алмаштыру;
- урамнарны яктырту линияләрен төзү һәм реконструкцияләү.
- кызгану лампаларыннан энергия саклаучы лампаларга күчү;

Трансформатор подстанцияләрнең кирәкле саны, урнашу урыны, шулай ук трассировка электр линияләре проектлауның алдагы стадияләрендә төгәлләштерелергә тиеш.

Заманча таләпләргә туры китереп, электр челтәрләренә тәкъдим ителә:

1. ВЛны тиз эшли торган ВЧ яклау белән тәэмин итү;
2. Поданцияләрне механикалаштыру;
3. Торак пунктларның бүлү челтәрендә электр энергиясен исәпкә алуның автоматлаштырылган системаларын монтажлау;
4. Энергияне сак тоту технологияләрен куллану һәм реактив куәтне компенсацияләү.

3.7. Аз токлы челтәрләр

Телефонлаштыру

Хәзерге вакытта Шеланга авыл җирлеген телефонлаштыру АТС-200дән гамәлгә ашырыла. АТСның билгеләнгән стативлары базасында киңәйтү өчен буш мәйданнар бар (3.7.1 нче таблица).

3.7.1 нче таблица

АТС атамасы (тибы).	Урыннар	Проект сыешлыгы	Үтәрлек - үтә торган сыешлык	Урнаштыру елы	Кабель тибы, МСС	МССның озынлыгы, км
М-200 (5100) Шеланга авылы	Сада мкрн 2 Юбилейная ШКМ у-500 ур.	224	189	2012	ВОЛС	20,726

Элемтә туры туклану зонасы белән шкаф системасы буенча оештырылган.

Сызык хуҗалык - кабель-һава, траншеяда һәм кабельле канализациядә һәм һава буенча терәкләрдә кабельләр белән башкарылган.

Телефон станцияләре Россиянең бөтен территориясе белән шәһәрара элемтәләрне, шулай ук, БДБ илләрен дә кертеп, халыкара сөйләшүләрне тәэмин итә.

Проект карары

Генераль план проектында Интернет абонентларының куллану саны һәм авыл җирлеген үстерүнең барлык срокларына TV цифрлы саны халыкның тәэмин ителешенең 100 %ын исәпкә алып карала.

***

Шеланга авыл җирлегенең генераль планы проекты (үзгәрешләр кертү) тарафыннан гамәлдәге һәм төзелә торган барлык объектларны, шул исәптән ИЖС участокларының яңа объектларын инженерлык инфраструктурасы челтәрләре белән тәэмин итү каралган. Әлеге чаралар кишәрлекләрне үзләштерә башлаганчы башкарылырга тиеш.

4. Территорияне инженер әзерләү

Бүлекнең максатлары һәм бурычлары

«Территорияне инженер ягыннан әзерләү» бүлегенең максаты - территориянең физик үзенчәлекләрен яхшырту һәм нәтиҗәле гражданнар һәм сәнәгать төзелеше өчен шартлар тудыру.

Инженерлык әзерлегенең төп бурычы район территориясен язгы ташулар һәм ташулар вакытында уңайсыз физик-геологик процесслар йогынтысыннан, су басудан һәм су басудан, грунт сулары дәрәҗәсен күтәрүдән, грунтларны утыртудан һәм алга этәрүдән һ.б. гыйбарәт.

Территориаль планлаштыру документларын (территориаль планлаштыру схемасы, җирлекләрнең генераль планнары, территорияне планлаштыру проектлары) эшләгәндә куркыныч табигый йогынтыларны исәпкә алу кирәклеге шундый йогынтылар нәтиҗәсендә барлыкка килергә мөмкин һәм кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә, төзелеш объектларының иминлегенә зыян китерү куркынычы белән бәйле тискәре нәтиҗәләр белән билгеләнде (4.1 п., СП 115.13330.2016 «Куркыныч табигый йогынты геофизигы»).

Гамәлдәге хәл

5 нче бүлек нигезендә 115.13330.2016 “Куркыныч табигый йогынтылар геофизигы. Җирлекнең табигый шартлары «гади» дип бәяләнә.

4.1 нче таблицада кабатланулар күрсәтелгән җилнең юнәлешләре һәм кышкы чорда явым-төшемнең күләме.

4.1 нче таблица

Ай	Җил юнәлешләренең кабатлануы								Явым-төшем күләме (мм)
	С	СВ	В	ЮВ	Ю	ЯЗ	З	СЗ	
Октябрь	11	5	4	11	20	15	21	13	54,3
Ноябрь	8	5	7	14	24	14	18	10	46,9
Декабрь	6	4	8	17	25	14	18	8	47,3
Гыйнвар	7	4	7	19	27	12	16	8	41,5
Февраль	8	6	11	19	21	12	15	8	32,3
Март	7	6	9	18	25	13	16	6	36,6

4.1 нче таблицадан күренгәнчә, кышкы чорда көньяк һәм көнбатыш җилләре өстенлек итә. Бу кар бураны киң һәм меридианаль юнәлештәге юлларга дучар булуы турында сөйли.

Проектта авыл җирлеге территориясе өчен хас куркыныч табигый процесслар карала:

- эрозия һәм сөзәк процесслар;

- су басу (су басу);

сейсмиклык;

- Кар көртләре.

СП 116.13330.2012 "Территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженер яклау. Төп нигезләмәләр. СНиП актуаль редакциясе 22-02-2003. Төп нигезләмәләр ", инженерлык яклавын проектлаганда, түбәндәгеләрне тәэмин итәргә кирәк:

яклана торган территорияләргә, биналарга һәм алар белән бәйле куркыныч процессларның корылмаларына тискәре йогынтыны булдырмау, бетерү яисә киметү;

җирле төзелеш материалларыннан һәм табигать ресурсларыннан тулырак файдалану;

эшләрне яңа һәм (яисә) гамәлдәге геологик процессларны интенсификацияләү ысуллары белән җитештерү;

тыюлык зоналарын, ландшафтларны, тарихи объектларны һәм һәйкәлләрне саклау һ.б.

инженерлык яклау корылмаларының тиешле архитектура бизәлеше;

әйләнә-тирә мохитне саклау буенча чаралар белән ярашу;

кирәкле очракларда - сакланган территорияләрнең һәм объектларның торышын һәм төзелеш һәм эксплуатацияләү чорында инженерлык яклавы корылмаларының эшен системалы күзәтү (мониторинг).

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр белән) эрозион һәм сөзәк процессларга бәйле территорияләрне яклау чаралары каралган (4.2, 4.3 нче таблица).

4.2 нче таблица

Эрозия процессына дучар булган территорияләрне инженерлык саклау чаралары

№ п/п	Урнашу урыны	Куркыныч табигый процесслар	Чаралар

№ п/п	Урнашу урыны	Куркыныч табигый процесслар	Чаралар
1	Нариман	Эрозия	Тарлавыкларның үсешен туктату, тау канауларын төзү, тарлавык төбен һәм битләүләрне ныгыту, саклагыч яшелләндерү
2	Шеланга	Эрозия	Тарлавыкларның үсешен туктату, тау канауларын төзү, тарлавык төбен һәм битләүләрне ныгыту, саклагыч яшелләндерү
3	Берек	Эрозия	Тарлавыкларның үсешен туктату, тау канауларын төзү, тарлавык төбен һәм битләүләрне ныгыту, саклагыч яшелләндерү
4	Кызыл Байрак	Эрозия	Тарлавыкларның үсешен туктату, тау канауларын төзү, тарлавык төбен һәм битләүләрне ныгыту, саклагыч яшелләндерү

Куйбышев сусаклагычының акрынайтыла торган уң ярында ярларны эшкәртү процесслары үсә. Яр буйларын эшкәртү оползнялар, ишелгән-ишелгән өемнәр, чокыр эрозиясенең җанлануы белән бергә бара.

Ысланган тау битләрен ныгыту өчен, битләр түбендәге комлы яки гравияле контрбанкетларны юдырырга тәкъдим ителә.

Абразион-оползнең процесслары сусаклагычның биек уң як ярлары буйлап үскән. Яр буйларын эшкәртү сусаклагычның бөтен яр буйлары буйлап теге яки бу дәрәҗәдә башкарыла (мондый процессларның озынлыгы 37 км чамасы).

ТР Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы мәгълүматларына караганда (үзгәрешләр белән) «2012-2020 елларда Россия Федерациясе су хуҗалыгы комплексын үстерү» федераль максатчан программасын гамәлгә

ашыру кысаларында РФ Хөкүмәтенең 2012 елның 19 апрелендәге карары белән расланган № 350) Куйбышев сусаклагычының яр буе ныгыту буенча эшләр (шул исәптән проект һәм тикшеренү эшләре) планлаштырылган. Кызыл Байрак.

4.3 нче таблица

Авышлык процессларына дучар ителгән территорияләрне инженерлык яклавы чаралары

№ п/п	Урнашу урыны	Куркыныч табигый процесслар	Чаралар
1	Нариман	Склон процесслары	Суларны читкә чыгару, битләүне террасалау, агач һәм куаклык үсемлекләрен күпьеллык агач үләннәре чәчү комплексында утырту, яр буйларын юып алу
2	Шеланга	Склон процесслары	Суларны читкә чыгару, битләүне террасалау, агач һәм куаклык үсемлекләрен күпьеллык агач үләннәре чәчү комплексында утырту, яр буйларын юып алу
3	Кызыл Байрак	Склон процесслары	Суларны читкә чыгару, битләүне террасалау, агач һәм куаклык үсемлекләрен күпьеллык агач үләннәре чәчү комплексында утырту, яр буйларын юып алу

Су басу

Су басу мөмкин булган зоналарга әлегүче Татарстан Республикасы торак пунктлары исемлеге нигезендә су басу куркынычы янаган чорда (ТР Министрлар Кабинетының 2019 елның 16 февралендәге күрсәтмәсе редакциясендә). № 301-р) Шеланга авыл җирлегенең торак пунктлары су басу чорында мөмкин булган су басу зоналарына эләкми.

Торак пунктлар территориясеннән читтә су басу процессларына, карала торган территорияне дренирлаучы елга үзәннәренең төбе һәм аскы өлеше дучар булырга мөмкин. Биредә җир асты сулары су йөртүчән дүртенче аллювиаль комплекска керә, сезонлы һәм күпьеллык тирбәнешләр кичерә, җир асты сулары өсте тирәнлеге күпчелек очракта зур булмаган территорияләрдә (гадәттә 10-15 метрдан артмый).

ст. 67.1 п. 5 РФ Су кодексы: Су басу зоналары чикләре Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан бирелгән вәкаләткә ия башкарма хакимият органы тарафыннан, Россия Федерациясе субъектлары башкарма хакимиятенең кызыксынучы органнары һәм җирле үзидарә органнары катнашында, Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә билгеләнә.

РФ Хөкүмәтенең 2014 елның 18 апрелендәге 3 п. № 360 карары «Су басу зоналары чикләрен билгеләү турында»: Су басу зоналары чикләре җирле үзидарә органнары белән берлектә әзерләнгән Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимияте органы тәкъдимнәре нигезендә су басу зоналары чикләрен билгеләү, су басу зоналары чикләрен билгеләү, су басу һәм су басу чикләрен билгеләү турында белешмәләр нигезендә билгеләнә, алар мондый зона чикләре урнашу урынының текстлы һәм график тасвирламасын, дәүләт күчемсез мөлкәт кадастрын алып бару өчен билгеләнгән координаталар системасында әлеге чикләрнең координаталар исемлеге булырга тиеш. Шулай ук п. 17 су басу зоналары чикләрен билгеләгәннән соң, су ресурслары федераль агентлыгы:

а) Федераль дәүләт теркәве, кадастр һәм картография хезмәтенә су басу зоналары чикләре турында белешмәләр кертү, дәүләт күчемсез мөлкәт кадастрына су басу өчен кирәкле документларны Федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда җибәрә. "Дәүләт күчемсез милек кадастры турында";

б) су басу зоналары турында дәүләт су реестрына белешмәләр кертә;

в) гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казаларның нәтиҗәләрен бетерү буенча Россия Федерациясе Министрлыгына су басу зоналары турында белешмәләр тапшыра.

Хәзерге вакытта авыл җирлегендә су басу, су басу зоналары чикләре РФ Хөкүмәтенең 2014 елның 18 апрелендәге карары белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнмәгән. № 360. Шуңа бәйле рәвештә су басу зоналарының чикләре генераль планның картографик материалларында чагылдырылмаган.

Су басудан инженерлык яклавы гамәлләре

Җирлекнең торак пункты территориясендә язгы интенсив кар яуган вакытта су басу процессы җирлекнең көнчыгыш өлешендә Куйбышев сусаклагычының уңъяк ярына якын территориянең бер өлешенә кагыла ала.

Яңа объектлар төзүне су басу зонасыннан читтә алып барырга киңәш ителә.

Су басудан инженерлык ягыннан яклау территорияләрне һәм аерым объектларны, төзелеш, функциональ файдалану һәм эксплуатацияләү, әйләнә-тирә мохитне саклау таләпләренә бәйле рәвештә, су басуның тискәре йогынтысын юкка чыгаруны тәэмин итә торган чаралар комплексын күздә тотарга кирәк.

Территория яклау системасы төзелгән территорияне гомуми яклауны тәэмин итәргә тиеш. Ул үзләштерүче дренажларны, фильтрационга каршы пәрдәләрне, өске катлауны оештыру белән территорияне вертикаль планлаштыруны, ачык су агымнарының һәм табигый дренированиенең башка элементларын, су объектларының бозлы режимын җайга салуны үз эченә ала.

Су басудан инженерлык яклавы системасы территориаль бердәм, ул аерым кишәрлекләрнең һәм объектларның барлык локаль системаларын берләштерә.

Территорияне юкка чыгару төзелештә һәм эксплуатацияләүдә иң гадие, шулай ук нәтиҗәле инженерлык чарасы булып тора. Бу чараны куллану саклана торган территориянең зур булмаган үлчәмнәре һәм зур булмаган биеклекләр (1 - 1,5м) булганда максатка ярашлы. Территорияне гидромеханизация кулланып җитештерелергә мөмкин булган очракларда (мәсәлән, елга юлын яхшырту исәбенә грунтны рефулирлау) аеруча отышлы. Таралган территория торак пунктта аның урнашу урынына бәйле рәвештә төзелеш яки парк өчен файдаланылырга мөмкин.

Су басуга каршы көрәш чараларында территорияне киптерүне күздә тотарга кирәк. Конкрет территорияләрдә су басудан яклауны проектлаганда (җир асты сулары дәрәҗәсенең түбәнәюе) хөкем итү нормаларын, аның СНиП 2.06.15-85 нигезендә функциональ куллану характерына бәйле рәвештә кабул итәләр. Яклаучы корылмаларны проектлаганда кабул ителә торган гаепләү нормалары һәр конкрет очракта, җир асты суларының критик дәрәҗәсен һәм нигез грунтларының төрен исәпкә алып, сакланган объект өчен геологик куркынычсызлыкның тиешле бусагасын тәэмин итәргә тиеш.

Топографик һәм геологик шартларга, төзелешнең характерына һәм тыгызлыгына, сулыклар бүлеге ягыннан җир асты суларының хәрәкәт шартларына карап, су басудан сакланучы территорияләрдә бер үк төрле, ике, күпсызыклы, контурлы һәм катнаш дренаж системаларын кулланырга кирәк.

Ливневая канализация су басудан территориаль инженерлык яклавы элементы булырга һәм инженерлык яклавының гомуми системасы составында аерым проектланырга тиеш.

Инженерлык яклавының ярдәмче чаралары сыйфатында табигать системаларының һәм аларның компонентларының инженерлык яклауның төп чараларының нәтиҗәлелеген арттыра торган табигый үзлекләреннән файдаланырга кирәк. Аларга су үткәрү һәм гидрографик челтәрнең хәрәкәткә китерүче ролен арттыруны руслларны һәм карчыкларны чистарту һәм яшерү юлы белән карарга кирәк.

Һәрхәлдә, су басу зонасында объектлар төзү өчен территорияне инженерлык әзерләү төзеләә торган объектның бәясен җитди арттырырга мөмкин.

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр белән) су басуга бәйле территорияләрне инженерлык яклавы чаралары каралган (4.4 нче таблица)

4.4 нче таблица

Су басуга бәйле территорияләрне инженерлык яклавы гамәлләре

№ п/п	Урнашу урыны	Куркыныч табигать процесслар	Чаралар
1	Яңа-Юл	Су басу	Дренажлар, фильтрлауга каршы пәрдәләр, җир өстендәге агымны оештыру, ачык су агымнарын чистарту, яңгыр канализациясе һәм су объектларының дәрәҗәле режимын көйләү
2	Нариман	Су басу	Дренажлар, фильтрлауга каршы пәрдәләр, җир өстендәге агымны оештыру, ачык су агымнарын чистарту, яңгыр канализациясе һәм су объектларының дәрәҗәле режимын көйләү

№ п/п	Урнашу урыны	Куркыныч табигать процесслар	Чаралар
3	Шеланга	Су басу	Дренажлар, фильтрлауга каршы пәрдәләр, җир өстендәге агымны оештыру, ачык су агымнарын чистарту, яңгыр канализациясе һәм су объектларының дәрәҗәле режимын көйләү
4	Кызыл Байрак	Су басу	Дренажлар, фильтрлауга каршы пәрдәләр, җир өстендәге агымны оештыру, ачык су агымнарын чистарту, яңгыр канализациясе һәм су объектларының дәрәҗәле режимын көйләү

Сейсмичлылык

Шеланга авыл җирлеге территориясе төньяк-көнбатыштан - Казан, көнчыгыштан - Әлки Пичкас һәм көньяктан Буа сейсмоглы зоналарында урнашкан.

Татарстан Республикасы территориясен сейсмик районлаштыру картасы нигезендә Югары Ослан муниципаль районының Шеланга авыл җирлеге Алатыр-Казан тирәнтен транзит таркалу йогынтысына бәйле 5-6 баллы сейсмик интенсивлык зонасында урнашкан.

Бу геодинамик куркынычның барлык факторларын да исәпкә алырга мәҗбүр итә, шул исәптән инженер-геологик шартларны һәм турыдан-туры төзелеш мәйданчыкларында сейсмик йогынтыны да кертеп. Төзелеш төзелеш материаллары һәм эшләр сыйфатына югары таләпләр куелган позициядән алып барылырга тиеш.

сейсмокуркыныч районнарда төзелеш шартлары

СП буенча 14.13330.2018 "сейсмик районнарда төзелеш. Карала торган территория 5 баллы (В картасы) һәм 6 баллы (С) карта, югары җаваплылык объектлары төзегәндә, сейсмиклык зоналарына карый.

Кар өемнәре

СП 20.13330.2016 буенча йөкләнеш һәм тәэсир итү. Актуальләштерелгән редакциясе СНиП 2.01.07 - 85* (N 1, 2 үзгәрешләр белән), Кушымта е.Россия Федерациясе территориясен климат характеристикалары буенча районлаштыру картасы, 1 карта авыл җирлеге территориясе IV карлы районга карый.

Кар көртләре күп кар явулар һәм бураннар нәтиҗәсендә барлыкка килә, алар берничә сәгатьтән алып берничә тәүлеккә кадәр дәвам итәргә мөмкин. Алар транспорт элемтәсен бозуга, элемтә һәм электр тапшыру линияләренең зарарлануына китерә, хуҗалык эшчәнлегенә тискәре йогынты ясый.

Юлларны кышкы тоту чаралары

Кар көртләре барлыкка килүне булдырмау буенча саклык чараларына юлларны даими яки вакытлы кар саклау ярдәмендә яклау керә.

Даими кар оясына кар саклый торган урман полосалары - кар саклый торган урман полосалары, даими коймалар керә. Вакытлыча кар саклый торган калканнар, кар траншеялары, өемнәр.

Вакытлы кар саклый торган җайланмаларны исәп-хисап буранына проектларга кирәк, чөнки вакытлы кар саклагычны эшкәрткәннән соң аны торгызу күздә тотыла.

Шеланга авыл җирлегендә көньяк һәм көнбатыш җилләре өстенлек итә. Кар саклый торган гамәлләрне яклауның иң ышанычлы, экологик яктан акланган төре булып кар саклый торган урман полосалары тора.

Проект белән "Мәскәү-Н.Новгород-Казан" М-12 проектлана торган автомобиль юлы участогында саклау яшелләндерү тәкъдим ителә.

Проект җирлекнең төп юлларында саклык яшелләндерү, өстәвенә, гамәлдәге һәм проект юлларына өстәп, тәкъдим ителә.

Кар саклагыч урман полосасы тыгыз (җитештерелми торган) конструкциягә ия булырга тиеш. Һәр полосаның мәҗбүри элементы ике рәтле куе куаклы үсемлекләр булырга тиеш.

Урман полосасындагы агачлар һәм куаклар арасындагы ераклык: уңайлы урман үсемлек шартларында - 2,5 м, ә авыр шартларда - 3,0 - 3,5 м кабул ителә.

Үсемлекләр арасындагы ераклык 0,5 - 1,0 м чикләрендә рөхсәт ителә.

Җир өслеге кашкасыннан юл буе кар саклагыч полосасына кадәр ераклык, урман полосаларының киңлеге һәм кар оприносы күләмнәре 250 м3/м га кадәр булган полосалар арасындагы аермаларның зурлыгы 4.5 нче таблица буенча билгеләнә:

4.5 нче таблица

Кар яву күләменә карап урман полосаларын урнаштыру

Кар явуның хисап күләме, м3/м	Җир япмасыннан урман утыртуларга кадәр ара,	Урман утыртмалары арасындагы аерманың киңлеге м	Урман утыртмалары өчен җирләр бүлеп бирелгән полосаларның киңлеге, м
10 - 25	15 - 25	-	4
50	30	-	9
75	40	-	12
100	50	-	14
125	60	-	17
150	65	-	19
200	70	-	22
250	50	50	2*14

Кар чыгару мөмкинлеге булу сәбәпле, юл күчәренә карата кар саклый торган урман полосалары саклагыч участокка караганда 50 - 100 метрга озынрак итеп ясала.

Авыл хуҗалыгы җирләрендә булдырыла торган кар саклый торган полосаның озынлыгы зур булганда, һәр 800 - 1000 м саен авыл хуҗалыгы машиналарын узу өчен 10 - 15 м буенча технологик аермаларны күздә тотарга кирәк.

Булган кар саклый торган полоса конструкция, токымнар составы, урнаштыру нормаларын һәм башка билгеләрне канәгатьләндермәгән һәм нәтиҗәдә үзенең кар саклый торган функцияләрен үтәмәгән очракларда өстәмә чаралар каралырга тиеш.

Проект белән юллар участокларын көнбатыштан көнчыгышка таба юнәлтү буенча инженерлык чаралары тәкъдим ителә.

бураннар вакытында юлларның кар белән каплануын тәэмин итә торган барлык чаралар кардан арынуның мөмкин булган күләмнәрен кышка, бер буран һәм кышкы чор ахырына яки бер буран буранына фаразлауга нигезләнә.

Автомобиль юлларын кышкы карап тоту буенча чараларның бөтен системасы үтәлә торган эшләрне мөмкин кадәр җиңеләйткәндә һәм арзанайтканда автотранспорт хәрәкәте өчен уңайлы шартлар тудыру өчен төзелә.

Автомобиль юлларында кар тоту гамәле җайланмалары аеруча киң таралган.

интенсив метель эшчәнлеге белән юл участокларында коймалар кулланырга киңәш ителә. Коймалар кар саклый торган хәрәкәтләр һәм кар эри торган хәрәкәтләр булырга мөмкин.

Юлларны кар көртләреннән яклауның ышанычлы чарасы - кар тотып тора торган коймалар - зур чыгымлы материаллы һәм югары бәяле капиталь типтагы җайланмалар. Кар саклый торган коймалар урнаштыру алдыннан алдан икътисадый нигезләү һәм исәп-хисап ясарга туры килә.

Автомобиль юлына якын урнашкан даими кар саклый торган җирләрдә яки булганнарын көчәйтү мөмкин булмаганда, шулай ук икътисадый яктан акланган барлык очракларда урнаштыру мөмкин булмаган очракта, проект тарафыннан кар саклый торган вакытлы җайланмалар: кар саклый торган калканнар, траншеялар, кар стеналары куллану тәкъдим ителә.

Озын һәм интенсив метельләр чорында, алар вакытында калканнарның алмашынуы кыенлашкан, калкан сызыклары ике, өч һәм аннан да күбрәк рәтләр куя. рәтләр арасындагы ераклык калканның 30 биеклегенә тигез, өстәвенә, беренчесе, юлга якын, калкулыкны җир полотносы кашкасыннан 20 биеклеккә куя.

Автомобиль юлларын кар көртләреннән саклаганда кардан ясалган җайланмалар киң таралган.

Траншеялар мөстәкыйль саклану чарасы буларак - IV - V категория юлларында яки башка чаралар (урманнар, коймалар, калканнар) белән берлектә, кар саклый торган гамәлләрне көчәйтү һәм I, II, III категория юлларында кар саклый торган линияләрнең ышанычлылыгын арттыру өчен кулланыла ала.

Аларны кар белән тутырганнан соң траншеялар эшенең нәтиҗәлелеген арттыру максатыннан, тирәнең яртысына кадәр аларны элеккеге эз буенча торгыза башлыйлар.

Бер методны сайлау яки бер үк вакытта берничәсен куллану явым-төшемнең ешлыгына, трассаның шартларына һәм әһәмиятенә, җирлекнең матди иминлегенә бәйле.

***

Территориядә куркыныч табигый процессларны бәяләү Шеланга авыл җирлеге бүлеп чыгарырга мөмкинлек бирә төзелеш өчен уңайлы участоклар - су аерып тора торган киңлекләр һәм ерак араларга кадәр авышлыклар.

Уңайсыз шартлары булган участокларга эрозион һәм сөзәк процессларга, мөмкин булган су басу зоналарына дучар булган территорияләр керә.

5. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары, гражданнар оборонасы чаралары исемлеге

«Гражданнар оборонасы, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге» генераль планы бүлеге гражданнар оборонасы һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә норматив документлар нигезендә эшләнгән, шулай ук Исәпкә алу мәгълүматлары һәм гражданнар оборонасы буенча чаралар исемлеген эшләү, Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының 2020 елның 13 мартындагы 103 номерлы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары (алга таба - Исәпкә алу мәгълүматлары, Кушымта) таләпләре нигезендә эшләнгән.

5.1. Гражданнар оборонасы буенча чаралар исемлеге

Территорияне гражданнар оборонасы буенча төркемгә кертүне нигезләү

Проектлана торган территория гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә кагылмый.

Объектларны гражданнар оборонасы категориясенә кертүне нигезләү. Сугыш вакытында эшләвен дәвам итә торган объектлар исемлеге, шәһәр читендәге зонага күчерелә торган объектлар исемлеге

гражданнар оборонасы категориясенә кертелгән Шеланга авыл җирлеге территориясендә андый оешмалар юк.

Сугыш вакытында эшне дәвам итә торган объектлар һәм авыл җирлеге территориясенә категорияле шәһәрләрдән күченә торган объектлар турында мәгълүмат юк.

«Гражданнар оборонасы буенча инженерлык-техник чаралар» 165.1325800.2014 каралган хәвеф-хәтәр зоналары чикләрен билгеләү

Авыл җирлеге территориясе химик зарарлану, мөмкин булган җимерелүләр, радиоактив йоктыру һәм катастрофик су басу зоналарына эләкми.

Граждан оборонасы турында хәбәр итү

Хәбәр итү системалары "Һава тревогасы!" универсаль сигнал бирү өчен (сугыш вакытында) электр сиренасы, сигнал буенча кычкырып торучы җайланмалар, тавыш көчәйткечләр ярдәмендә халыкка һәм идарә органнарына хәбәр итү сигналларын һәм мәгълүматын җиткерү өчен билгеләнгән.

Авыл җирлеге территориясендә генераль планны эшләгәндә хәбәр итү системасы (сөйләм сүрәләре - РСУ) юк.

Халыкны инженерлык яклавының торышы һәм иң күп эшләүче сменаның торышы

Гражданнар оборонасының яклау корылмаларын төзү таләп ителми.

Планлаштыру проектын эшләү вакытына халыкны тыныч һәм сугыш вакытында эвакуацияләүне тәэмин иткәндә гамәлдәге инженер-техник чаралар буенча төп күрсәткечләр

Теркәлүче, эвакуацияләнүче халык саны, беренче чиратта, шәһәр читендәге зонада урнашкан һәм исәп-хисап срогы - ТР Югары Ослан муниципаль районының Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау планы нигезендә.

Җыелма-эвакуация (кабул итү-эвакуация) пунктларын урнаштыру - Югары Ослан районының Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау планы нигезендә.

Граждан оборонасы буенча проект чаралары

1. Авыл җирлеге территориясе мөмкин булган мөмкин булган җимерелүләр, радиоактив йоктыру һәм катастрофик су басу зоналарына эләкмәгәнлектән, күрсәтелгән хәвеф-хәтәрләрдән яклау буенча махсус чаралар уздыру таләп ителми.

2. Шеланга авыл җирлегендә гражданнар оборонасы буенча хәбәр итү системасын РФ Президентының 2012 елның 13 декабрендәге Указы нигезендә карарга кирәк. № 1522 «Гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы турында халыкка экстрен хәбәр итүнең комплекслы системасын булдыру яисә килеп чыгу турында» (район ЕДДСка тоташып, сөйләм сүрәләре урнаштыру зарур).

Территорияне “Гражданнар оборонасы. Халыкка хәбәр итүнең техник чаралары. Классификация. Гомуми техник таләпләр''.

Шеланга авыл җирлегенә хәбәр итү өчен проектта 1-1,5 км га кадәр хәбәр итү радиусы булган алты сөйләм Сирия җайланмасын урнаштыру тәкъдим ителә. Сөйләм сүрәсе җайланмасын урнаштырганда, торак пунктлар территорияләрен тулысынча каплауны күздә тотарга кирәк. РСУ мәгълүматлары халыкка тыныч вакыттагы гадәттән тыш хәл турында хәбәр итү өчен кулланырга мөмкин.

РСУ урнаштыру график материалда күрсәтелгән.

3. Исәпкә алу мәгълүматлары буенча, гражданнар оборонасының саклау корылмаларын төзү таләп ителми.

4. Халык эвакуациясе, беренче чиратта, Шеланга авыл җирлеге өчен исәп-хисап срогына шәһәр читендәге зонада халыкны урнаштыру, халыкны тарату ТР Югары Ослан муниципаль районында Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау планы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

5. Маскировка чаралары бистәсе нигезендә. 10 СП 165.1325800.2014 (СНиП 2.01.51-90 “Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары”) авыл җирлеге территориясендә күздә тотылмый.

6. Исәп мәгълүматлары буенча, 5.23 нче СП 165.1325800.2014 Төгәлләштерелгән электр энергиясе белән тәэмин итүне туктату шартларында су белән тәэмин итә торган су белән тәэмин итү объектларын химик зарарланудан саклаучы суммар проект җитештерүчәнлеге халыкның ихтыяҗларын канәгатьләндерү өчен җитәрлек булырга тиеш, шул исәптән эвакуацияләнгән, шулай ук барлык милек рәвешләрендәге предприятиеләрдә, крестьян (фермер) һәм шәхси ярдәмче хуҗалыкларда, эчәр суларда булган авыл хуҗалыгы хайваннарының һәм кошларының, һәм кош-кортларның ихтыяҗларын канәгатьләндерү өчен тәүлегенә 25 л дан да ким булмаган күләмдә бер кешегә исәпләгәндә (5.1 нче таблица), авыл хуҗалыгы хайваннары һәм кошлары өчен - Россия Федерациясе Авыл хуҗалыгы министрлыгы билгели торган нормалар буенча.

5.1.1 нче таблица

Шеланга авыл җирлегенең үзәкләштерелгән СХПВ буенча халыкка бирелә торган тәүлеккә эчәргә яраклы суның минималь күләме

Авыл җирлеге	Әлеге елы (2023 ел кеше		Беренче чират (2033 ел кеше		Исәп-хисап срогы (2043 ел. кеше	
	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3
Шеланга авыл җирлеге	1511	37,8	2134	53,3	2757	69,0
Шеланга авылы	1157	28,9	1768	44,2	2379	59,5
Берек авылы	41	1,0	43	1,1	45	1,1
Кызыл Байрак п.	91	2,3	97	2,4	102	2,6
Нариман авылы	108	2,7	109	2,7	111	2,8

Авыл җирлеге	Әлеге елы (2023 ел кеше		Беренче чират (2033 ел кеше		Исәп-хисап срогы (2043 ел. кеше	
	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3
Яңа-Юл п.	114	2,9	117	2,9	120	3,0

Искәрмә: исәп-хисап эвакуацияләнә торган халыкны исәпкә алмыйча башкарылган.

5.30 п. нигезендә 165.1325800.2014 алга таба куллану өчен яраклы булмаган су җыю корылмалары күрсәтелгән булырга тиеш, ә үзлектән бушатыла торган су җыю корылмалары - көйләнә торган краннар белән җиһазландырылган булырга тиеш.

Махсус чор шартларында да, шулай ук эре масштаблы гадәттән тыш хәл шартларында эчәргә яраклы су белән тәэмин итү системасының тотрыклылыгын арттыру өчен, проект «Инженерлык инфраструктурасы» бүлеге нигезендә, гамәлдәге скважиналарны ремонтлау, су җыю башняларын ремонтлау, су югалтуны киметүгә юнәлтелгән чаралар үткәрү - торбаларны алыштыру, сүүткәргеч торбаларны тозлау буенча тәкъдим ителә.

Хәрәкәтчән резервуарларда (автоцистерналарда) эчә торган су хәрәкәтен күздә тотарга кирәк. Су таратуның һәр пункты күчмә тарга 1,5 км радиуста торак пункт территориясенә хезмәт күрсәтергә тиеш.

7. Тотрыклы электр белән тәэмин итү чараларын алдан ук карарга кирәк, «СП 165.1325800.2014 «ГО буенча ИТМ» СНиП 2.01.51-90» актуаль редакциясе нигезендә.

35 - 110 (220) кВ көчәнешле энергетика системаларын электр белән күчерүнең бүленеш линияләре һәм тагын да күбрәк аерым чыганакларның зарарлану ихтималын исәпкә алып, электр белән тәэмин итүнең берничә чыганагына тоташтырылырга тиеш, шулай ук төрле трассалар буенча узарга тиеш (6.89 п СП 165.1325800.2014).

Энергия системалары электр челтәрләре схемасы бәйсез эшли торган өлешләргә (блокларга) энергия системасын автоматлаштырылган бүлү мөмкинлеген күздә тотарга тиеш (6.85 п. 165.1325800.2014).

Күчмә электр станцияләрен һәм подстанцияләрне куллану мөмкинлеген карарга кирәк (6.90 п. 165.1325800.2014).

8. Авыл җирлеге территориясе гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә керми, газ һәм җылылык белән тәэмин итү буенча махсус чаралар таләп ителми.

5.2. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

Россия Федерациясе Президентының 2018 елның 11 гыйнварындагы 12 номерлы “2030 елга кадәр чорга халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт сәясәте нигезләрен раслау турында” Указы нигезендә халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән саклауның агымдагы торышын мониторинглау һәм бәяләү Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен федераль башкарма хакимият органнары, Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимият органнары катнашында алар компетенциясе чикләрендә гамәлгә ашырыла. Гадәттән тыш хәлләрне булдырмау, табигый һәм техноген характердагы янауларга оператив җавап бирүне тәэмин итү максатларында, гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү бердәм дәүләт системасының барлык дәрәҗәләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү буенча гамәлләр планнары эшләнә.

Гадәттән тыш хәлләрдә халыкның куркынычсызлыгын тәэмин итү буенча төп чараларга түбәндәгеләр керә: гадәттән тыш хәлләрнең нәтиҗәләрен фаразлау һәм бәяләү; мондый хәлләрне булдырмау яисә килеп чыгу ихтималын киметүгә, шулай ук аларның нәтиҗәләрен киметүгә юнәлдерелгән чаралар эшләү. Моннан тыш, халыкны гадәттән тыш хәлләрдә эшләргә өйрәтү һәм аны яклауның нәтиҗәле ысулларын эшләү бик мөһим.

Гадәттән тыш хәлләрне һәм аларның нәтиҗәләрен бетерү эшләрен башкару өчен түбәндәгеләр җәлеп ителергә мөмкин:

- янгын сүндерү өлешләре;
- штаттагы һәм штаттан тыш авария-коткару формированиеләре;
- сәламәтлек саклау учреждениеләре персоналы;
- башка учреждениеләрнең персоналы һәм техникасы.

Халыкны һәм матди чараларны ташу (эвакуацияләү) өчен район предприятиеләре һәм оешмаларының автомобиль техникасы файдаланылырга мөмкин.

Инженерлык, авария-коткару һәм торгызу эшләрен башкару өчен шулай ук район инженерлык техникасы, предприятиеләре һәм оешмалары җәлеп ителергә мөмкин.

Халыкны һәм авыл җирлеге территорияләрен яклау эшендә уңайсыз һәм куркыныч күренешләрдән һәм табигый һәм техноген характердагы процесслардан саклау өчен тиешле саклау корылмаларын төзүне һәм эксплуатацияләүне күздә тоткан инженерлык-техник чаралар үткәрү югары нәтиҗәлелеккә ия.

5.3. Табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары исемлеге

Табигый характердагы гадәттән тыш хәл - Табигый бәла-каза нәтиҗәсендә барлыкка килгән, табигый бәла-каза билгеле бер территориядә яки акваториядә кеше корбаннарына, кешеләрнең сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерергә мөмкин, шактый материаль югалтулар һәм кешеләрнең тормыш эшчәнлеге шартларының бозылуы. Чыганакның характеры һәм масштабы буенча табигый гадәттән тыш хәлләр күзәтелә.

Проектта Шеланга авыл җирлеге территориясендә урнашкан куркыныч процесслар карала:

– *метеорологик (көчле җил (шул исәптән шквал); көчле яңгыр; яшенле разрядлар; эре боз; бик көчле кар, буран; кар көртләре; көчле салкын; экстремаль югары, түбән температуралар);*
– *эрозия һәм сөзәк процесслар;*
– *су басу (су басу);*
– *сейсмиклык;*
– *кар көртләре;*
– *табигый янгыннар.*

Куркыныч метеорологик күренешләр

Югары Ослан муниципаль районы территориясе кышын салкын һәм җылы, кайвакыт эссе җәй көннәре белән II В. Климат уртача континенталь төзелеш-климат зонасында урнашкан.

Еллык радиация, р бассейнында 3713 мДж/м2 күрсәткечен алып, көнбатыштан көнчыгышка таба арта. Свияга е. (Чулпаниха) бассейнында 3880 мДж/м2 га кадәр. Идел (Шеланга).

Температура режимы уртача континенталь климатлы территорияләр өчен хас. Һаваның уртача еллык температурасы 4,6 тәшкил итә °+°°С. Елның иң салкын ае - һава температурасы -10,6 С булган гыйнвар, иң җылы ае - 20,3С температуралы июль. Иң эссе айның (июль) уртача айлык максималь температурасы 25,6 ка тигез. °С. Салкын чорның температурасы (җылылык чорының уртача температурасы) 16,3 ка тигез. °С.

Күпеллык явым-төшемнең уртача суммасы - 568,5 мм.

Явым-төшем күләме буенча район дымлылык зонасына керә, бу исә пычратучыларны атмосферадан пычратырга ярдәм итә.

Кар капламының максималь биеклеге районның бөтен территориясендә 35 см га тигез.

Карала торган территориядә ел дәвамында көньяк һәм көнбатышның көньяк һәм көнбатыш юнәлешләре өстенлек итә.

Куркыныч һәм уңайсыз метеорология күренешләрендә кешеләр өчен куркыныч юл һәм күперләр, корылмалар, электр тапшыруларының һәм элемтәнең һава сызыклары, җир өсте торбаларының һава сызыклары җимерелүдән, шулай ук кешеләрнең җимерелгән корылмалар ватыклары, пыялалар кыйпылчыклары белән җиңелүеннән гыйбарәт.

Куркыныч җил йогынтысы нәтиҗәләре

– җимерелгән агачлар, җимерелгән биналарның терәкләре, конструкцияләре белән электр тапшыру һәм элемтә линияләре өзелү;
– элемтә үзәкләрен электр белән тәэмин итүнең туктатылуы аркасында тотрыклы бәйләнеш бозылу;
– түбә зарарлануы, торак, җитештерү һәм административ биналарның пыялалануы;
– түбән басымлы җир өсте газүткәргечләрен җимерү, торак микрорайоннарны һәм сәнәгать предприятиеләрен газ белән тәэмин итүне туктату;
– урамнарда һәм юллардагы хәрабәләр аркасында транспорт элемтәсенең кыенлыгы;
– давыллы җил вакытында биналарның җимерелүе һәм үткәргечләрнең яңадан чистартылуы (ЛЭП массакүләм янгыннарның тиз таралуына ярдәм итәргә мөмкин).

Метеорологик характердагы куркыныч күренешләрнең нәтиҗәләрен киметү чаралары

Метеорологик характердагы куркыныч күренешләрдән нәтиҗәләрне йомшарту өчен түбәндәгеләр тәкъдим ителә:

– күренешләр барлыкка килү куркынычы турында халыкка алдан хәбәр итү;
– ЛЭПны сүндерү, электр челтәрләренең йомык- лыкларын булдырмау өчен кулланучыларны рәхимсезләндерү;
– газ белән тәэмин итүне сүндерү, газның агып чыгуын булдырмау һәм, янгын яисә шартлау мөмкин булу нәтиҗәсе буларак;
– биналарны һәм корылмаларны көчәйтү, капиталь корылмаларда, подвалларда һәм сыену урыннарында халыкның яшеренүе, витриналарны, җилләтелгән яктан тәрәзәләрне яклау;
– язгы ташуга каршы чаралар үткәрү.

Һава температурасы экстремаль түбән булу куркынычы янаган бураннарның нәтиҗәләрен киметү чаралары

– биналарны җылылык белән яклау, җылылык районнарын бүлеп бирү, җылылык белән тәэмин итүнең резервларын резервлау (салкын резервта казанлылар) һәм, кирәк булганда, резерв чыганакларын тоташтыру;

– Кышкы чорда аларның микроклиматын планировка методлары белән өстенлек итүче җилләрдән яки яшел утыртмалар ярдәмендә яхшырту өчен, авыл территорияләрен җил тизләтә.

Югары температураларның мөмкин булган нәтиҗәләрен киметү чаралары

– туклану һәм су куллану гигиенасы. Су куллануны җитәрлек дәрәҗәдә комсызлык белән тәэмин итү. Субъектив тойгылар һәм чагыштырмача тотрыклы масса суның җитәрлек булуы критерийлары булып тора, шул ук вакытта сыеклыкның утын кабул итү максатка ярашлы. Аппетитның кызу вакытта кимүе сәбәпле, туклануның рациональ режимы мөһим әһәмияткә ия була, бу вакытта азыкның төп алымнары тәүлекнең салкынча чорына туры килә;

– кием гигиенасы. Эссе шартларда куллану өчен билгеләнгән киемнәргә аның җитәрлек дәрәҗәдә гигроскопик булуы, дымлылыгы, һава опаропроницалыгы таләп итә. Кием-салымда аның төсе мөһим роль уйный, радиация җылысын аксыл тукымалар кара тукымаларга караганда азрак йота;

– хезмәт һәм ял режимы. Төп принцип - киләсе хезмәт чоры башлануга физиологик функцияләрне торгызу кирәклеге белән җитәкчелек итәргә кирәк. Ачык һавада эшләүчеләрнең югары температураларының тискәре йогынтысыннан саклану өчен вакыт-вакыт турыдан-туры кояш нурларыннан сакланган урыннарда кыска вакытлы ял кирәк. Медицина күзәтүен билгеләү максатка ярашлы.

Куркыныч геологик һәм гидрогеологик процессларның һәм күренешләрнең характеристикалары

Эрозия һәм сөзәклек процесслары, су басу, сейсмиклык, кар көртләре һәм алар белән көрәш чаралары "Территориянең инженерлык әзерлеге" 4 бүлегендә китерелгән.

Табигый янгыннар

Шеланга авыл җирлеге территориясендә Шеланга участок урманчылыгы урманнары урнашкан. «2018 елга кадәр Татарстан Республикасы урман хуҗалыгын үстерү стратегиясе» (утв. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2010 елның 10 февралендәге 61 номерлы карары белән авыл җирлеге урманнары янгын куркынычлыгының IV классына карый. Җирлектә урманнар януның төп сәбәбе - янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен үтәмәү (кеше факторы), туристлар уты белән саксыз эш итүне дә кертеп.аучылар, балыкчылар, гөмбәчеләр һәм башка затлар урманнарга йөргәндә, язгы һәм көзге

контрольсез авыл хуҗалыгы паллары, урман әзерләүчеләр тарафыннан янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен бозу, яшенле разрядлар. Урманнарда коры-сары булу сәбәпле, урман янгыннары барлыкка килү ихтималы корылыклы чорда арта.

Авыл җирлеге торак пунктларын төзү 4.13130.2013 СП 4.14 пунктына ярашлы рәвештә катгый рәвештә башкарылырга тиеш. Саклану объектларында янгын таралуны чикләү. Күләмле-планлаштыру һәм конструктив карарларга таләпләр», шәһәр җирлекләренең төзелеш чикләреннән урманчылыкларда (урман паркларында) урман утыртуларга кадәр янгынга каршы аралар 50 метрдан да ким булмаска тиеш, ә шәһәр һәм авыл җирлекләренең төзелеш чикләреннән бер, ике катлы шәхси төзелешле, шулай ук бакча, дача һәм йорт яны җир участоклары территориясендәге йортлардан һәм хуҗалык корылмаларыннан алып урманчылыкларда (урман паркларында) урман утыртулары 30 м-дан да ким түгел.

Моннан тыш, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2022 елның 28 февралендәге 395-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә янгын куркынычсызлыгы өлкәсендәге норматив документларга таянырга кирәк, анда Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны һәм торак пунктларны янгыннан саклау эшләрен оештыру буенча 2022 елгы чаралар планы расланган.

Берек, Яңа-Юл торак пунктлары һәм Шеланганың көньяк өлеше урман массивларына якын җирдә урнашкан, шуңа күрә табигый янгыннарның кешеләргә, аларның милкенә турыдан-туры йогынты ясау ихтималы бар. Шулай ук урман янгыннары нәтиҗәләре көчле төтенләнү куркынычы тудыра, шул ук вакытта автомобиль транспортының хәрәкәтен бозу, экологик хәлнең начараюы һәм, нәтиҗәдә, кешеләрнең сәламәтлеге торышы күзәтелә.

Урман янгыннарын сүндерү эшләренә җитәкчелекне оештыру, урман янгыннары нәтиҗәсендә урманнарда килеп чыккан гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү, урман янгыннарын сүндерү буенча эшләрне башкарганда ведомствоара хезмәттәшлекне оештыру РФ табигый ресурслар һәм экология министрлыгының «урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында»2014 елның 8 июлендәге 313 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Торак пункт территориясенә табигый янгыннар таралуны булдырмау гамәлләре

- табигый территорияләр һәм торак пункт территориясе арасында янгынга каршы ярыкларны һәм минеральләштерелгән полосаларны төзекләндерү (территориядә янгын куркынычсызлыгы чаралары янгын куркынычсызлыгы турында Законның 1, 19, 38 статьяларына, «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент " 22.07.2008 №123-ФЗ Федераль законның 63 статьясына ярашлы рәвештә үтәлергә тиеш);
- янгын куркынычы булган объектлар тирәсендә минераллаштырылган полосаларны төзекләндерү.

Урманнарда янгын куркынычсызлыгының гомуми таләпләре РФ Хөкүмәтенең 2020 елның 16 сентябрендәге 1479 номерлы «Россия Федерациясендә Янгынга каршы режим кагыйдәләрен раслау турында» карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 07 октябрендәге 1614 номерлы «урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында»карары белән көйләнә.

Урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары

Табигать территорияләрендә янгынга каршы профилактика янгыннар килеп чыгуны кисәтүгә, аларның таралуын чикләүгә һәм янгын чыгуга каршы көрәшү өчен шартлар тудыручы оештыру-техник һәм башка чаралар үткәрүне күздә тота.

Табигый янгыннарның килеп чыгуын кисәтү янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тоту, янгын чыгу ихтималын киметә торган оештыру-техник чаралар максатларында халык тарафыннан табигать территорияләренә йөрүне пропагандалау һәм агитация, дәүләт янгын күзәтчелеге ярдәмендә гамәлгә ашырыла.

Янгыннарның таралуын чикләү агачның составын җайга салу, аларны чүп-чардан чистарту, янгынга каршы киртәләр системасын, юллар һәм сулыклар челтәрен төзүне үз эченә алган территорияләрне янгынга каршы төзекләндерүдән, шулай ук территорияләрне яндыруны контрольдә тоту исәбенә утыртмаларның (табигый һәм ясалма килеп чыккан) янгын тотрыклылыгын арттырудан гыйбарәт.

Табигать территорияләренең янгын тотрыклылыгын арттыра торган оештыру-техник һәм башка чаралар җирле халыкны җирлектә янгыннарны кисәтү, ачыклау, сүндерү эшләренә; янгынга каршы объектларны төзүгә һәм ремонтлауга; хакимият органнары, арендаторлар белән эшләүгә һ.б. әзерләүдән гыйбарәт.

5.4. Биологик-социаль характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары исемлеге

Биологик калдыкларны күмү урыннары - үләт базлары. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Баш ветеринария идарәсе һәм «Югары Ослан РДВБ» ДБУ мәгълүматлары буенча, Шеланга авыл җирлеге территориясендә биотермик чокыр урнашкан (капиталь объект кадастр номеры 16:15:180901:92).

5.5. Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары исемлеге

Техноген характердагы гадәттән тыш хәл - Билгеләнгән территориядә авария килеп чыгу нәтиҗәсендә кешеләрнең нормаль яшәү шартлары һәм эшчәнлеге бозыла торган, аларның тормышына һәм сәламәтлегенә куркыныч янаган, халык милкенә, халык хуҗалыгына һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян салына торган вәзгыять. Алар барлыкка килгән урыннарда һәм

гадәттән тыш хәлнең төп зарарсызландыргыч факторларының характеры буенча техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр күзәтелә. Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр шартлаулар, янгыннар, һәлакәтләр, химик һәм радиоактив матдәләрне чыгару, техносфера объектларында җимерелүләр, җимерелүләр, җимерелүләр, ишелүләр белән тудырыла.

Потенциаль куркыныч объектлар исемлеге

Исәпкә алу мәгълүматлары һәм таләпләре нигезендә, булган һәм потенциаль куркыныч төзелешләр турында белешмәләр объектларда, транспорт коммуникация, аварияләр на алар Югары Ослан муниципаль районында гадәттән тыш зоналар барлыкка килүгә китерергә мөмкин - 2019 елның 11 февралендәге 03-19р номерлы Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы һәм ОПБ күрсәтмәләре нигезендә.

Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең потенциаль чыганаклары

Техноген характердагы гадәттән тыш хәл барлыкка килү чыганакларына куркыныч җитештерү объектларын кертергә кирәк.

Авыл җирлеге территориясендә куркыныч җитештерү объектларына магистраль торба үткәргечләр керә. Юл-транспорт һәлакәтләре, тормыш белән тәэмин итү объектларындагы һәлакәтләр, нәтиҗәләре авыл җирлеге инфраструктурасы эшчәнлеген бозуга һәм халыкның җиңелүенә китерергә мөмкин булган террорчылык актлары булырга мөмкин.

Мөмкин аварияләр на магистраль торбаүткәргечләр

Магистраль торбаүткәргечтә аварияләрдә янгын һәм шартлаулар булырга мөмкин.

Торба үткәргечнең куркыныч факторлары булып тора:

–торба үткәргечнең яисә аның элементларының металл һәм грунт кыйпылчыклары таркалуы белән бергә җимерелүе;

–торба үткәргечне җимергәндә продуктның януы, ачык ут һәм янгынның термик йогынтысы;

–газ-һава катнашмасы шартлау;

–биналар, корылмалар, җайланмалар җимерелү һәм җимерелү;

–кислородның түбән концентрациясе;

–төтен;

–Продукциянең токсиклыгы.

РФ Энергетика министрлыгы раслаган "магистраль торбаүткәргечләрдә, нефтьне, табигый газны, нефть продуктларын транспортлаучы бәхетсезлек очракларын эксплуатацияләүнең нормаль шартларын булдыру һәм булдырмау максатларында "Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре" кертелә 29.04.1992г.

Торба үткәргечләрнең зарарлануы мөмкинлеген бетерү өчен (аларны төрле прокладкалар рәвешендә) саклау зоналары билгеләнә: торба үткәргечләр, нефть, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газлары, һәр яктан торба үткәргеч күчәреннән 25 метр ераклыкта узучы җир кишәрлеге рәвешендә.

Торба үткәргечләрнең сак зоналарында торбаүткәргечләрнең нормаль эксплуатациясен боза алырлык яисә аларны зарарларга китерерлек һәртөрле гамәлләр башкару тыела, аерым алганда:

таныту һәм сигнал билгеләрен, контроль-үлчәү пунктларын күчерергә, күмәргә һәм сындырырга;

кабельле элемтә линияләренең, линия арматурасы төеннәренең, катод һәм дренаж саклау станцияләренең, линия һәм күзәтү коеларының һәм башка линия җайланмаларының люкларын, капка һәм ишекләрен ачарга һәм ябарга, краннар һәм ишекләрне ачарга, элемтә, энергия белән тәэмин итү һәм торба үткәргечләрнең телемеханикларын сүндерергә яки кабызырга;

һәртөрле чүплекләр корырга, кислота, тоз һәм селте эремәләрен агызырга;

яр буе ныгыту корылмаларын, су үткәрү җайланмаларын, җир һәм башка корылмаларны (җайланмаларны) җимерүдән саклый торган торба үткәргечләрне, ә янәшәдәге территорияне һәм әйләнә-тирә урынны - авария хәлендәге транспортлана торган продукцияне ташудан җимерергә;

ут кабызырга һәм нинди дә булса ачык яки ябык ут чыганакларын урнаштырырга.

Торба үткәргечләрнең сак зоналарында торба үткәргеч транспорты предприятиеләренең язмача рөхсәтеннән башка түбәндәгеләр тыела:

теләсә нинди корылмалар һәм корылмалар төзергә;

барлык төрдәге агачларны һәм куакларны утыртырга, азык, ашламалар, материаллар, печән һәм салам җыярга, коновязлар урнаштырырга, терлек асрарга, балык промыселы участокларын бүлеп чыгарырга, балык, шулай ук су хайваннары һәм үсемлекләре табышы җитештерергә, су эчәргә, казылык һәм боз әзерләргә;

торба үткәргечләр трассасы аша йөрү һәм кичү юлларын төзергә, автомобиль транспорты, тракторлар һәм механизмнар тукталышлары корырга, бакчалар һәм яшелчә бакчалары урнаштырырга;

сугару җир эшләрен башкарырга, сугару һәм киптерү системаларын төзергә;

һәртөрле ачык һәм җир асты, тау, төзелеш, монтаж һәм шартлату эшләрен башкарырга, грунтны планлаштырырга. Шартлату эшләрен торба үткәргечләрнең сак зоналарында башкаруга язмача рөхсәт әлеге эшләрне җитештерүче предприятие

тарафыннан шартлату эшләре вакытында гамәлдәге Бердәм куркынычсызлык кагыйдәләрендә каралган тиешле материалларны тапшырганнан соң гына бирелә;

скважиналар, шурфлар төзү һәм туфрак пробаларын (туфрак үрнәкләреннән тыш) алу белән бәйле геологик төшерү, геологик разведка, эзләү, геодезик һәм башка тикшеренү эшләрен башкарырга.

Эшләр үткәргечләрне саклау зоналарында алып баруга язма рөхсәт алган предприятиеләр һәм оешмалар аларны, шартларны үтәп, башкарырга тиеш. тәэмин итүче торба үткәргечләрнең сакланышы танып белү билгеләре дә, соңгыларының имгәнүе өчен җаваплылык та йөртәләр. Газ үткәргечләрне бушатканда һәлакәтләр түбәндәге процесслар һәм вакыйгалар белән озатыла: кайнату арматурасы эшли башлаганчы газ агымы (арматураның ябылу өчен импульс булып продукт басымын киметә); җылынучы арматураны ябу; арматура кисәгеннән газның бетүе; арматура белән агуланган торба үткәргеч участогыннан торба үткәргеч торба үткәргеч торба агызып чыгу.

Зыян күргән урыннарда әйләнә-тирә мохиткә югары басым астында газ бетү бара. Грунттагы җимерелү урынында бүрәнкә хасил була. Метан атмосферага күтәрелә (һавадан җиңелрәк), ә башка газлар яки аларның катнашмалары җиргә төшә. Һава белән кушылып газлар шартлау куркынычы булган катнашма болыты хасил итәләр.

Статистика күрсәткәнчә, аварияләрнең 80 проценты янгын белән озатыла. Дәгъвалар газ кисәкчекләренең металл һәм каты грунт кисәкчекләре белән үзара тәэсир итешүе нәтиҗәсендә барлыкка килә. Гадәти яну, рельеф буенча һәм урманда таралганда, шартлауның үз-үзен үтерү исәбенә трансформацияләнергә мөмкин.

Магистраль торба үткәргечләрдә аварияләрдә халыкны яклау

Газүткәргечләр янында халыкны яклау берничә юнәлеш буенча үткәрелергә тиеш:

– авария килеп чыгу ихтималын киметү. Бу фактор технологик җиһазларның ышанычлылыгы һәм аның ресурсын контрольдә тоту һәм аңа ярдәм итү мөмкинлеге белән билгеләнә.

– физик кырларның әйләнә-тирә пространствода һәлакәттән йогынты ясау масштаблары киму. Шул максаттан махсус хәрәкәтләр ясала, алар авария очрагында торба үткәргечнең төзек булмаган өлешен автомат рәвештә өзәргә мөмкинлек бирә. Шулай ук торба үткәргеч янында мөмкин булган ялкынсыну чыганакларын юк итү таләпләрен дә үтәргә кирәк.

– җиңелү масштаблары киму (беренче чиратта сүз кешеләрнең, ягъни техник персоналның һәм халыкның җиңелүе турында бара). Торак пунктлар магистраль газүткәргечләрдән минималь мөмкин булган ара (МДР) зоналарыннан читтә булырга тиеш.

– халыкны һәм персоналны торба үткәргечтә авария мөмкин булган очракта эшкә өйрәтү, мөмкин булган җиңелү зонасында ашыгыч эвакуация үткәрә белү һәм зыян күрүчеләргә медицина ярдәме күрсәтү.

Транспортта аварияләр, юл-транспорт һәлакәтләре

Шеланга авыл җирлегенең транспорт структурасы Югары Ослан муниципаль районы транспорт структурасының бер өлеше булып тора, ул үз чиратында Татарстан Республикасы транспорт челтәренә интеграцияләнгән һәм автомобиль транспорты белән тәкъдим ителгән.

Авыл җирлегенең автомобиль юллары функциональ билгеләнеше буенча федераль, региональ һәм җирле әһәмияттәге юллар булып тора.

Автомобиль транспорты өчен һәлакәтләрнең шактый зур төре хас: бәрелешү, бәргәләнү, аудару, янгын, текә битләрдән егылу, сулыкларга төшү һ.б.

Җирлектә юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгуның төп сәбәпләре түбәндәгеләр:

– юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозу;
– автомобиль юлларын дефектлар белән тигез каплау, куркыныч участокларда горизонталь билге һәм киртәләр булмау;
– автомобиль юлларын җитәрлек яктыртмау;
– өслекләрнең түбән сыйфатлы булуы - түбән тоташтыру, бигрәк тә кыш көне һ.б. факторлар.

Авыл җирлеге территориясе буйлап куркыныч йөкләрне һәм йөк ташу очракларын автомобиль транспортында йөртү мөмкинлеген тулысынча инкарь итәргә ярамый.

Мондый аварияләр цистерналарның җимерелү яки аларны бушату очракларында, әйләнә-тирә мохитне зарарлы матдәләр белән пычрата торган гадәттән тыш хәлләргә китерә, транспорт чарасын йөртүчеләрнең генә түгел, ә кешеләр янәшәсендәге башкаларның да тормышы куркыныч астына куела. Хәзерге автомобильләрдә еш кына үз эченә 30 м сыйдыра торган цистерна кулланыла.[3] куркыныч йөк.

Аеруча еш очрый торган куркыныч матдәләр өчен җиңелү зоналары радуслары 5.5.1 нче таблицада китерелгән.

5.5.1 нче таблица

Матдәнең төре	Җиңелү зонасы радусы, км	Җиңелү зонасының мәйданы, км²	Җиңелү зонасы Радиусы, м		Җиңелү зонасы мәйданы, м²	
			агу	яну	агу	яну

Матдәнең төре	Җиңелү зонасы радусы, км	Җиңелү зонасының мәйданы, км²	Җиңелү зонасы Радиусы, м		Җиңелү зонасы мәйданы, м²	
			агу	яну	агу	яну
АХОВ						
Аммиак	0,8	0,25	-	-	-	-
Хлор	1,6	1,00	-	-	-	-
Шартлау-янгын куркынычы булган матдәләр						
Бензин	-	-	10	40	320	5000
Диз. ягулык	-	-	45	140	6400	61600

Транспортта авария нәтиҗәләрен бетерү чаралары

ликвидация чаралары юл-транспорт һәлакәтләре нәтиҗәләре, ашыгыч хезмәтләрнең үзара хезмәттәшлеге, РФ субъектларында юл-транспорт һәлакәтләре нәтиҗәсендә зыян күргән затларны коткару өлкәсендә Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының территориаль органнары эшчәнлеген оештыру буенча җитәкчелек методик тәкъдимнәр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш юл-транспорт һәлакәтләренең нәтиҗәләрен бетерүдә катнашучы ашыгыч хезмәтләрнең үзара эшчәнлек дәрәҗәсен арттыру буенча Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының территориаль органнарына (раслаулар). Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы 17 март 2015 ел №2-4-87-19-18).

Чаралар транспортта мөмкин булган гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча түбәндәгеләр тора:

- транспорт чараларының торышын вакытында диагностикалау;
- транспортлау шартларын регламентлаштыра торган кагыйдәләрне һәм нормаларны үтәү.

Транспорт инфраструктурасы объектларының һәм транспорт чараларының законсыз тыкшыну актларыннан яклануын тәэмин итү чараларын эшләү зарур.

Законсыз тыкшыну акты дигәндә хокукка каршы гамәл (гамәл кылмау), шул исәптән транспорт комплексының кешеләр гомеренә һәм сәламәтлегенә зыян китерүгә, матди зыян салуга яки мондый нәтиҗәләргә ирешү куркынычы тудырган куркынычсыз эшчәнлегенә янаучы террорчылык акты аңлашыла.

Терроризм

Хәзерге шартларда, кризислы вәзгыять барлыкка килүнең төп факторларының берсе буларак, террорчылык каралырга мөмкин.

Терроризм - социаль табигате һәм, кагыйдә буларак, сәяси юнәлеше булган катлаулы, күппланлы күренеш. Ул социаль каршылыклар белән туган һәм аларның кискенләшүе вакытында көчәюгә тенденция күрсәтә.

Террорчылык актларын башкару өчен түбәндәге чаралар кулланылырга мөмкин: шартлаткыч һәм ягулык матдәләре, атом-төш зарядлары, агулаучы матдәләр, биологик агентлар, электр магнит импульсларын нурландыручылар.

Шул ук вакытта террорчылык актлары объектлары транспорт чаралары, транспорт объектлары (вокзаллар, диңгез, елга портлары һәм аэропортлар), кешеләр күпләп йөри торган урыннар (эре мегаполислар, җәмәгать, сәүдә һәм торак биналары, спорт корылмалары, концерт һәм күргәзмә заллары, метро станцияләре), потенциаль куркыныч сәнәгать объектлары, гидротехник корылмалар, су белән тәэмин итү системалары, азык-төлек һәм ит продуктлары җитештерү предприятиеләре, элемтә һәм идарә системалары булырга мөмкин.

Террорчылык актларында халыкны яклау

Террористик актларда халыкны яклау буенча ГОЧС идарә органнарының төп бурычлары түбәндәгеләр:

- террорчылыкка бәйле даими анализ һәм хәвеф-хәтәрләр фаразы, террорчылык эшчәнлеге китереп чыгара торган гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча нәтиҗәле чаралар күрү;
- потенциаль куркыныч объектларны һәм халыкны террорчылыктан яклау буенча оештыру һәм инженер-техник чаралар комплексын гамәлгә ашыру;
- террорчылык актларын локальләштерүгә һәм алардан килгән зыяннарны бетерү көчләренең һәм чараларының әзерлегендә ярдәм итү.

Террорчылык актлары вакытында халыкны химик куркыныч объектлардагы аварияләрдәге кебек үк химик яклау чараларының төп чаралары. Аларның үзенчәлеге кирәкле:

- хәлне ачыклауның һәм бәяләүнең максималь оперативлыгы;
- халыкка химик яклауның куркыныч булуы һәм кирәкле чаралары турында хәбәр итү;
- паникаларны төшереп калдыру, тәртипне тәэмин итү һәм барлык уздырыла торган чараларның контроль астында булу.

Террорчылык актлары чагылганда авария-коткару һәм башка кичектергесез эшләр буенча гамәлләр

Террорчылык актлары нәтиҗәләрен бетерү барышында зыян күрүчеләргә ярдәм күрсәтү, зарар китерә торган факторларның нәтиҗәләрен йомшарту мәсьәләләренә аерым игътибар бирелергә тиеш. Бу шартларда авария-коткару һәм башка кичектергесез эшләрнең төп төрләре түбәндәгеләр:

- гадәттән тыш хәл зонасын тикшерү (биналарның, территорияләрнең, көчләрне һәм чараларны күрсәтү маршрутларының торышы, гадәттән тыш хәл зонасы чикләрен билгеләү);
- авария-коткару хезмәтләренең, авария-коткару формированиеләренең көчләрен һәм чараларын гадәттән тыш хәл зонасына кертү;
- авария-коткару һәм башка кичектергесез эшләр башкару;
- зыян күрүчеләрне һәм матди кыйммәтләрне эвакуацияләү;
- хәбәр итү, идарә һәм элемтә оештыру;
- җәмәгать тәртибен тәэмин итү;
- зыян күрүчеләрнең туганнары белән эш;
- өемнәрне сүтү, урынны чистарту, территорияне рекультивацияләү (кирәк булганда).

Гомумән алганда, террорчылык актларының зур масштаблы нәтиҗәләре вакытында һәлакәт-коткару эшләрен оештыру эре табигый һәм техноген гадәттән тыш хәлләрне бетерү вакытында мондый эшләрне оештыруга охшаш.

Террорчылык куркынычы дәрәҗәләрен билгеләү тәртибе һәм шәхес, җәмгыять һәм дәүләт куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары Россия Федерациясе Президенты тарафыннан билгеләнә.

Террористик актларга бәйле гадәттән тыш хәлләрне булдырмау буенча халык белән чаралар

Террорчылык актлары белән бәйле гадәттән тыш хәлләрне булдырмауга һәм халыкны аларны бетерү бурычларын хәл итүгә җәлеп итүгә юнәлтелгән халык белән чаралар үткәрү зарур.

Бу чаралар халыкның үз торак йортларын саклауда катнашуын активлаштыруга, торак-эксплуатация предприятиеләре, милиция терәк пунктлары, ГОЧС идарәсе органнары каршындагы вакытлы оператив штаблар җитәкчелегендә постлар, терәк пунктлары эшен оештыруга юнәлтелгән. Хокук саклау органнары белән тыгыз хезмәттәшлектә алар торак секторының биналары һәм корылмалары, җылылык, электр, су белән тәэмин итү системалары торышын контрольдә тотарга, кешеләр күпләп була торган урыннарда (юлларда һәм транспорт коммуникацияләрендә) шартлау куркынычы булган предметларны һәм объектларны ачыкларга, торак булмаган биналарның запорный җайланмаларының торышын контрольдә тоту, контрольдә тотыла торган

территориядә гадәттән тыш хәлләр килеп туганда һәм килеп чыкканда җәмәгать тәртибен саклау, торакларны экстремаль ситуациядә ярдәм күрсәтү кирәк булган мөстәкыйль хәрәкәт итү мөмкинлеге чикләнгән торакларны исәпкә алып барырга тиеш.

Торак белән тәэмин итү объектларында һәм системаларында аварияләр

Газ белән тәэмин итү, җылылык, электр белән тәэмин итү, су белән тәэмин итү системаларында аварияләр халыкның тереклек эшчәнлеген бозуга китерә.

Газ бүлү системалары объектларында аварияләр булу сәбәпләре:

- җир асты газүткәргечләренең механик зарарланулары;
- җир өсте газүткәргечләренең механик зарарланулары;
- тышкы газүткәргечләрнең коррозион зарарланулары;
- эретеп ябыштыру ялганышлары өзелү;
- табигать күренешләре нәтиҗәсендә газүткәргечләрнең зарарланулары;
- ГРПтан соң басымны арттыру;
- башка сәбәпләр.

ГРП һәм ГРУ аварияләрендә газның бинага чыгуы шартлау һәм янгын куркынычы катнашмасы барлыкка килүгә китерә, аның ялкынсынуы янгынны яки шартлауны китереп чыгара. Моннан тыш, бинаның газдан пычрануыннан башка газның факел ялкынсынуы мөмкин. ГРПда технологик процессны бозу аркасында түбән басымның газүткәргечтә басымы арту очраклары билгеле, бу куллану чыганакларында, шул исәптән торак йортларда яки котельныйларда, биналарның газ белән пычрануына китерә, ә кабызу чыганаклары булганда газлар катнашмасын яки шартлауны ялкынландыруга китерә.

Электр тапшыруның һава линияләрендә техноген гадәттән тыш хәлләр чыганаклары техник җайланмаларның җимерелүенә (җимерелүенә) һәм терәк конструкцияләренең төп элементларына бәйле аварияләр булырга мөмкин. Аварияләр эчке сәбәпләр (төзелеш-монтаж эшләренең никахы, линияне эксплуатацияләү кагыйдәләрен бозу) белән дә, тышкы сәбәпләр белән дә аңлатылырга мөмкин. Тышкы сәбәпләр табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганакларының, шул исәптән террорчылык актларының да йогынтысы булырга мөмкин.

Техник җайланмаларның җимерелүенә (җимерелүенә) бәйле аварияләрдә, шулай ук һава линиясе терәкләре конструкциясенең төп зарар китерә торган элементлары - җайланмаларның, корылмаларның конструкцияләренең механик йогынтысы. Шулай ук электр тогы йогынтысында да зарар салучы факторлар булырга мөмкин.

Кешеләрнең һәм техниканың механик җиңелүе куркынычы булган куркыныч зоналарның чиге булып мөмкин булган завал зонасы торачак. Техник җайланманың яки корылманың бөтенлеге сакланган очракта (мәсәлән, ВЛ терәге), хәрабәләрнең мөмкин булган зоналар күләмнәре корылмаларның зурлыгына тигез булачак.

Электр үткәргечләре өзелгәндә һәм җиргә егылганда зарарланган электр җайланмасын сүндерә торган реле саклау системаларының кире кагылуы очраклары булырга мөмкин. Җиргә эләккән проводник тирәсендә ток үсемлекләре зонасы барлыкка килә. Бу үткәргеч төшү зонасында җир өслегендә электр потенциалы барлыкка килүгә китерә. Кеше хәрәкәт иткәндә чыбык төшү зонасында аның аяклары төрле электр потенциалларына эләгергә мөмкин, аларның аермасы "атлаган киеренкелек" дип атала, һәм кешенең тәне аша "аяк-аяк" чылбыры буенча электр тогы ага.

Гамәлдәге һәм проектланган һава линияләрендә аварияләр очрагында мөмкин булган гадәттән тыш хәлләр чыганакларының тәэсир итү зоналары локаль характерда. Электр тапшыруның һава линияләренә якын территориядәге халык саныннан мөмкин булган аварияләрдә кешеләрнең җиңелүе мөмкин түгел.

ВЛ трассалары линияне үтү районындагы хуҗалык эшчәнлеге характерын исәпкә алып проектлана, шулай ук саклау зонасы төзелә һәм һава электр линияләре янында хуҗалык эшчәнлеге белән чикләнә. ВЛның янгын куркынычсызлыгы янмый торган конструкцияләр куллану, кыска ялганыш токларын автомат рәвештә сүндерү, терәкләрне җир белән тоташтыру, төрле фазалар үткәргечләре арасындагы куркынычсыз араларны саклау белән тәэмин ителә.

Инженерлык җиһазларының тотрыклы эшләве. Авыл җирлегендә инженерлык системаларының тотрыклы эшләвен тәэмин итү чаралары

Авыл җирлегендә инженерлык системаларының тотрыклы эшләвен арттыру өчен түбәндәге чараларны гамәлгә ашыру зарур:

1. Авыл җирлегенең инженерлык системалары белән идарә итү системаларының ышанычлылыгын тәэмин итү буенча эшләр башкару;

2. Инженерлык системалары эшенең ышанычлылыгын арттыру буенча эшләр башкару;

3. Авыл җирлегенең инженерлык системалары объектларында җиңелүнең икенчел факторларын (янгыннар, шартлаулар, электр тогы белән зарарлану һ.б.) бетерү яисә чикләү эшләрен башкару;

4. Инженерлык системалары эшенең авария режимына күчерүгә әзерлек;

5. Авыл җирлегенең инженерлык системаларын торгызуга әзерлек;

6. Хәзерге куркынычсыз технологик чишелешләргә акрынлап күчү һәм һәр җирдә контроль һәм инженерлык системалары белән идарә итү системаларын кертү.

Вакытның билгеле бер чоры үткәч яки шуңа бәйле рәвештә, нинди дә булса үзгәрешләр белән авыл җирлегенең инженерлык системаларының тотрыклы эшләвен арттыру буенча чаралар үткәрүне күздә тотарга кирәк.

Инженерлык системаларының тотрыклылыгын арттыру буенча инженер-техник чаралар санына түбәндәгеләр керә:

- таушалган коммуналь-энергетика челтәрләрен алмаштыру юлы белән, гадәттән тыш хәл барлыкка килүнең мөмкин булган чыганагы буларак, инженерлык системаларының авариясез эшләвен тәэмин итү;
- ике бәйсез чыганактан торак пунктларны энергия белән тәэмин итү яисә төрле юнәлешләрдән ике электр челтәре кертү җайланмасы;
- электр бүлү челтәрләренең 10 һәм 6 кВ өстәмәләрен;
- трансформатор подстанцияләрне яклауны тәэмин итү - өстәмә кирпеч яки тимер-бетон диварлар, козыреклар урнаштыру, грунт белән бөкләү һ.б.
- торышы канәгатьләнерлек булмаган трансформатор подстанцияләрен реконструкцияләү
- «шәрә чыбыкны» электр челтәрләренең изоляцияләнгән үзйөрешле үткәргечләренә алыштыру, кирәк булганда электр үткәргечләренең һава линияләрен кабельлеләргә күчерү;
- күчмә электростанцияләр сатып алу һәм энергия системасына тоташтыру;
- ике (яисә аннан да күбрәк) бәйсез чыганаклардан су бирүне тәэмин итү, өстенлек җир асты чыганакларына бирелергә тиеш;
- заманча технологияләр нигезендә су белән тәэмин итү системасын төзү һәм реконструкцияләү;
- су җыю корылмаларында катгый режимлы зоналарның тоташ коймаларын оештыру;
- су белән тәэмин итү челтәрләрен сиптерүне тәэмин итү;
- су үткәрү челтәрләре грунтына һәм эчәргә яраклы сулы резервуарларга су кертү;
- артезиан скважиналарын герметизацияләү;
- резерв су белән тәэмин итүне тәэмин итү;
- заманча технологияләр нигезендә су бүлеп бирү системасын төзү һәм реконструкцияләү;
- агып төшүче суларны авария хәлендәге чыгару урыннарын оештыру
- ике бәйсез чыганактан газ бирүне тәэмин итү;

– заманча технологияләр нигезендә газ челтәрләрен төзү һәм реконструкцияләү;

– газ челтәрләре грунтына кертү;

– газ челтәрләрен сиптерүне тәэмин итү;

– басым әйләнешеннән эшли торган автоматик җайланмаларны, шулай ук дистанцион идарәле запорный арматура урнаштыру

– җылылык трассаларын пар казаннарыннан тоташтыру юлы белән җылылык белән тәэмин итүнең тотрыклы системасын булдыру, яисә җылылык белән тәэмин итүнең индивидуаль системаларын куллану.

Әлеге барлык чаралар авыл җирлегенең яисә аның аерым участокларының инженерлык инфраструктурасын реконструкцияләгәндә яисә яңа төзегәндә башкарылырга тиеш.

Эре масштаблы гадәттән тыш хәлләр шартларында су белән тәэмин итү системасының тотрыклы эшләвен тәэмин итү чаралары

Шеланга авыл җирлеген су белән тәэмин итүнең төп чыганагы - җир асты сулары. Халык су җыю скважиналарыннан, индивидуаль скважиналардан су куллана.

Эре масштаблы гадәттән тыш хәлләр килеп чыккан очракта, халыкны су белән тәэмин итәргә кирәк. ЧС чоры озынлыгы тыныч вакытта җирле шартларны исәпкә алып билгеләнә.

Эчә торган хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү өчен җир асты суларының бөтен кулдагы акчасы файдаланылырга тиеш. Өстенлек яхшы сакланган җир асты суларына бирелергә тиеш. Яхшы якланган суларның саны җитәрлек булмаганда, җир асты суларының аз якланган класслары да файдаланылырга мөмкин.

ВСН ВК4-90 нигезендә, халыкка үзәкләштерелгән СХПВ буенча яки башка ихтыяҗларга күчмә чаралар ярдәмендә бирелергә тиешле эчәргә яраклы суның минималь саны (категорияле шәһәрләрдән эвакуацияләнгән халыкны исәпкә алып) бер кешегә бирелә торган эчәргә яраклы сыйфаттагы су күләме тәүлеккә 31 л (5.5.2 таблицасы) һәм, эчәргә кирәк-яракларны да кертеп, стационар дәвалануга керә торган бер шаккаттырылган кешегә тәүлеккә 75 л; бер кешене юдыртуга 45 л, шул исәптән җиңелү учагында эшләүче ГО формированиеләренең шәхси составын да кертеп.

5.5.2 нче таблица

Эчәргә яраклы суның минималь микъдары Шеланга авыл җирлегендә үзәкләштерелгән СХПВ буенча халыкка бирелә торган тәүлек

Авыл җирлеге	Әлеге елы (2023 ел кеше		Беренче чират (2033 ел кеше		Исәп-хисап срогы (2043 ел. кеше	
	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3	Халык саны, кеше.	Тәүлеклек запасы, м3
Шеланга авыл җирлеге	1511	46,8	2134	66,1	2757	85,5
Шеланга авылы	1157	35,9	1768	54,8	2379	73,7
Берек авылы	41	1,3	43	1,3	45	1,4
Кызыл Байрак п.	91	2,8	97	3,0	102	3,2
Нариман авылы	108	3,3	109	3,4	111	3,5
Яңа-Юл п.	114	3,5	117	3,6	120	3,7

Су башняларындагы су күләме, шул исәптән, китерелгән исәп-хисап нигезендә гадәттән тыш хәл булган очракта, халыкның суга булган ихтыяҗын канәгатьләндерергә тиеш.

Моннан тыш, гадәттән тыш хәл барлыкка килгәндә өстәмә рәвештә хәрәкәтчән резервуарларда (автоцистерналарда) эчә торган су ташуны күздә тотарга кирәк. Су таратуның һәр пункты күчмә тарга 1,5 км радиуста торак пункт территориясенә хезмәт күрсәтергә тиеш.

Гадәттән тыш хәл шартларында аерым сәнәгать һәм коммуналь предприятиеләрне су белән тәэмин итү күләмнәрен кыскарту мөмкин, бу - радиацияле чыганактан суны махсус чистарту режимнары буенча эшләүче корылмаларга йөкләнешне киметү.

Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр мониторингы челтәрләрен колачлау пунктлары һәм зоналары

Гидрометеорологик характердагы вакыйгаларны мониторинглау һәм фаразлау «Татарстан Республикасы УГМС» ФДБУ тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Геологик процесслар мониторингы ТР МЭПР һәм «ТР Геоүзәге» ДУП тарафыннан тормышка ашырыла.

Социаль-гигиена мониторингы һәм фаразлауны Россия Сәламәтлек саклау министрлыгының санитар-эпидемиологик күзәтчелегенең территориаль органнары гамәлгә ашыра.

Техноген объектларның торышын мониторинглауны һәм авария хәлен фаразлауны республиканың профильле министрлыклары һәм Татарстан Республикасы буенча Ростехнадзор идарәсе, шулай ук Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары составындагы күзәтчелек органнары, ә предприятиеләр һәм оешмаларда предприятиеләрнең һәм оешмаларның сәнәгать куркынычсызлыгы бүлекчәләре башкара.

5.6 Гадәттән тыш хәл турында хәбәр итү

Торак пунктлар территорияләренең торак төзелешкә шактый киңәюенә бәйле рәвештә, Шеланга авыл җирлеге халкына хәбәр итү өчен проектта алты сөйләм Сирия җайланмасы (РСУ) урнаштыру тәкъдим ителә, хәбәр итү радиусы 1-1,5 км га кадәр. Сөйләм сиреналарын урнаштырганда торак пункт территориясен тулысынча каплауны күздә тотарга кирәк.

Авыл җирлегенең аудио-, аудиовизуаль һәм башка хәбәрләрне кабул итүне, эшкәртүне һәм тапшыруны гамәлгә ашыручы техник җайланмаларын үзара бәйләнештә тоту мөмкинлеген, гадәттән тыш хәлләр килеп чыгуга яисә килеп чыгуга янау турында, үз-үзеңне тоту кагыйдәләрен һәм районның ЕДС белән шундый хәлләрдә халыкны яклау ысулларын кертү мөмкинлеген карарга кирәк.

Заманча мәгълүмат технологияләрен, электрон һәм басма массакүләм мәгълүмат чараларын гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү яки килеп чыгу куркынычы турында халыкка вакытында һәм гарантияле мәгълүмат җиткерү, үз-үзеңне тоту кагыйдәләрен һәм мондый ситуацияләрдә саклану ысулларын куллану максатка ярашлы.

Гадәттән тыш хәл турында халыкка хәбәр итү өчен телерадиотапшырулар каналлары - «Татарстан» ДТРК, «Эфир» кебек телерадиотапшырулар каналлары җәлеп ителергә мөмкин. Телерадиокомпания "Татарстан - Яңа Мәңгеавыл җирлеге территориясендә күрсәтә торган радиостанцияләр.

Хәбәр итү системаларын активлаштырганда халыкны турыдан-туры яклау бурычы хәл ителә торган беренчел актив чараларга кертергә мөмкин. Нәкъ менә үз вакытында хәбәр итү һәм янауның чын характеры турында мәгълүмат җиткерү мөмкин булган югалтуларны кискен киметергә мөмкинлек бирә, паник имеш-мимешләр барлыкка килүгә комачаулый, алар теләсә нинди характердагы гадәттән тыш хәл белән чагыштырганда тискәре нәтиҗәләргә китерергә сәләтле.

Халыкка хәбәр итү һәм мәгълүмат бирү чаралары сыйфатында куллануны оештыру максатка ярашлы булыр:

- кәрәзле элемтә челтәрләре;
- кычкырып сөйләүчеләр;
- гадәттән тыш хәлләр турында ашыгыч хәбәрләр тапшыру программасына автомат рәвештә күчерелгән транспорт чараларындагы автомагнитол;
- шартлы сигналлар һәм кыска мәгълүмат хәбәрләре тапшыруны тәэмин итүче автономияле туклану белән югары дәрәҗәдәге тавыш нурланышлары;
- телерадиотапшырулар челтәрләре (цифрлы тапшыруларга күчүне исәпкә алып);
- Интернет челтәре буенча Татарстан Республикасы Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының рәсми сайтында, шулай ук республиканың төп Интернет-ресурсларының яңалыклар һәм эзләү порталларында ашыгыч мәгълүмат урнаштыру юлы белән хәбәр итү;
- мобиль мәгълүмат чаралары;
- оператив хезмәтләрнең кычкырып элемтәсе булган автомобильләре;
- яңгыравыклы бәйләнешнең модуле төзелгән пилотсыз очу аппаратлары.

Тикшеренүләр күрсәткәнчә, көн дәвамында хәрәкәтләнүче кешеләрнең даими агымы халыкның күп өлешен тәшкил итә, ягъни көн дәвамында кешеләрнең күпчелеге мәгълүмат кабул итү чараларыннан аерылган (телефон, радио, телевизор, компьютер, радионокта). Шул ук вакытта элемтәнең кәрәзле челтәрләрен үстерү халыкка массакүләм хәбәр итү бурычын шәһәрдә һәм шәһәр читендәге зонага бәйсез рәвештә хәл итү мөмкинлеге турында сөйләргә мөмкинлек бирә.

Кәрәзле телефон - элемтә һәм цифрлы мәгълүмат алмашуның, радио һәм телевидение сигналлары кабул итүнең, Интернетка чыгуның универсаль чарасы. Боларның барысы да кәрәзле телефонны хәбәр итүнең төп индивидуаль чараларының берсе сыйфатында төрле характердагы гадәттән тыш хәлләрдә илнең күпчелек халкына мәгълүмат бирү мөмкинлеген бирә.

Барлык заманча автомагнитолларның RDS махсус режимы бар (RDS).Radio Data System) - якирадиотапшырулар станцияләре мәгълүмати хәбәрләр тапшырган мәгълүматлар тапшыру истемасы. RDS режимы Россиянең күпчелек радиостанцияләрен куллана.

Моннан тыш, РФ Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы Татарстанда халыкка ЧС - Cell Broadcast (Широковещательная передача) турында хәбәр итү системасын кертү буенча сынау зонасын кертергә планлаштыра, ул билгеле бер географик өлкәдә кәрәзле телефонга кичекмәстән илтеп җиткерү өчен билгеләнгән.

Татарстан Республикасында «112» коткару хезмәтенең ярдәм номеры эшли.

5.7. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәл

Авыл җирлеге территориясе химик зарарлану, мөмкин булган җимерелүләр, радиоактив йоктыру, катастрофик су басу зоналарына эләкми. Авыл җирлегенең халкы тиз үсә торган куркыныч табигый күренешләр һәм техноген процесслар барлыкка килү куркынычына дучар булган территорияләргә экстрен хәбәр итү зоналарына эләкми.

Эвакуация һәм аны уздыру сроклары халыкның куркыныч зонасында калган ЧС масштабларына, транспорт һәм башка җирле шартларга бәйле.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, тыныч заманның кризислы хәлләре барышында, бигрәк тә сугыш вакытында, күп санлы халыкның куркынычсыз районнарга күчеше мөмкин. Сүз халыкның миграциясе һәм качакларның миграциясе турында бара. Бу очракта качакларны теркәү һәм аларның тормышын тәэмин итү мәсьәләләрен оператив хәл итү дәүләт хакимияте органнары бурычы булып тора.

5.8. Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары исемлеге

РФ Президентының 2018 елның 1 гыйнварындагы “2030 елга кадәр чорга янгын куркынычсызлыгы өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт сәясәте нигезләрен раслау турында” Указы нигезендә янгын куркынычсызлыгы өлкәсендә дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыру механизмнары түбәндәгеләр:

а) янгын куркынычсызлыгы өлкәсендә норматив-хокукый һәм икътисадый җайга салу;

б) янгыннарны сүндерү һәм һәлакәттән коткару эшләрен башкару өчен янгын сүндерү-коткару гарнизоннарын, шулай ук күрсәтелгән максатларда мондый бүлекчәләрнең һәм гарнизоннарның чыгу расписаниеләрен җәлеп итү планнарын гамәлгә ашыру;

в) янгыннарны профилактикалауга һәм сүндерүгә гражданнарны, иҗтимагый берләшмәләрне һәм башка оешмаларны җәлеп итү;

г) максатчан билгеләнеш буенча файдаланылмый торган җир кишәрлекләрендә профилактик чаралар оештыру һәм уздыру;

д) янгын куркынычсызлыгы өлкәсендә фәнни тикшеренүләр һәм эшләнмәләр оештыру һәм гамәлгә ашыру;

е) янгыннарга бәйле кризислы хәлләрне җиңү, шул исәптән җавап бирүнең оперативлыгын арттыруга юнәлдерелгән түбәндәге чараларны гамәлгә ашыру:

эре янгыннарны сүндерү һәм һәлакәттән коткару эшләрен башкару чараларын этаплап гамәлгә ашырганда мондый

бүлекчәләрнең мөмкинлекләрен арттырырга мөмкинлек бирә торган Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы аэромобиль төркемнәре составында Дәүләт янгынга каршы хезмәтенең федераль янгын сүндерү-коткару бүлекчәләренең стратегик мобильлеге принцибының бердәм дәүләт системасы кысаларында гамәлгә ашыру;

барлыкка килә торган янгыннарга һәм башка гадәттән тыш хәлләргә оператив җавап бирергә һәм аларның әзерлеген арттырырга сәләтле мобиль, күппрофильле, техник яктан җиһазландырылган һәм әзер янгын саклау бүлекчәләре төзү;

авиация технологияләре өлкәсендә, шул исәптән пилотсыз авиация системалары өлкәсендә яңа казанышлардан файдалану, югары каттагы биналарда һәм корылмаларда, урманнарда һәм янгын сагының җир өсте бүлекчәләре өчен мөмкин булган башка авыр урыннарда янгыннарны сүндерү чараларының нәтиҗәлелеген арттыру өчен;

янгын сүндерү чараларының резервларын янгын зонасына оператив китерү мөмкинлеген тәэмин итү;

янгын сүндерүнең мобиль чараларын кертү һәм алардан файдалану;

янгын сүндерү-коткару гарнизоннары бүлекчәләре тарафыннан карарлар кабул итүгә һәм оператив идарә итүгә ярдәм итүнең автоматлаштырылган системасын кертү.

Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) авыл җирлегенең янгын куркынычсызлыгын оештыру-хокукый, финанс, матди-техник тәэмин итү мәсьәләләрен хәл итү буенча җирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыру;

2) янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганакларының тиешенчә торышын тәэмин итү, муниципаль милектәге торак һәм җәмәгать биналарының янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чараларының төзек хәлдә булуы;

3) янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү мәсьәләләре буенча муниципаль максатчан программалар әзерләүне һәм үтәүне оештыруны;

4) авыл җирлеге территориясендә янгыннарны сүндерү һәм һәлакәттән коткару эшләрен уздыру өчен көчләрне һәм чараларны җәлеп итү планын эшләү һәм аның үтәлешен тикшереп тору;

5) авыл җирлеге территориясендә махсус янгынга каршы режим, шулай ук ул эшләгән вакытта янгын куркынычсызлыгы буенча өстәмә таләпләр билгеләү;

6) янгын сүндерү техникасының янгын урынына каршылыксыз узуын тәэмин итү;

7) янгын турында халыкка элемтә һәм хәбәр итүне тәэмин итү;

8) янгын куркынычсызлыгы чараларына халыкны укытуны оештыру һәм янгын куркынычсызлыгы өлкәсендә пропагандалау, янгын-техник белемнәрне таратуга ярдәм итү;

9) гражданнарның һәм оешмаларның янгыннан ирекле саклауда катнашуын социаль һәм икътисадый стимуллаштыру, шул исәптән янгыннарга каршы көрәштә катнашу.

Гражданнарның һәм юридик затларның тормышын, сәламәтлеген, мөлкәтләрен, дәүләт һәм муниципаль мөлкәтне янгыннардан яклау максатларында 22.07.2008 елгы Федераль закон кабул ителде. №123-ФЗ “Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент” янгын куркынычсызлыгы өлкәсендә техник җайга салуның төп нигезләмәләрен билгели һәм яклау (продукция) объектларына, шул исәптән биналарга, корылмаларга һәм төзелешләргә, сәнәгать объектларына, янгын-техник продукциягә һәм гомуми билгеләнештәге продукциягә карата янгын куркынычсызлыгының гомуми таләпләрен билгели.

Кешеләрне һәм мөлкәтне янгынның куркыныч факторлары йогынтысыннан саклау һәм (яисә) аларның йогынтысының нәтиҗәләрен чикләү түбәндәге ысулларның берсе яисә берничәсе белән тәэмин ителә:

1) янгын учагыннан читкә чыгуны чикләүне тәэмин итә торган күләм-планлаштыру чишелешләрен һәм чараларны куллану;

2) янгын вакытында кешеләрне имин эвакуацияләү таләпләрен канәгатьләндерә торган эвакуация юлларын булдыру;

3) янгынны ачыклау системаларын (янгын сигнализациясе җайланмаларын һәм системаларын), янгын вакытында кешеләрне эвакуацияләү һәм идарә итү системаларын урнаштыру;

4) янгынның куркыныч факторлары йогынтысыннан коллектив саклану системаларын (шул исәптән каршылыклы) һәм кешеләрне индивидуаль яклау чараларын куллану;

5) янгынга чыдамлылык чикләре булган һәм янгын куркынычы класслары булган, биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның таләп ителә торган янгын куркынычы дәрәҗәсенә туры килә торган төп төзелеш конструкцияләрен куллану, шулай ук эвакуация юлларында төзелеш корылмаларының өске катламнарының (бүлекләренең, облицовкаларының һәм утны яклау чараларының) янгын куркынычын чикләү белән;

6) төзелеш конструкцияләренең ут ныклыгы чикләрен арттыру өчен ут саклау составларын (шул исәптән антипиреннарны һәм утны саклау буяуларын) һәм төзелеш материалларын (облицовкаларын) куллану;

7) янгын куркынычы булган сыеклыкларны авария хәлендә агызу һәм аппаратурадан яна торган газларны авария хәлендә тоту;

8) шартлатуга каршы көрәш системаларын технологик җиһазлауда җайланма;

9) янгын сүндерүнең беренчел чараларын куллану;

10) янгын сүндерүнең автомат җайланмаларын куллану;

11) янгын саклау бүлекчәләре эшчәнлеген оештыру.

Янгынга каршы махсус режим гамәлдә булган чорда тиешле территорияләрдә Россия Федерациясенең норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасының норматив хокукый актлары һәм янгын куркынычсызлыгы буенча муниципаль хокукый актлар белән янгын куркынычсызлыгы буенча өстәмә таләпләр билгеләнә, шул исәптән торак пунктлар чикләреннән читтә янгыннарны профилактикалау һәм локализацияләү өчен халыкны җәлеп итүне күздә тота торган, гражданнарга урманнарга баруны тыю, урман һәм башка ландшафт (табигать) янгыннарын таратуга каршы өстәмә чаралар күрү, шулай ук торак пунктлар җирләренә торак пунктлар чикләреннән тыш башка янгыннар (торак пунктлар чикләре буенча янгынга каршы өзеклекләрне арттыру, янгынга каршы минераллаштырылган полосалар булдыру һәм мондый чаралар) кабул итү, «Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы Федераль законның 2 өлеше таләпләре белән килештерелергә тиеш.

Авыл җирлеге территориясендә «Шеланга» ДТК, 1 бер берәмлек исәпләнә. җайлаштырылган техника - ЗИЛ-131 (су ташу).

Сак буенча ППСның иң якын аерым посты. Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Рус Макылы авылы “Татарстан Республикасының янгын сүндерү сагы” ДКУ Апас отряды түбәндәге адрес буенча урнашкан: Рус Макылы ур. Үзәк, 38.

Авыл җирлегенең торак пунктлары янгын сүндерү машинасы килү норматив вакытыннан тыш урнашкан. 123от 22 июля 2008 ел, 76 Федераль закон «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» авыл җирлекләре өчен 20 мин тәшкил итә.

Янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганаклары булган сулыкларга һәм янгынны сүндерү өчен файдаланылырга мөмкин булган башка корылмаларга янгын сүндерү автомобильләре, аларны урнаштыру һәм су алу мәйданчыклары булган подъездларны күз алдында тотарга кирәк. Мондый мәйданчыкларның күләме 12x12 метрдан да ким булмаска тиеш, нигезендә Федераль закона 22.07.2008 ел 123-ФЗ номерлы «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» ст. 98 п.8.

Тышкы янгын сүндерү проектлана торган суүткәргеч челтәрдә урнаштырылган янгын гидрантларыннан башкарыла (һәр 100-150 метр). Биналарда янгын сүндерү гидрантларының урынын билгеләү өчен янгын гидрантлары күрсәткечләре билгеләнә.

Авыл җирлеге хакимияте мәгълүматларына караганда, янгын гидрантлары авылда урнаштырылган. Шеланга ПГ-6 Үзәк (ПГ-5шт ял базасы), Мәктәп ур., 40, Кызыл Байрак ПГ-1 . Яр буе ур..

Генераль план проекты тарафыннан территорияне планлаштыру проектлары нигезендә торак пунктларны киңәйтү территорияләрендә янгын сүндерү гидрантларын урнаштыру каралган.

5.9. Гомуми тәкъдимнәр (нәтиҗәләр)

ГО ЧС буенча йогынтының билгеләнгән зоналарында төзелешне проектлаганда норматив таләпләрне үтәү гадәттән тыш хәл килеп чыгуын максималь рәвештә булдырмый калырга, ә гадәттән тыш хәл килеп чыккан очракта наносим зыянны максималь киметергә һәм кеше югалтуларын, гадәттән тыш хәлләрдән килгән зыянны бетерү чыгымнарын киметергә мөмкинлек бирәчәк.

6. Җирлек, шәһәр округы составына керә торган торак пунктлар чикләренә кертелә торган яисә аларның чикләреннән төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре исемлеге

Җир кодексы буенча җир фонды төп максатчан билгеләнеше буенча бүлеп бирелә торган һәм билгеле бер хокукый режимы булган җир фонды өлешләре буларак 7 категория белән бирелгән:

- авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр;
- торак пунктлар җирләре;
- сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшыру, телевидение, мәгълүмат җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир;
- махсус сакланылучы территорияләрнең һәм объектларның җирләре;
- урман фонды җирләре;
- су фонды җирләре;
- запас җирләр.

Гомуми мәйдан Шеланга авыл җирлегенең 9447,27 га тәшкил итә (картографик материал буенча).

Торак пунктларның җирләрен 681,93 га (территориянең кадастр планнары мәгълүматлары буенча).

6.1 нче таблица.

Торак пунктлар чикләреннән төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре һәм җирләр

№	Участокның кадрлар номеры	Мәйдан, кв.м.	Җирләр категориясе	Аларны планлаштырып файдалануның максаты	Планлаштырылган категория
Яңа-Юл п.					
1	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180501	1059.84	Җир торак пункт	Авыл хуҗалыгыннан файдалану (1.0)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр
Берек авылы					

2	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180201	915.14	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре
Нариман ав.					
3	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180401	13308.25	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре
		5589.57	Җир торак пункт	Су объектлары (11.0)	Су фонды җирләре
4	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180402	5632.37	Җир торак пункт	Су объектлары (11.0)	Су фонды җирләре
Кызыл Байрак п.					
6	ЗУ 16:15:180301:143	10015.51	Җир торак пункт	Ритуаль хезмәтләр (12.1)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр
7	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180301	2272.15	Җир торак пункт	Авыл хуҗалыгыннан файдалану (1.0)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр
		6164.42	Җир торак пункт	Су объектлары (11.0)	Су фонды җирләре
8	ЗУ 16:15:180701:	59866.18	Җир торак	Туристлык хезмәте күрсәтү (5.2.1)	Урман фонды җирләре

			пункт		
9	ЗУ 16:15:000000:2167	407.35	Җир торак пункт	Авыл хуҗалыгыннан файдалану (1.0)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр
10	ЗУ 16:15:180701:108	398.66	Җир торак пункт	Авыл хуҗалыгыннан файдалану (1.0)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр
11	ЗУ 16:15:180301:595	4000.78	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре
12	ЗУ 16:15:180301:58	18.47	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре
Шеланга авылы					
13	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180107	5885.70	Җир торак пункт	Су объектлары (11.0)	Су фонды җирләре
14	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180101	49.97	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре
15	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше	7728.10	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре

	квартал 16:15:180102				
16	Кадастр чиге чикләрендәге җирләрнең бер өлеше квартал 16:15:180103	2252.10	Җир торак пункт	Урманнардан файдалану (10.0)	Урман фонды җирләре
17	ЗУ 16:15:0000:476	16606.28	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре	Автомобиль транспорты (7.2)	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, башка махсус билгеләнештәге иминлек һәм җир җирләре
Барлыгы:		142170.84			

6.2 нче таблица.

Торак пунктлар чикләренә керә торган җир кишәрлекләре һәм җирләр

№	Кадастр номеры яисә	Мәйдан, кв.м.	Җирләр категориясе	Аларны планлаштырып	Планлаштырылган

	участок билгесе			файдалануның максаты	категория
Шеланга авылы					
1	ЗУ 16:15:181001:617	2722.20	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Индивидуаль торак төзелеше өчен (2.1)	Торак пунктлар җирләре
Нариман ав.					
2	ЗУ 16:15:180801:1007	4726.86	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	Туристлык хезмәте күрсәтү (5.2.1)	Торак пунктлар җирләре
	Барлыгы:	7449.06			

7. ТЕХНИК - ИКЪТИСАДЫЙ КҮРСӘТКЕЧЛӘР

7.1 нче таблица

Шеланга авыл җирлеге генераль планының техник-икътисадый күрсәткечләре

№ п/п	Күрсәткеч исеме	Үлчәү бердәмлеге	Гамәлдәге хәл	Исәп-хисап срогы
I	ТЕРРИТОРИЯ			
	Муниципаль берәмлек чикләрендә җирләрнең гомуми мәйданы	га	9449.27	9449.27
	Торак пунктлар чикләрендәге җирләрнең гомуми мәйданы (һәр торак пункт буенча)	га	681.93	668.37
	шул исәптән:			
	Берек авылы	га	41.33	41.24
	Шеланга авылы	га	469.53	466.47
	Яңа-Юл поселогы	га	32.14	32.04
	Нариман авылы	га	67.92	65.93
	Кызыл Байрак поселогы	га	71.01	62.69
	Функциональ зоналарның балансы:			
	Индивидуаль торак йортлар салу зонасы	га	326.19	412.58
		%	3.45	4.37
	Аз катлы торак йортлар	га	0.26	0.26

	белән төзелеш зонасы (4 катка кадәр, мансардны да кертеп)	%	0.00	0.00
	Иҗтимагый-эшлекле зоналар	га	16.07	16.07
Галимә апа		%	0.17	0.17
	Җитештерү зоналары, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы зоналары	га	8.06	8.06
		%	0.09	0.09
	Җитештерү зонасы	га	22.46	19.46
		%	0.24	0.21
	Коммуналь зона	га	2.00	2.00
		%	0.02	0.02
	Инженерлык инфраструктурасы зонасы	га	0.88	0.88
		%	0.01	0.01
	Транспорт инфраструктурасы зонасы	га	52.10	52.10
		%	0.55	0.55
	Авыл хуҗалыгы файдалануы зоналары	га	39.11	38.91
		%	0.41	0.41
	Авыл хуҗалыгы җирләре зонасы	га	5076.13	5078.97
		%	53.72	53.76
	Гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек яисә дача берләшмәләре зонасы	га	21.62	21.62
		%	0.23	0.23
	Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зонасы	га	13.77	13.58
		%	0.15	0.14
	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге башка	га	0.60	0.60
		%	0.01	0.01

	зоналар			
	Рекреация билгеләнешендәге зоналар	га	32.14	45.27
		%	0.34	0.47
	Урманнар зонасы	га	2978.63	2978.63
		%	31.52	31.52
	Зиратлар зонасы	га	5.82	5.82
		%	0.06	0.06
	Калдыкларны кушу һәм күмү зонасы	га	0.06	0.06
		%	0.00	0.00
	Махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр зонасы	га	123.54	119.52
		%	1.31	1.26
	Акваторияләр зонасы	га	471.77	471.77
		%	4.99	4.99
	Башка зоналар	га	258.08	163.13
		%	2.73	1.73
	Барлыгы	га	9449.27	9449.27
II	ХАЛКЫ			
2.1	Даими халыкның гомуми саны, шул исәптән:	кеше.	1511	2757
2.1.1	Берек авылы	кеше.	41	45
2.1.2	Шеланга авылы	кеше.	1157	2379
2.1.3	Яңа-Юл поселогы	кеше.	114	120
2.1.4	Нариман авылы	кеше.	108	111
2.1.5	Кызыл Байрак поселогы	кеше.	91	102
III	ТОРАК ФОНД			
3.1	Торак фонды - барлыгы, шул исәптән:	мең кв.м.	44.73	100.41

3.1.1	Берек авылы	мең кв.м.	1.60	1.60
3.1.2	Шеланга авылы	мең кв.м.	30.53	86.21
3.1.3	Яңа-Юл поселогы	мең кв.м.	4.50	4.50
3.1.4	Нариман авылы	мең кв.м.	4.50	4.50
3.1.5	Кызыл Байрак поселогы	мең кв.м.	3.60	3.60
IV	ХАЛЫККА СОЦИАЛЬ ҺӘМ МӘДӘНИ-КӨНКҮРЕШ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ОБЪЕКТЛАРЫ			
4.1	Уку-белем бирү билгеләнешендәге объектлар	урын	150	410
4.2	Мәктәптән тыш билгеләү объектлары	урын	-	492
4.3	Мәктәпкәчә билгеләнештәге объектлар	урын	32	132
4.4	Сәламәтлек саклау объектлары	пос.	59	59
4.5	Спорт һәм физкультура-сәламәтләндерү объектлары	Идән кв.м.	2406	6339
4.6	мәдәни-ял итү билгеләнешендәге объектлар	урын	245	634
4.7	Сәүдә билгеләнешендәге объектлар	кв.м. торг.	367	827,1
4.8	Җәмәгать туклануы объектлары	урын	-	110
4.9	Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү объектлары	кол. урын	-	19
4.10	Элемтә объектлары	объект	1	1
4.11	Объектлар. банк	объект	1	1

	филиаллары			
V	ТРАНСПОРТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫ			
5.1	автомобиль юлларының озынлыгы	км	30,28	38,75
5.2	торба үткәргеч транспорт	км	21,30	21,30
VI	ИНЖЕНЕР ИНФРАСТРУКТУРА ҺӘМ ТЕРРИТОРИЯНЕ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ			
6.1	Су белән тәэмин итү			
Галимә апа	Су куллану	Куб.м. /в тәүлеккә	683,4	1072,8
6.2	Канализация			
Галимә апа	су аша	Куб.м. /в тәүлеккә	309,5	555,8
Галимә апа	чистарту корылмаларының куәте	Куб.м. /в тәүлеккә	20,0	20,0 1100,0
6.3	Санитар чистарту			
Галимә апа	ККК күләме	куб.м. /ел	-	7410,9
Галимә апа	ККК өчен контейнерлар	шт.	-	46
6.4	Җылылык белән тәэмин итү			
Галимә апа	котельныйларның гомуми саны (БМК)	шт.	-	-

6.5	Газ белән тәэмин итү			
Галимә апа	газның еллык чыгымы	мең ел	332,4	606,5
6.6	Электр белән тәэмин итү			
Галимә апа	еллык электр куллануы	мең кВт.ч/год	3279,0	8152,7
Галимә апа	исәп-хисап куәте	кВт	619,5	1130,4
Галимә апа	трансформатор егәрлек	кВа	750,0	1329,8
6.7	Элемтә			
Галимә апа	халыкның гомуми файдаланудагы телефон челтәре белән тәэмин ителүе	номерлар	224	-
VII	ГРАЖДАННАР ОБОРОНАСЫ БУЕНЧА ЧАРАЛАР, ТАБИГЫЙ ҺӘМ ТЕХНОГЕН ХАРАКТЕРДАГЫ ГАДӘТТӘН ТЫШ ХӘЛЛӘРНЕ КИСӘТҮ БУЕНЧА ЧАРАЛАР ИСЕМЛЕГЕ			
7.1	Хәбәрләү системасы	шт.	-	6
7.2	Янгын сүндерү депосы, ирекле янгын саклау	берәмлек	1	1
7.3	Янгын пирсы	берәмлек	-	-